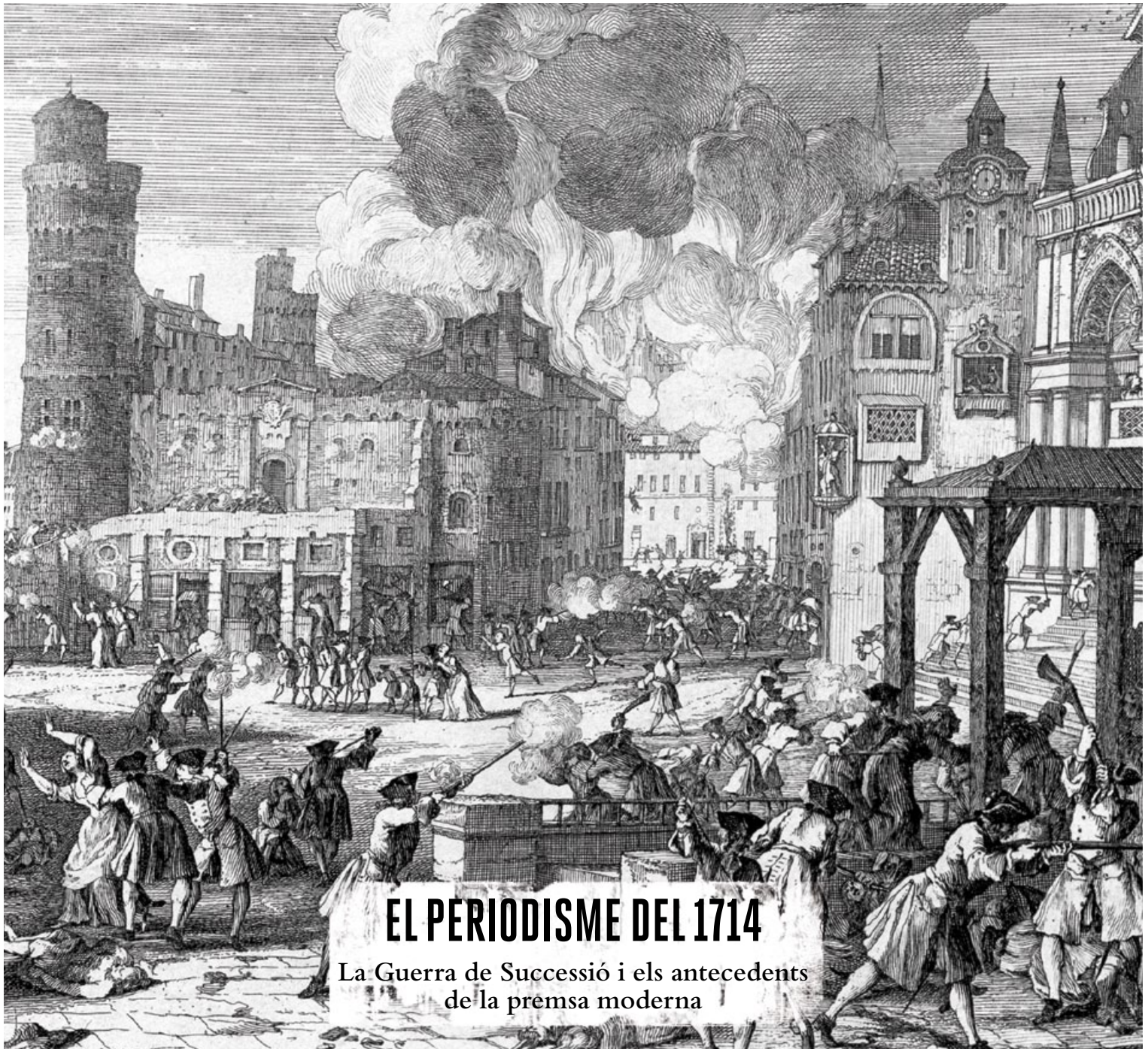

♦ CAPÇALERA ♦

REVISTA DEL COL·LEGI DE PERIODISTES DE CATALUNYA

Març 2014 · Núm. 163 · 4 €

EL PERIODISME DEL 1714

La Guerra de Successió i els antecedents
de la premsa moderna

Ser fidel a tu mateix és el que et fa gran...

**Banc de l'Any a Espanya
2013**

**Millor Banc d'Espanya
2012 i 2013**

**Millor Banc en
Innovació Tecnològica
del Món 2013**

**BAI-FINACLE
GLOBAL BANKING
INNOVATION
AWARDSSM 2013**

**Banc més Innovador
del Món 2013**

**Millor Innovació en Productes
i Serveis 2013**

*...ser fidel als teus valors
és el que et fa únic*

Aquests guardons són un reconeixement a la fidelitat als nostres valors i principis. Uns premis a la dedicació i a l'esforç quotidià de tots els professionals que formem CaixaBank.

I, fonamentalment, a la confiança dels nostres 14 milions de clients.

Des de CaixaBank volem expressar el nostre agraïment més profund i sincer a cada un d'ells.

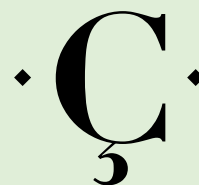
Perquè no som només un banc. Som CaixaBank.

ADO

Patrocinador de l'Equip
Olimpic Espanyol

www.CaixaBank.com

05 CARTA DEL DEGÀ
ADÈU I GRÀCIES
TEXT Josep Maria Martí

06 REPORTATGE
APROVAT ALT
TEXT Susana Pérez / Eudald Coll
FOTOS Sergio Ruiz

14 ENTREVISTA
JOSEP MARIA MARTÍ
TEXT Neus Tomas / Roger Palà
FOTOS Dani Codina

20 CRÒNICA
VALOR AFEGIT
TEXT Eudald Coll
FOTOS Jordi Salinas

24 REPORTATGE
MARTIN SCORSESE VA CREMAR RTVV
TEXT Salvador Enguix
FOTOS Prats i Camps

30 ENTREVISTA
GERVASIO SÁNCHEZ
TEXT Jordi Rovira
FOTO Sergio Ruiz

34 REPORTATGE
PURA VIDA
TEXT Mercè Ibarz
FOTOS Joan Colom

40 DOSSIER
EL PERIODISME DEL 1714
TEXT Jaume Guillamet/
Daniel Venteo
IL·LUSTRACIÓ Guillem H.
Pongiluppi

46 DOSSIER
ELS TEMPS DE LES GASETES
TEXT Xevi Camprubi

50 DOSSIER
LA "REGINA DEL MONDO"
TEXT Ricard Expósito i Amagat

54 DOSSIER
UN PROCÉS AMB REGUST HISTÒRIC
TEXT Jordi Rovira
FOTOS Sergio Ruiz

62 REFLEXIÓ
DOS MONS ENCREUATS
TEXT Joan Salvat

66 REPORTATGE
PENSANT EN "L'HOMME DEL CARRER"
TEXT Jesús Maraña
IL·LUSTRACIÓ Francesco Cusumano

70 REPORTATGE
UN DELS GRANS
TEXT Quim Torra i Pla
FOTOS Fons Xammar (ANC)

DOSSIER
ELS ORÍGENS DEL PERIODISME

74 PERIODISME AL MÓN
XILE: UNA MIRADA TÈRBOLA DEL
QUART PODER
TEXT Victòria Hita
FOTO Juan Carlos Cáceres

82 WEBS / LA XARXA
Àlex Barnet

84 LLIBRES
Elena Serrano

86 LA FOTO
Sebastião Salgado

88 OBITUARIS

90 DIA A DIA
Sara Masó

98 COM ENS VEU...
Cristina Bueno

REVISTA CAPÇALERA
Núm. 163

EDITOR Col·legi de Periodistes de Catalunya
DIRECTOR Jordi Rovira
CONSELL EDITORIAL Ignasi Aragay, Neus Bonet, Núria de José, Xavier Puig, Marc Vidal
CORRECTOR Jordi Sales
DOCUMENTACIÓ Carme Teixeiro
DIRECCIÓ D'ART I MAQUETACIÓ Laia Guarro
SECRETÀRIA Alicia Llamazares
PUBLICITAT Gilles Laurent

REDACCIÓ
Col·legi de Periodistes de Catalunya
Rambla de Catalunya, 10, principal
08007 Barcelona
T 93 317 19 20 F 93 317 83 86
comunicacio@periodistes.org
www.periodistes.org

DEMARCACIONS
Nou del Teatre, 2, 1r, 1a · 17004 Girona,
T 972 209 162
Rbla. Ferran, 21, 8è A · 25007 Lleida,
T 973 240 044
August, 5, 1r, 1a · 43003 Tarragona,
T 977 245 454
Plaça Ramon Cabrera, 7, 1r · 43500 Tortosa,
Terres de l'Ebre T 690 753 038

JUNTA DE GOVERN
DEGÀ Josep Maria Martí
VICEDEGANS Ramon Besa, Neus Bonet, Josep Lluís Cadena, Narcís Genís, Amparo Moreno i Sara Sans
SECRETARI Enric Frigola
TRESORER Xavier Mas de Xaxàs
VOCALS Pilar Antillach, Ignasi Aragay, Jordi Basté, Anna Comas, Pilar Casanova, Francesc Escribano, Pere Ferreres, Llibert Ferri, Patrícia Gabancho, Jordi Grau, Sílvia Heras, Pilar Poy, Montserrat Rius, Jesús Riverola, Enric Sierra, Ignasi Soler, Teresa Turiera-Puigbó i Marc Vidal
GERENT Xavier Fuertes

DIPÒSIT LEGAL GI.358-89
ISSN 1135-1047
IMPRESSIÓ Ingoprint, SA

*REDIS-
SENYEM
EL
FUTUR*

REVISTA NOVA · SERVEIS NOUS · EINES NOVES

Col·legi
de Periodistes
de Catalunya

ADÉU I GRÀCIES

Fa quatre anys no entrava dins el meu pla de vida presentar-me a les eleccions a Degà, però un grup divers de companys i companyes em van demanar que ho fes. El Col·legi estava immers en una crisi profunda i hi havia enfrontaments entre diferents sectors de la Junta que acabava el seu mandat.

Vaig intentar, en primer lloc, fer una candidatura unitària, però no me'n vaig sortir. Vam interpretar la victòria electoral no només com una prova de confiança, sinó també com una exigència per tirar endavant un programa que es podia sintetitzar en un punt: aconseguir que la institució sortís de l'atzucac.

L'inici no fou fàcil, perquè si a l'interior de la Casa dels Periodistes les coses estaven malament, a fora estaven pitjor: mitjans de comunicació que tancaven i no paraven d'enviar periodistes a l'atur.

Des del primer moment vam pensar que també calia renovar l'estructura organitzativa i de serveis del Col·legi. Poc a poc van anar apareixent problemes de fons que no tenien solucions fàcils. Algunes de les mesures preses no van agradar a determinats col·lectius, però no teníem més

LA CASA DELS PERIODISTES ARA TÉ UNA ALTRA FESOMIA, PERÒ A DINS I A FORA ENCARA QUEDEN MOLTES COSES PER FER

remei que prendre-les, ja que estava en joc la supervivència de la nostra institució.

Malgrat un intent de judicialitzar la situació i de mantenir els enfrontaments interns, els membres del govern i l'oposició, conscients de la gravetat dels problemes, vam decidir encarar les actuacions necessàries: el canvi d'estructura de gestió de la casa, el tancament del Centre Internacional de Premsa, refer l'oferta de

serveis col·legials, entre ells l'assistència sanitària, i modernitzar i fer més transparent la gestió dels quioscos, que avui per avui són una important font d'ingressos.

Els pocs recursos dels que hem disposat els hem abocat a la formació, al reciclatge i a la borsa de treball. Hem fet polítiques actives a favor dels més joves i la resposta obtinguda ha estat positiva, les baixes voluntàries han estat poques i les altes ens han convertit en l'únic Col·legi d'afiliació no obligatòria que ha crescut en els darrers anys.

Foto: Oriol Clavera

La Casa dels Periodistes ara té una altra fesomia, però a dins i a fora encara queden moltes coses per fer. Ara donem pas a una nova Junta amb una Degana que ha configurat un equip de persones disposades, no només a acabar la feina iniciada, sinó el que és més important: a millorar-la.

Agraïxo el suport de les moltes persones que m'han ajudat, començant per tots els companys i companyes de la Junta i seguint pel personal de la Casa. Ha estat un plaer i també una sort comptar amb la seva feina i compromís. Si algú en aquests anys creu que no he sabut fer front a les expectatives que tenia o s'ha sentit molest per alguna de les decisions preses, els demano disculpes. Com diu la frase que ja s'ha fet popular: algú ho havia de fer. Fins sempre.

J. M. Martí

Degà del Col·legi de Periodistes de Catalunya

APROVAT ALT

Els col·legiats puntuen amb bona nota la majoria de serveis impulsats en els darrers anys

Una enquesta entre més de cinc-cents col·legiats sobre la valoració i percepció que tenen del Col·legi de Periodistes indica que la majoria puntuen amb bona nota els serveis que l'entitat ofereix, sobretot els que en els darrers anys s'han potenciat o creat des de zero.

TEXT SUSANA PÉREZ / EUDALD COLL
FOTOS SERGIO RUIZ

OBREN LES PORTES

El Col·legi de Periodistes obre les portes a les nou del matí cada dia laborable. El dimarts que ens ocupa –i a partir del qual s'articula aquest reportatge– és una jornada amb una agenda atapeïda que permet fer-se una idea de les activitats i serveis que organitza i ofereix l'entitat. Aquesta és la tònica des de fa anys, però ara almenys els responsables ja saben, amb dades a la mà, quina és la valoració dels serveis d'una part important dels col·legiats.

Això és el que es desprèn d'una enquesta, encarregada pel Col·legi i que es va donar a conèixer a final del 2013, sobre la percepció de l'oferta global de serveis col·legials. Segons aquest estudi, la nota final del conjunt de serveis és d'un 6,1 (d'una valoració de 0 a 10), cosa que significa que l'entitat supera l'examen demoscòpic amb un aprovat alt.

L'enquesta, elaborada pel Col·legi de Politòlegs i Sociòlegs de Catalunya, ha estat coordinada per Mercè Kirchner,

politòloga i gerent d'aquesta l'entitat, i dirigida per Montserrat Martínez, sociòloga i investigadora. L'objectiu de l'enquesta era conèixer les necessitats dels col·legiats i, sobretot, determinar el coneixement i valoració dels serveis de l'entitat. Fins a 552 col·legiats van participar-hi.

L'estudi mostra que un 47% dels consultats creuen que l'oferta de serveis és “força o totalment positiva”, un 37,1% els valora “moderadament” i, finalment, un 15% els defineix com “poc o gens positiva”. Els resultats també destaquen que les principals necessitats i expectatives de serveis dels periodistes són les condicions de treball (49,2%), la formació (45%) i l'ocupació laboral (31,6%). Això explica que, segons l'enquesta, els serveis i les activitats més demandats siguin precisament la formació (65,6%), l'assessorament (39,6%) i la borsa de treball (31%).

“Estic fent una recerca dels retrats dels personatges que tenen carrer a Barcelona. Vinc un cop per setmana perquè algunes de les persones que busco són periodistes. Aquí he trobat la fo-

tografia de Pablo Sáenz de Barés o José Millán González”

José Antonio Márquez, 63 anys, investigador jubilat.

CENTRE DE DOCUMENTACIÓ

El Centre de Documentació Montserrat Roig (CDMR), especialitzat en periodisme i comunicació, té una bona acceptació, ja que és conegut per un 79,8% dels col·legiats i, d'aquests, un 25,7% en fa ús.

La puntuació que li atorga l'enquesta és d'un 6,6.

En els darrers anys el CDMR ha viscut tota una sèrie de millores com són, per exemple, l'accés de wifi a les instal·lacions, la difusió de novetats editorials o la gestió dels llegats d'arxius personals, entre d'altres.

D'altres darreres millores que volen facilitar la feina dels periodistes són les eines 2.0 (Guia de recursos amb recursos TIC, empremadoria, orientació professional i habilitats i competències), el marcador social *Delicious* (amb informació de periodisme de dades, borses de treball,

directoris de mitjans, autoregulació professional,...) i el catàleg en línia amb funcionalitats 2.0

D'altra banda, des del passat mes de desembre, el CDMR també ha iniciat el servei de préstec i reserva que es pot sol·licitar tant presencialment com a través del catàleg bibliogràfic en línia i que incorpora el fons que disposa a Barcelona, Girona i Lleida i que, en total, suma quasi 7.000 referències.

També s'ha iniciat la digitalització i difusió del fons històric —l'últim mitjà a incorporar-s'hi ha estat l'*Hoja del Lunes*— mitjançant repositoris col·lectius i en obert.

“Els cursos del Col·legi serveixen per reciclar coneixements. N'he fet la majoria i n'he tret

profit de tots. M'he format en entorn digital —Internet, eines 2.0, xarxes socials— i comunicació corporativa, dues vessants del periodisme en què no tinc experiència. A més, això em permet seguir vinculat al sector”.

Felipe Blasco, 38 anys, periodista a l'atur

CENTRE DE FORMACIÓ

Un dels serveis que surt més ben parat de l'enquesta és el Centre de Formació i Desenvolupament, creat el gener del

ELS PARTICIPANTS EN L'ESTUDI VAN VALORAR AMB UN 6,1 L'OFERTA GLOBAL DELS SERVEIS DEL COL·LEGI

2012 i situat al primer pis. Aquest centre és una de les grans apostes del Col·legi dels últims anys. La nota global dels cursos d'aquest centre és d'un 6,9 i el coneixen

un 92,3% dels enquestats mentre que, d'aquests, un 61,4% assegura haver-ne fet algun ús.

La formació és una de les necessitats més demandades, tant pels periodistes que són a l'atur —degut a la crisi, que afecta de ple la professió— com pels que estan en actiu —per la necessitat de reciclatge, sobretot en l'àmbit de les noves tecnologies. La prova és que un 65,6% dels enquestats creuen que la formació és un servei que el Col·legi hauria d'oferir

i això implica que sigui al primer lloc del rànquing del que s'espera de l'entitat, amb l'assessorament —en segon lloc— a

vint-i-sis punts de distància.

Per tot això, el Centre de Formació organitza nombrosos cursos (una trentena

El Centre de Documentació Montserrat Roig és un dels serveis que en els darrers anys ha viscut nombrosos canvis i millores.

al primer trimestre del 2014) i les xifres l'avalen, ja que el 2013 van tenir 2.337 alumnes (1.526 dels quals són places

ELS SERVEIS MÉS DEMANDATS SÓN LA FORMACIÓ, L'ASSESSORAMENT I LA BORSA DE TREBALL, ASPECTES POTENCIATS ELS DARRERS ANYS

gratuïtes per a col·legiats a l'atur) que van participar en alguna de les 85 propostes educatives incloses en itineraris temàtics. Aquestes propostes es van materialitzar en 96 edicions i 675 hores de formació donades per 68 docents.

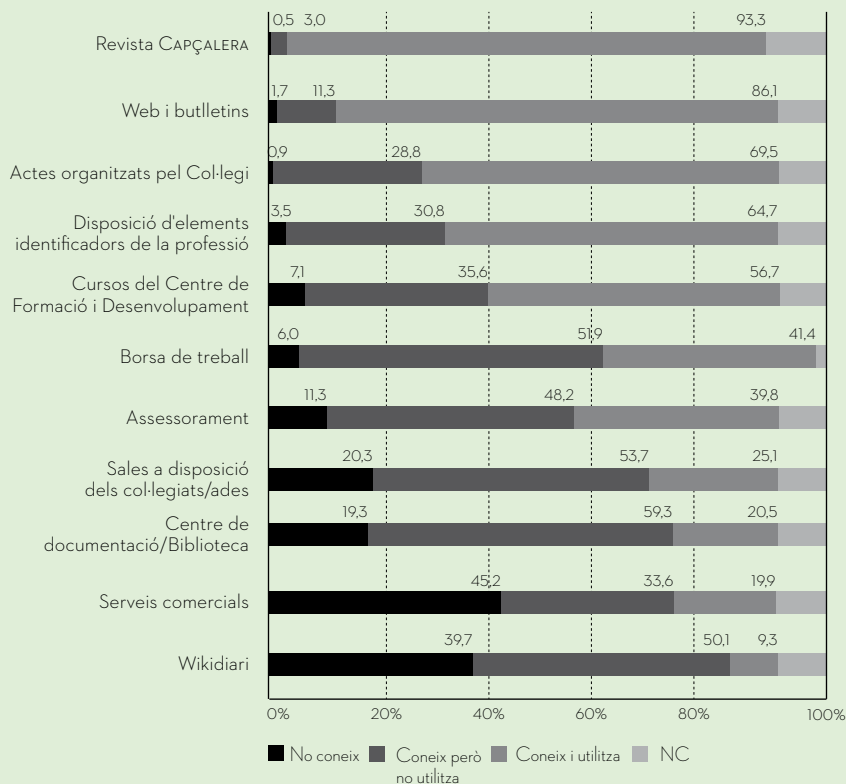
Els cursos amb més demanda –i que s'han reeditat– són els de *community manager*, els que ensenyen com elaborar un pla de comunicació o els de redacció per Internet. A més de potenciar els que han funcionat millor, el centre també busca adaptar-se a les necessitats del mercat i està introduint nous cursos que responen a les orientacions de l'informe sobre nous nínxols d'ocupació, encarregat pel Col·legi i el Servei d'Ocupació de Catalunya, que va presentar-se a inici del 2013.

A més dels cursos presencials, el centre de formació també ha començat a organitzar *master class* amb periodistes de referència, jornades informatives i Webinars, un nou tipus de formació en línia.

Tot i això, l'enquesta també mostra com es demanen millores en l'aspecte de la formació. Concretament, un 27,4% dels enquestats creu que aquest servei encara pot millorar més. Les millores més demandades són una major varietat en l'oferta temàtica (27,6%), una ampliació d'horaris (12,3%) o alguna rebaixa –o, directament, la gratuïtat– en el preu dels cursos (10,6%).

CONEIXEMENT, ÚS I VALORACIÓ DELS SERVEIS I ACTIVITATS

RÀNKING CONEIXEMENT I ÚS SOBRE TOTAL COL·LEGIATS

VALORACIÓ

SERVEIS	NOTA GLOBAL
Revista CAPÇALERA	7,4
Disposició d'elements identificadors de la professió: carnet col·legial, braçat i armilles	7,2
Web i butlletins	7,1
Sales a disposició dels col·legiats/ades	7,1
Cursos del Centre de Formació i Desenvolupament	6,9
Actes organitzats pel Col·legi (conferències, presentacions, jornades)	6,9
Centre de documentació/Biblioteca	6,6
Wikidiari	6,2
Assessorament (orientació professional, advocat fiscal, etc.)	6,2
Borsa de treball	5,6
Serveis comercials	5,5

Mitjana escala del 0 al 10 en la qual el 0 equival a gens positiva i el 10 a totalment positiva.

Negreta valor significativament superior.

Verd negreta valor significativament inferior.

La nova sala d'actes, recentment remodelada, acull l'acte en defensa dels periodistes segrestats a Síria amb la presència de professionals de renom.

“Acabo de renovar-me el carnet perquè m'acredita per accedir a actes culturals. Valoro positivament els serveis del Col·legi perquè em permeten estar actiu. Allà on hi ha activitat, hi ha vida. Per contra, trobo a faltar un espai de relació com el bar. Però tot ha canviat molt en aquesta professió i això es plasma al Col·legi”.

Joan Armengol, 79 anys, periodista jubilat

GESTIONS I ASSESSORAMENT

L'atenció personal i els serveis telefònics dels treballadors del Col·legi també surt ben parat a l'enquesta. La gran majoria dels 3.870 col·legiats –avui dia– han

tractat alguna vegada amb el personal de l'entitat. L'atenció –tant personal com telefònica i que es dona en l'horari del Col·legi (de dilluns a divendres, de 9 h a 2 h i de 3 h a 7 h)– també surt ben parada en l'enquesta, ja que el tracte rebut és puntuat amb un 7,9, l'atenció telefònica

UN 61,4% HAN UTILITZAT EL CENTRE DE FORMACIÓ, QUE L'ANY PASSAT VA ORGANITZAR 96 CURSOS

amb un 7,4 i la gestió de les consultes i demandes amb un 7,3.

Les principals gestions per les quals els periodistes s'adrecen al personal de l'entitat és per col·legiar-se, renovar el carnet, informar-se sobre algun dels assessoraments

als quals tenen accés els col·legiats, la mútua mèdica o bé llogar alguna de les sales de l'edifici.

L'assessorament és un dels serveis que també s'han potenciat en els darrers anys i que, segons l'enquesta, un 39,6% creu que el Col·legi hauria d'oferir. En l'actualitat, aquest servei –prestat per especialistes i sense cap cost

per als col·legiats– compta amb serveis d'orientació professional, internacional, fiscal, jurídica, financera i tecnològica. Un servei que té una bona resposta, doncs, un 88% dels enquestats assegura conèixer-lo, dels quals un 45,2% l'ha utilitzat. La valoració global és d'un 6,2.

EL COL·LEGI, EN XIFRES

Periodistes col·legiats

3.870

(a mitjan febrer)

Ofertes publicades a la borsa de treball

108

Col·legiats inscrits a la borsa de treball

1.172

(dades 2013)

Empreses inscrites a la borsa de treball

190

(dades 2013)

Hores en cursos de formació el 2013

675

(dades 2013)

Seguidors a Twitter

10.400

(febrer 2014)

Visites diàries al web, aprox.

1.000

(dades 2014)

Alumnes als cursos de formació

2.337

(dades 2013)

Seguidors a Facebook

2.900

(febrer 2014)

“El Col·legi ha de ser una institució per defensar els drets dels periodistes. La nostra professió és massa individualista i els punts de trobada sempre són benvinguts”.

Toni Amengual, 33 anys, fotògraf

ACTES DE DENÚNCIA

La sala d'actes, que mesos enrere va ser remodelada, és un punt habitual de trobada de professionals de la informació. El dia que s'escriu aquest reportatge la sala acull un acte de suport als periodistes segrestats a Síria, i en concret als companys Marc Marginedas, Javier Espinosa

ELS NOUS SERVEIS D'ORIENTACIÓ PROFESSIONAL SÓN PUNTUATS AMB UN 6,2

i Ricard Garcia Vilanova. La presència de fotoperiodistes com Gervasio Sánchez o Samuel Aranda, de Mònica Bernabé –corresponsal a l'Afganistan– o de Joan Roura –periodista de tv3–, entre altres,

permet que sigui molt concorregut i que compti amb la cobertura de diferents mitjans de comunicació. Actes com aquests són molt valorats pels col·legiats, tal com deixa clar l'enquesta, atès que una de les necessitats expressades pels col·legiats és el corporativisme. “Ser un col·lectiu amb independència, llibertat, prestigi i reconeixement social”, detalla.

COMUNICACIÓ I DIFUSIÓ

L'acte en defensa dels periodistes segrestats, tant en la convocatòria, en el seguiment del mateix i en la difusió posterior, va beneficiar-se de les xarxes socials en les quals participa el Col·legi, així com del web de l'entitat.

Anys enrere, la comunicació interna i externa era una assignatura pendent i per això en els darrers temps s'ha potenciat aquest aspecte posant-se al dia, sobretot, amb les noves tecnologies.

El passat 23 d'abril del 2013, el Col·legi va estrenar el nou web redissenyat i millorat amb l'objectiu que sigui més interactiu i, d'altra banda, per potenciar el periodisme multiplataforma. El web de l'entitat (www.periodistes.org) rep al voltant d'un miler de visites diàries.

Juntament amb el web, les xarxes socials són un altre dels grans factors de comunicació que s'han potenciat, perquè permet anunciar a la Xarxa les novetats de l'entitat i les notícies relacionades del món de la comunicació. Avui dia, hi ha 10.400 seguidors a Twitter –amb una mitjana de 80 seguidors nous per setmana– cosa que suposa un fort creixement, ja que tan sols en un any s'ha passat dels 6.000 a la xifra actual. D'altra banda, la pàgina a Facebook compta amb 2.900 seguidors. Algunes de les informacions puntuals penjades en aquesta xarxa social, a part de ser compartides pels usuaris, han superat les dues mil visites. A més, el Col·legi disposa d'una pàgina a YouTube on des de l'obertura –l'any 2009– ha penjat una vuitantena de vídeos. Així doncs, s'ha potenciat la comunicació a les xarxes, apostant per la

viralitat, per poder arribar més enllà de l'entorn dels col·legiats. Un darrer servei de comunicació és el butlletí setmanal que s'envia per correu electrònic als quasi quatre mil col·legiats.

Totes aquestes novetats han rebut el suport dels col·legiats amb una molt bona valoració en l'enquesta. Quasi la totalitat dels que han participat en l'estudi (98,3%) afirmen conèixer el web i els butlletins. I d'aquests un 88,4% diuen ser-ne usuaris. La nota global d'aquest servei és també una de les més altes, un 7,1.

D'altra banda, un altra servei comunicatiu, com és CAPÇALERA, té el percentatge

UN 77,7% DELS ENQUESTATS RECOMANARIEN ALS COMPANYS DE FEINA LA POSSIBILITAT DE COL·LEGIAR-SE

més alt en coneixement (98,3%) i en ús (94,9%). A més, és puntuada amb una valoració global 7,4, el que suposa que té la millor nota dels diferents serveis valorats.

“La borsa de treball és un bon servei pels que som a l'atur. És un servei imprescindible. La consulto sovint i hi he trobat feines puntuals. M'agradaria trobar-hi una oferta més àmplia, però el mercat està com està...”

Josep Lluc Romero, 50 anys, periodista a l'atur

BORSA DE TREBALL

Juntament amb la formació, l'altre aspecte positiu atribuït al Col·legi és la borsa de treball, especialitzada en l'àmbit del periodisme i la comunicació. Un 31%

dels enquestats creu que aquest servei és un dels que ha de tenir el Col·legi. Per això, i sobretot degut a la conjuntura econòmica, és molt

conegut entre els enquestats (93,3%) i una mica menys de la meitat dels que la coneixen (44,4%) en són usuaris. La puntuació global de la borsa és d'un 5,6.

Tal com passa en el cas de la formació, els serveis que es veuen com a més necessaris també generen un major nombre de crítiques. Així, segons l'enquesta, un 9,8% del conjunt dels aspectes negatius —força dispersos, d'altra banda— es refereixen a la borsa de treball, ja que es critica les poques ofertes existents o que algunes no estiguin actualitzades.

La queixa s'entén, d'una banda, per la crisi, que provoca un menor nombre d'ofertes laborals i, d'altra banda, perquè les empreses periodístiques catalanes no acostumen a utilitzar aquest tipus de serveis a l'hora d'oferir qualsevol tipus de feina.

Tot i les crítiques, la borsa de treball va tancar el 2013 amb un total de 190 empreses inscrites, de les quals 68 van fer-ho al llarg de l'any passat. Durant aquells dotze mesos, les empreses que en formen part van publicar fins a 108 ofertes laborals, a les quals van accedir els 1.172 col·legiats inscrits. El grup més nombrós d'aquests són els periodistes que tenen entre 31 i 40 anys (38%).

LA GESTIÓ DELS QUIOSCS

Un punt que no apareix en l'enquesta, però que permet finançar nombrosos serveis al Col·legi, són els quioscs que gestiona l'entitat. Aquest és un aspecte poc conegut per molts col·legiats. L'explotació d'aquests quioscs prové de l'inici del Col·legi, a final dels anys vuitanta, quan alguns diaris van optar per renunciar a alguns d'aquests punts de venda de diaris i revistes del centre de la ciutat, ja que ho veien com una càrrega administrativa massa pesada. Va ser llavors quan, juntament amb l'Ajuntament de Barcelona, es va acordar la concessió a l'incipient Col·legi de Periodistes, nascut el 6 de juny de 1986, i que venia a substituir les associacions de la premsa catalanes, concentrant, de passada, la professió en un sol organisme a nivell català. D'aquesta manera, el Col·legi passava a tenir una font d'ingressos fixa que encara es manté.

Avui dia, el Col·legi disposa d'un total de 13 quioscs, tots ells situats al centre de Barcelona, concretament al Passeig de Gràcia, les Rambles i plaça Catalunya. El 75% dels ingressos del Col·legi provenen de l'explotació d'aquests quioscs.

SERVEIS FORA DE BARCELONA

EL COL·LEGI COMPTA AMB CINC DEMARCACIONS

El Col·legi compta, des de l'estiu del 2013, amb una nova demarcació després que la Junta de Govern aprovés la de Catalunya Central –que finalment tindrà seu a Manresa– amb l'objectiu, precisament, d'apropar els serveis col·legials als periodistes d'aquestes comarques. Aquesta nova demarcació se suma a les ja existents que hi ha a Girona, Lleida, Tarragona i Terres de l'Ebre.

Els responsables de les diferents demarcacions, que amb el pas dels anys han consolidat una agenda pròpia, coincideixen en el fet que els serveis amb més demanda són els relacionats amb els temes laborals, com la formació i l'assessorament.

Així, la demarcació de Girona –amb atenció al públic els dies laborables de 10 a 13h, a més

de la tarda dels dimecres de 16 a 19h– ha millorat als darrers anys aspectes de la seva seu (la sala d'exposicions, la il·luminació de la biblioteca, l'aïllament acústic i tèrmic, la creació del Centre Intercomarcal). Entre les principals activitats de la demarcació gironina destaquen els Premis Mosques de la Informació –que el 2013 han complert vint-i-cinc anys–, els Premis Carles Rahola de Comunicació Local i els cursos de formació.

Per la seva part, la demarcació de Tarragona compta amb instal·lacions modernes, ja que una dècada enrere va renovar integralment la seva seu. L'horari d'atenció al públic és els dies laborables de 10 a 14.30h, a més dels dimarts de 16 a 18.30h. Les activitats més destacades d'aquesta demarcació

són les conferències d'alcaldes, el cycle de conferències Experiència de Periodista o la Festa de les Petxines de la informació, entre altres. També cal ressaltar que han organitzat debats electorals, els sopars *off the record*, seminaris, workshops i jornades sobre l'estat de la professió.

D'altra banda, la demarcació de Lleida –amb atenció al públic els dies laborables de 9.30 a 13.30h– ha millorat les seves instal·lacions amb connexió wifi per als cursos de formació.

Entre les activitats més destacades, hi ha les jornades formatives i les visites

guiades a entitats, institucions i empreses, les visites culturals a exposicions, museus i monuments, l'organització de Debats Electorals, la conferència anual amb l'alcalde, la festa anual dels periodistes i les

exposicions.

Finalment, de la demarcació de les Terres de l'Ebre –constituïda al 2002 i amb l'atenció al públic els dies laborables de 15.30 a 19.30h– destaquen les activitats relacionades amb l'ús del centre de premsa, els premis Micro Obert i Micro Tancat així com els debats amb representants municipals i parlamentaris entorn la transparència de les administracions públiques.

En aquest sentit, s'ha de ressaltar l'elaboració del Mapa dels Mitjans de Comunicació a Catalunya, una plataforma que compta amb dades dels mitjans tant catalans com de les Terres de l'Ebre i que des de l'any 2011 també s'utilitza per poder fer un seguiment acurat de la situació dels professionals i elaborar una sèrie d'informes anuals.

ELS SERVEIS MÉS DEMANDATS A LES DEMARCACIONS SÓN ELS QUE APORTEN EINES PER AFRONTAR LA DELICADA SITUACIÓ LABORAL

ALTRES NOVETATS

NOVA IMATGE CORPORATIVA

El 2013, es va estrenar un nou disseny de la imatge corporativa del Col·legi que dona uniformitat a la marca en totes les comunicacions, internes i externes. S'han readaptat els colors corporatius i el disseny de la nova imatge per donar uniformitat a la marca. Aquesta nova imatge va acompanyada d'un Manual d'identificació visual, que s'ha donat a conèixer als treballadors del Col·legi i a les demarcacions, per uniformitzar els formats de les comunicacions. Així, la nova imatge s'ha traslladat al web, elements identificatius, targetes de presentació, notes i convocatòries de premsa, etc.

NOVA GUIA DE SERVEIS

L'abril del 2013, es va començar a distribuir una nova Guia de serveis. Es tracta d'un desplegable dissenyat amb la nova imatge corporativa en què s'especifiquen els diferents serveis que ofereix el Col·legi. La distribució d'aquesta guia suposa un pas endavant per a la comunicació col·legial i dels seus serveis, ja que feia molts anys que no s'havia editat un producte d'aquest tipus amb la informació actualitzada.

NOVES CONFERÈNCIES I DEBATS

El Col·legi ha acollit –i organitzat– durant anys diferents conferències i debats al voltant de temes de tot tipus, però sobretot els relacionats amb el periodisme i la comunicació. En els darrers dos anys, el Col·legi està organitzant el cycle "Futur" amb la col·laboració de l'Obra Social de La Caixa. Les ponències i debats tenen lloc al CaixaForum i han permès portar en tan sols dues edicions a una trentena de professionals de referència.

Un visitant a l'exposició sobre els 37 anys de Ràdio 4. La sala d'exposicions acull diferents exposicions al llarg de l'any relacionades amb el periodisme.

WIKIDIARI

Com cada dimarts de cinc a sis de la tarda, el Col·legi acull el consell de redacció de Wikidiari, el web de notícies escrit pels col·legiats que busquen feina i que rep unes 10.000 visites úniques mensuals. Darrerament, s'ha arribat a un acord amb l'Associació Catalana de la Premsa Comarcal perquè els millors treballs puguin oferir-se a les capçaleres associades.

Wikidiari, però, encara ha de guanyar visibilitat perquè el grau de coneixement se situa en un 59,4% dels enquestats i, d'aquests, tan sols l'han utilitzat un 15,7%. La nota global és d'un 6,2.

“Necessitem recuperar la història dels mitjans de comunicació i mostrar-la. Conservar tota aquesta informació és molt interessant ja que, d'altra manera, es perdria. Seria bo donar-li una vida més extensa a aquestes exposicions passant el contingut a un format digital”.

Jordi Notó, 53 anys, periodista

EXPOSICIONS

A les set, l'hora que en teoria el Col·legi tanca les portes, la sala d'exposicions s'omple de gent. En el fons, l'horari de tancament és molt flexible, degut als nombrosos actes que tenen lloc a última hora de la tarda.

En aquest cas, es tracta de la inauguració d'una exposició sobre la lluita del comitè d'empresa i dels treballadors de Ràdio 4 per evitar el seu tancament. Exposicions com aquesta formen part del conjunt d'actes que organitza o acull el Col·legi. Uns actes que un 97,4% dels enquestats admeten tenir-ne coneixement i un 70,7% que hi participa. La puntuació global se situa en un 6,9.

Un cop els assistents a la inauguració abandonen el Col·legi, finalment, es tanquen les portes i es dona per acabada la jornada. Un dia intens que ha permès conèixer els serveis de l'entitat, cosa que, segons l'estudi, explica que un 77,7% dels enquestats recomanin als companys de feina la possibilitat de col·legiar-se. Ç

"CONVINDRIA QUE COMENCÉSSIM A DIR-NOS LES COSES A LA CARA"

Josep Maria Martí ha finalitzat el mandat com a degà del Col·legi de Periodistes. Abans d'abandonar el càrrec, ha deixat les seves reflexions a CAPÇALERA en aquesta entrevista -amb una periodista col·legiada i un que no ho és- en la qual parla d'unes redaccions immerses en un incert procés de canvi i analitza l'origen d'uns problemes que minen la credibilitat d'una professió que s'ha acostat massa als polítics i que s'ha distanciat de la ciutadania.

TEXT NEUS TOMÀS / ROGER PALÀ
FOTOS DANI CODINA

NT_ Això és una revista per a periodistes, així que comencem per l'actualitat. En menys de dos mesos, han estat destituïts tres directors de diaris estatals. Cada cop anem a pitjor?

El periodisme i els periodistes estem en una crisi profunda. I els mitjans, sobretot els escrits, en una crisi encara més profunda. El sector de la comunicació viu un procés de canvi enmig d'un context econòmic desfavorable, com és el de l'estat espanyol. Alguns mitjans ho passen pitjor perquè estan en un canvi del model de negoci, com la premsa, i sense una alternativa de negoci a la Xarxa. I si hi afegim el descens extraordinari de la publicitat, ens trobem amb el fet que la debilitat estructural dels mitjans ha augmentat extraordinàriament i per sobreviure cada cop tenen més dependències econòmiques.

NT_ Per tant no hi ha diaris de dretes o esquerres, sinó d'uns bancs o altres. Exacte. El principal grup de comunicació d'aquest país està en mans d'un crèdit enorme que gestionen els bancs. I la majoria de diaris estan en la mateixa situació, mentre altres depenen de subvencions públiques. Aquesta és la realitat objectiva. El que passa és que aquest sector té per norma no mirar-se al mirall i reconèixer la situació en què es troba, sinó d'anar fent la viu-viu, intentant passar el mal moment, esperar cap a on va tot això i mirar si sobreviuen.

RP_ Els mitjans sempre han tingut dependència de la banca, però ara hi ha casos en què al consell d'administració hi ha representants dels bancs, com passa a Godó o Zeta. Fins a

quin punt, ara que la banca és al centre del huracà, això resta credibilitat als mitjans i als periodistes. Perquè a part de la crisi estructural hi ha la crisi de la credibilitat de la professió. Jo he dit que hi havia dues crisis: una del periodisme i una estructural del sector. La professional té a veure amb l'estructural, però també amb el paper del periodisme en la societat. Hi ha una part del periodisme absolutament vinculat a la classe política i els governs, i aquest és el gran problema. I això no té res a veure amb el color. Mani qui mani sempre hi ha periodistes més o menys addictes al règim dels quals els polítics se'n refien. S'han perdut les distàncies.

RP_ Aquesta proximitat sempre ha existit i ha permès aconseguir certes

PERFIL

Josep Maria Martí (Reus, 1950) va ser redactor en cap de Ràdio Reus (1977-1982), director de les emissores de la SER a Tarragona (1982-1986), director general de REBSA Cadena Catalana (1986-1989) i director de Ràdio Barcelona i de la Cadena SER-Catalunya (1989-2002). També ha dirigit el màster de Direcció i Gestió d'Empreses Radiofòniques (UAB), ha presidit la Societat Catalana de Comunicació de l'Institut d'Estudis Catalans i ha promogut tres congressos de la ràdio a Catalunya. En l'actualitat, és professor titular de Comunicació Audiovisual de la UAB i Secretari General dels Premis Ondas de Ràdio i Televisió. Ha participat en diferents investigacions sobre comunicació social i ha escrit diversos llibres. Ha estat degà del Col·legi de Periodistes de Catalunya (2010-2014).

informacions. És normal que la premsa estigui a prop dels polítics.

Però aquesta patologia periodística s'ha incrementat en els últims anys. Durant la Transició, tots empenyíem cap a la democràcia i les llibertats nacionals a Catalunya, però cadascú des del seu carril. Jo tenia bons amics polítics, si bé no me n'anava a dinar cada setmana amb ells. Ara, en canvi, si vas a determinats restaurants de Barcelona pots veure qui dina amb qui i amb quina freqüència. S'ha perdut la distància amb els polítics. Aquest és el greu problema del periodisme. Quan De Gaulle m'anava, el fundador de *Le Monde* tan sols va

aquest principi fonamental i comencem a pensar que la veritat pot ser matisada en funció de les informacions, del políticament correcte, del fet que se'ns posin elements de país i coses transcendents i se'ns traspassi una realitat que no ens toca, és llavors quan el compromís ja no és amb la veritat sinó amb la conjuntura, amb l'èpica... Perquè ara hi ha molt periodisme èpic. Som en una època en què l'èpica ens domina i no fem una lectura sobre la realitat sinó sobre altres històries.

RP_ En els últims temps hi ha un increment del periodisme d'opinió.

Fins a quin punt aquesta constel·lació de tertulians, aquesta elit del periodisme que circula de debat en debat, condiona

aquesta percepció que té la societat?

El primer que cal dir és que, en conjunt, és una elit falsament periodística perquè hi ha des de notaris, advocats, etc, gent que pot parlar de tot. Alguns són periodistes, però en funcions de dilettants, i altres són experts. El problema és que si un expert d'economia va cada dimecres a una tertúlia i aquell dia s'ha de parlar de Txetxènia o d'un problema constitucional doncs ha de parlar d'allò igualment, sigui un expert o no. I la majoria d'aquestes tertúlies tenen una relació directa amb la

interferència dels polítics en els continguts dels mitjans. Perquè hi ha una sèrie de suposats analistes o periodistes que els toca anar als debats perquè són una quota. I, de sobte, un dia, un senyor de la quota és candidat en unes eleccions d'un partit quan s'havia passat anys anant a tertúlies sota l'epígraf de periodista. A vegades, fins i tot a les tertúlies ja parlen d'ells en relació amb el partit que representen!

RP_ Hi ha un cert desvergonyiment.

Sí. És com si reproduíssim un debat polític, i això no és un debat periodístic. I aquesta és una patologia seriosa que marca diferències amb països com França, on una ràdio de dretes té un periodista de dretes que opina, però que no és quota de ningú més que del mitjà que l'ha escollit.

RP_ I quines són les causes d'aquesta patologia? Perquè això no és recent.

La causa és l'extraordinària dependència que hi ha entre mitjans i poder polític. La frontera que el director de *Le Monde* va posar a De Gaulle aquí fa temps que es va perdre. Mitjans, empreses i periodistes s'han barrejat amb polítics de tal manera que, al perdre distància, ens hem confós i hem permès determinades coses. Aquí hi ha hagut secretaris d'organització de partits polítics que han fet graelles de les ràdios i televisions públiques. Convindria, doncs, que comencéssim a dir-nos les coses a la cara. Jo he vist bavejar consellers

LA MAJORIA DELS DIARIS D'AQUEST PAÍS ESTAN EN MANS D'UNS CRÈDITS QUE GESTIONEN ELS BANCs. I AIXÒ ÉS UNA REALITAT OBJECTIVA

dinar-hi una vegada. Una! Cadascú feia el seu paper. Això aquí és bastant impensable. I com estem tan barrejats, quan es demana als ciutadans que valorin les institucions, hem passat de ser quasi els abanderats del canvi polític a estar tant mal qualificats com els polítics. O pitjor.

NT_ Això irreversible?

Als anys setanta, a Reus, hi havia un periodista independent, Jordi Costa, que em va ensenyar que l'únic compromís que tenim és amb la veritat. I quan perdem

davant de determinats periodistes mediàtics. I no veia cap rebuig per part del periodista, sinó al contrari.

RP_ Amb aquest panorama, podem dir que el 'quart poder' que vigilava els altres tres és un model liquidat?

Aquest model s'ha acabat, però la meua esperança és que el regenerem sobre la base d'una gent nova que no tingui aquesta contaminació i que es plantegi el periodisme d'una manera diferent, sense

MANI QUE MANI SEMPRE HI HA PERIODISTES MÉS O MENYS ADDICTES AL RÈGIM. S'HAN PERDUT LES DISTÀNCIES

reproduir esquemes anteriors. I que ho facin des de mitjans no convencionals amb experiments de periodisme compromès. És a dir, recuperant les arrels. Hauríem de passar de comprometre'ns amb la realitat política a fer-ho amb la realitat ciutadana.

NT_ Això implica canviar estructures. Els grans mitjans amb més de dos-cents periodistes ja no tindran el mateix protagonisme, encara que també significa que ja no s'enviaran enviats especials a alguns conflictes.

I més coses. Una qüestió interna que s'ha perdut i que pot desaparèixer si anem cap a mitjans hiperfragmentats és el periodisme que s'aprenia a les redaccions dels que tenien experiència, del debat entre companys. Jo havia vist al *Tèle/eXprés* una assemblea en què es parlava de continguts. Així és com s'aprèn. Però si la feina s'individualitza es perd la transferència de coneixement. I això pot ser terrible. Per tant, hauríem de trobar un model alternatiu que, tot i la fragmentació, permeti establir aquests punts de contacte. És una de les coses que pot fer el Col·legi de Periodistes, reproduir aquests espais de reflexió i anàlisi.

RP_ I no és perillós que els grans mitjans perdin força? Perquè són els que tenen recursos, expertesa, etc.

Evident. És important que existeixin, però també que es reconverteixin. I no tan sols a nivell tecnològic, estructural i empresarial, sinó també editorial. Que pensin que han de fer una nova funció. Més que mai, cal recuperar el crèdit i el compromís amb els lectors i disposar de mitjans forts. Perquè si fins ara el poder s'ha aprofitat de la debilitat estructural, després pot aprofitarse de la fragmentació. Hem de mantenir una estructura de mitjans forts i pensar que està sorgint un estol d'altres mitjans que cal veure com quedaran. Som en una fase de transició.

NT_ Aquí la transició digital és diferent a la

d'altres països, on les notícies es paguen. En la majoria de portals d'aquí es regalen. Ha estat un error o era necessari per al nou model?

Les lleis universals no funcionen. Els consums són molt nacionals, de comunitats culturals, polítiques i històriques específiques. Aquí la gent no està acostumada a pagar per la informació, sobretot si hi ha un descrèdit de la informació. El dia que

ARA HI HA MOLT PERIODISME ÈPIC. L'ÈPICA ENS DOMINA I NO FEM UNA LECTURA SOBRE LA REALITAT SINÓ SOBRE ALTRES HISTÒRIES

revaloritzem determinat tipus d'informació, probablement generarem la cultura del pagament.

RP_ Per tant, no és una qüestió d'oferir-ho gratis o no, sinó de contingut.

I que el consumidor digital cregui que és un bon producte i se li doni amb les condicions que vol. Perquè segurament en el futur això d'anar a comprar el diari al quiosc ja no existirà. Som en un moment de canvi on mor una cosa i se'n crea una altra. I aquests són els pitjors moments. Som en un context de canvi absolut i no sé si els periodistes estem sent suficientment actius.

RP_ No sé si som conscients de la importància del que està passant i de la necessitat d'establir estratègies comunes per evitar el desastre definitiu.

En un moment determinat, vaig dir a la Junta del Col·legi que, en lloc de fer necrològiques, havíem de ser actius, fer alguna cosa. Pertànyer al Col·legi ja no és com ser d'un club social, hem de ser útils i remoure les coses des de la modèstia dels nostres quatre mil col·legiats. També hem de veure què passa a nivell laboral i, sense suplir el paper dels sindicats, oferir formació als que necessiten reciclatge, borses de treball, assessorament als que iniciïn projectes, etc. En tot això dediquem un 80% del pressupost. I també donem suport a iniciatives interessants com les fórmules cooperatives i associatives, que poden ser fórmules del futur. Algunes comencen a funcionar. Per exemple, el model de radiotelevisió local pagat al cent per cent pels ajuntaments ja no existirà més.

RP_ Això vol dir implicació ciutadana, però cal un producte que interressi i que el ciutadà se'l cregui, amb continguts útils i certa empatització.

I això és el que hem perdut. Sense empatia i reconeixement mutu entre periodistes i ciutadans és difícil tirar endavant qualsevol projecte associatiu. Per això ens hem de com-

prometre més. Perquè l'intervencionisme públic al sector de la comunicació no garanteix res. Si un periodista no garanteix la credibilitat es converteix simplement en un estament més de l'Administració dedicat a fer coses que no tenen sentit.

RP_ Parlem dels mitjans públics. Estem veient retallades a TV3 i Catalunya Ràdio. És possible un futur sense mitjans públics?

Necessitem els mitjans públics més que mai. El problema és que, des de la Transició, quan els partits guanyen les eleccions es guanyen el dret a governar i de controlar la ràdio i la televisió que

L'exdegà Josep Maria Martí amb Roger Palà i Neus Tomàs durant l'entrevista que va tenir lloc al Col·legi de Periodistes.

els toca. I durant molts anys ningú s'ha esforçat a retocar aquesta realitat a base de tenir un personal amb una estructura salarial per damunt de la mitjana i amb uns convenis laborals de l'època de l'UCD. Així es garanteix certa tranquil·litat. No oblidem que la majoria de televisions autonòmiques –T3, la primera– va copiar fil per randa aquell conveni que es manté, amb millores. No estic en contra dels que aconseguen bones condicions laborals, però ja fa vint anys que volto per

HI HA HAGUT SECRETARIS D'ORGANITZACIÓ DE PARTITS POLÍTICS QUE HAN FET GRAELLES DE RÀDIOS I TELEVISIONS PÚBLIQUES

Europa i a partir dels anys noranta, quan va començar la liberalització de l'espai radioelèctric europeu, els companys de

les televisions i ràdios públiques europees s'espavilaren per resituar-se, buscar una identitat i diferenciar-se dels privats en un escenari ultraliberal.

RP_ I aquí no ho han fet?

No, tan sols han adoptat una posició sindical. Però no culpo la gent, perquè al capdavant hi havia polítics i no pas empresaris.

RP_ No existeix cap llei en aquest sentit.

El Tripartit va fer una llei que deia que els membres del consell d'administració de la Corporació havien de ser professionals

de reconegut prestigi, però després se la van saltar i van posar-hi polítics... És materialment impossible que els polítics

treguin les mans dels mitjans. A Europa, controlen els diners públics dels mitjans, però no l'estratègia que han de seguir. En canvi, aquí els periodistes han assistit al que feien els polítics sense poder dir res i s'han limitat a parlar de les condicions de treball. Ningú els ha cridat per parlar d'altres coses.

RP_ Però potser també han estat massa temps adormits...

Exacte, pensant que els temes econòmics millor que els faci un altre. Però llavors resulta que s'ha atacat la necessària reforma de la televisió i ràdio pública per la rebaixa dels sous dels treballadors. I l'únic que han aconseguit és tenir a tothom en contra.

NT_ El seu consell seria repensar el model?

És clar! I fer-ho de manera participativa amb els professionals que hi treballen i

amb la societat. Perquè potser arribem a la conclusió, com passa en altres països, que s'ha de pagar un impost per mantenir els mitjans públics. Quan es va posar en marxa aquest impost al Regne Unit, ni la Thatcher va poder fer-se amb la BBC! I quan van estrenar la ràdio digital van rebre crítiques ciutadanes perquè s'esperaven una ràdio de més qualitat. Són crítics però se l'estimen i la consideren seva.

RP_ Els periodistes a vegades som reticents a les crítiques. Fins a quin punt no som una mica responsables de l'actual situació?

Evidentment, per això he criticat que traspaséssim la frontera amb els polítics i he dit que hem d'entomar el *mea culpa* i refermar el compromís amb la ciutadania. I això hem de fer-ho evident i perceptiu.

NT_ Una manera seria acabar amb pràctiques com les rodes de premsa sense preguntes. Però qui s'ha de plantar? El periodista no ho farà sense el suport de l'empresa.

Probablement, el Col·legi hauria d'enviar un representant que abans de començar l'acte demanés als periodistes que, si no accepten les seves preguntes, marxin.

GRANS GRUPS DE COMUNICACIÓ ESTAN GESTIONATS PER FINANCERS POSATS PELS BANCs PERQUÈ PERDIN EL MÍNIM POSSIBLE

RP_ Doncs estaria bé.

Hauríem de començar a tenir un paper actiu en aquest sentit. També podríem no deixar més les sales del Col·legi als que fan rodes de premsa sense preguntes. I anar on en facin i demanar-los que no les admetin. Perquè malgrat la nostra debilitat estructural, hem de recuperar la credibilitat amb coses com aquesta. De la mateixa manera que no hem d'acceptar que gent de l'establiment, alguns d'ells periodistes, renyin els periodistes dels mitjans. Els hem de dir que si ho fan els assenyalarem com "el periodista negre del mes".

RP_ Escraches als caps de premsa.

Exacte. A alguns. Perquè hi ha un moment que hem de començar a parar tot això.

NT_ I el Col·legi no pot parlar amb els directors dels mitjans sobre les rodes de premsa sense preguntes?

Alguns editors i directors tan sols tenen al

EL COL·LEGI NO S'HAURIA D'HAVER TANCAT A LA NOVA REALITAT QUE ESTAVA CONFORMANT LA PROFESSIONI

Col·legi per criticar-lo i dir que no fa res quan hi ha una crisi. Però quan els diem de fer alguna cosa, desapareixen. Hem impulsat la Taula dels mitjans de comunicació amb els actors del sector i en el seu moment impulsarem el Consell de la Informació de Catalunya (CIC), que vetlla pel Codi deontològic i recull les queixes dels ciutadans sobre les informacions dels periodistes. El CIC se sustenta amb subvencions i amb les aportacions, mínimes, dels mitjans. I sabeu que és el primer que feien els nous gerents dels mitjans amb problemes econòmics? Retirar-se del CIC i deixar de pagar la quota. Però com que

ara per rebre les subvencions han de tenir aquest control, molts han tornat a donar-se d'alta. Per tot plegat, en el tema del crèdit de la professió,

hauríem de fer un *reset*. El gran problema de la indústria de la comunicació és que ens estem despullant tant que, a més de les causes sistèmiques, les econòmiques estan reblant el clau. El Col·legi s'ha ofert per millorar tot això, però no és el mateix parlar amb periodistes-gestors que amb economistes que fa quatre dies gestionaven una empresa de neteja.

RP_ Per tant, els diaris els gestionen empresaris que podrien estar en qualsevol altra sector.

Per això els agafen. Hi ha grans grups de comunicació gestionats per financers

posats pels bancs perquè perdin el mínim possible. I això hem de començar a dir-ho, fins i tot als companys que s'han adaptat al sistema i no els agrada sentir-ho.

RP_ L'altre dia uns estudiants de primer de Periodisme em deien que un dels primers professors que van

tenir els va dir que s'havien equivocat perquè no trobrien feina. Se'ls ha de dir això?

Se'ls ha de dir el que no se'ls diu: que és

una professió que no és neutra socialment, que s'exerceix en base a un compromís, que és una professió de servei i que no es faran rics. I per últim que, si tenen sort i s'ho treballen, gaudiran i a la nit s'aniran al llit pensant que han estat útils.

NT_ I que és un ofici.

Exacte! I que han de tenir voluntat d'aprendre. L'altre dia llegia un llibre sobre el periodisme de dades. I a la meua edat haig d'estar encara aprenent coses? Doncs sí. En Costa em va ensenyar que si no tenia curiositat em dedicués a una altra cosa, perquè és l'essència de la nostra feina. I els que tinguin ganes i curiositat acabaran sent periodistes.

RP_ Hem estat crítics amb la professió però, i el Col·legi? Què hauria d'haver fet per evitar tot això?

Jo vaig ser fundador del Col·legi i era un *rara avis* perquè la majoria eren de la premsa escrita. Però l'estructura socio-demogràfica, formativa i ideològica de la professió ha canviat i el Col·legi semblava no tenir-ho en compte. No s'hauria d'haver tancat a aquesta nova realitat que estava conformant la professió. El Col·legi ha d'intentar reflectir la diversitat en tots els aspectes. També en els ideològics. Però sempre sobre els principis del Codi deontològic. Això ho havíem perdut i ho hem de recuperar, sobretot ara que aquesta diversitat s'ha accentuat. Aquest camí ja no té marxa enrere. I si tornem a ser la casa d'uns quants, això s'ha acabat. Ç

—◇◇—

VALOR AFEGIT

Cilla Benkö i Mònica Terribas analitzen el rol
i la situació en què es troben els mitjans de
comunicació públics en temps de crisi

—◇◇—

TEXT EUDALD COLL
FOTOS JORDI SALINAS

El cicle de conferències “Futur”, que organitza el Col·legi de Periodistes amb el suport de l’Obra Social de La Caixa, va celebrar el 23 de gener al CaixaForum el quart debat del cicle amb la participació de Mònica Terribas i Cilla Benkö, que varen reflexionar sobre els mitjans públics en el context actual.

El Govern valencià tanca Canal 9 i deixa més de 1.600 professionals al carrer. Els treballadors de TV3 ja fa mesos que es mobilitzen contra les retallades. L’any passat, Telemadrid va executar un ERO que va fer fora un 73% de la plantilla. Aquests són tres casos propers, tot i que només són alguns dels molts que pateixen els mitjans de comunicació públics. I és que la crisi afecta de ple moltes redaccions i les de titularitat pública no se salven dels ajustos pressupostaris.

Aquest context explica que el cicle “Futur” optés per posar l’accent d’un dels debats –el quart de l’edició d’enguany– en la

"HEM DE FER HISTÒRIES QUE NO FACI NINGÚ MÉS, HISTÒRIES QUE ELS POLÍTICS NO VOLEN QUE S'EXPLIQUIN" Cilla Benkö

situació dels mitjans públics. L’acte, que va tenir lloc el 23 de gener al CaixaForum, va permetre comparar dos models –el català i el suec– que tenen una estructura similar, si bé responen diferentment a les mateixes problemàtiques. Les ponents van ser Cilla Benkö, directora general de la ràdio pública sueca, i Mònica Terribas, directora d’*El matí de Catalunya Ràdio*, i van

tenir Rafael de Ribot com a moderador. “El debat és extraordinàriament viu degut al tancament i replantejament dels mitjans de casa nostra”, va assegurar De Ribot en la introducció, en la qual ja va incidir en el replantejament del model de finançament, la clau de volta de tot plegat.

ENTENDRE L’AUDIÈNCIA

Benkö va iniciar el parlament comparant alguns dels casos –Grècia, Portugal o Noruega, entre altres– del continent europeu i va advertir que no es pot tractar els ciutadans com a simples xifres sorgides dels audímetres: “Si volem sobreviure, hem d’entendre millor la nostra audiència”.

La periodista sueca va defensar la importància d’explicar allò que els canals comercials no cobreixen. “Com a mitjà públic, hem de tenir un paper vital dins de la societat democràtica. I nosaltres hem decidit que una de les maneres de fer-ho és no tan sols amb el treball periodístic tradicional, sinó també amb les xarxes socials. Hem d’incloure l’audiència en la nostra feina, utilitzar-ne les idees i el coneixement”, va explicar.

Terribas va subscriure íntegrament les paraules de Benkö per després recordar que l’origen del mapa actual dels mitjans de comunicació públics europeus s’explica per una crisi “que ha situat els mitjans privats en una disminució dels ingressos fruit de la pèrdua de la quota de mercat de les televisions i ràdios comercials i que, per tant, han pressionat els governs perquè siguin més severos en aportar diner públic i en retallar costos”. “En aquests moments, arreu d’Europa –va advertir–, tenim oligopolis de dues o tres companyies privades que controlen pràcticament tot el mercat. Espanya i Itàlia són els casos més flagrants”.

Per tot això, Terribas –que creu que “l’externalització dels serveis no ha d’erosionar mai l’equilibri del mercat”– va indicar que la clau seria posar en valor el servei públic, adaptant l’estructura al nou context. “El primer servei públic que no estava prou prestigiat era el de la comunicació. La gent no el reivindica com a propi, com a imprescindible, com un servei més de la societat. I això vol dir que no som capaços de fer entendre que una comunicació plural, democràtica i participativa és tan important com la sanitat i l’educació. I aquesta és la crisi principal en què ens trobem”.

QUALITAT I FINANÇAMENT

Calen sistemes de control de qualitat que siguin més estrictes?, va preguntar Rafel de Ribot en aquest punt del debat, en el qual Terribas va recordar que Espanya és l'únic país d'Europa sense un consell audiovisual que controli la qualitat i la independència dels mitjans, "una mancança claríssima de la democràcia mediàtica espanyola".

"La clau del nostre èxit és el contingut", va apuntar Benkö, que va detallar com han invertit en corresponsals a l'estranger, en presència local (amb 25 estacions amb programació diària) i en periodisme d'investigació. "Hem de fer històries que no faci ningú més i que els mitjans comercials no tinguin capacitat de captar. Històries que els polítics no volen que s'expliquin. Perquè si tenim la complicitat de l'audiència és molt més difícil que els polítics ens ataquin".

La independència política a Suècia s'entén per un finançament íntegrament públic, ja que cada llar amb aparell de televisió paga un cànon conegut com la *licence fee*. "És un acord entre nosaltres i l'audiència que permet que els polítics no ens assenyalin

"ESPANYA I ITÀLIA SÓN ELS CASOS MÉS FLAGRANTS D'OLIGOPOLIS QUE CONTROLEN EL MERCAT"

Mònica Terribas

amb el dit i tampoc m'anomenin a mi ni la meva junta perquè som una fundació. Així que, des d'una perspectiva europea, som en una excel·lent situació pel que fa a la independència política, un factor

clau per a un servei d'emissió pública de qualitat", va admetre Benkö.

"Afortunadament, aquí no tenim un problema de qualitat", va aclarir Terribas, que va reconèixer que li agradaria que tots els mitjans públics europeus disposessin d'un *licence fee*. "Estic convençuda que els catalans acceptarien aquest cànon perquè estan orgullosos de la seva televisió i ràdio. La història de TVE és diferent i no tinc tan clar que la ciutadania considerés aquest

"SI TENS LA COMPLICITAT DE L'AUDIÈNCIA, ÉS MOLT MÉS DIFÍCIL QUE ELS POLÍTICS T'ATAQUIN"

Cilla Benkö

servei públic com a imprescindible. És una qüestió de percepció i prestigi social". "I estic d'acord –va prosseguir– en què la inversió en qualitat és fonamental. Si perdem la qualitat perquè no tenim prou recursos, estem morts i l'audiència ens rebutjarà perquè les ofertes comercials ja li donen aquest altre tipus de producte".

"La clau està en una llei que protegeixi la independència, no tan sols de la política, sinó també dels interessos comercials.

La qüestió és com administrem i gestionem la ingerència política, comercial i social. Normalment, li pengem el mort a la llei, però de pressió política també n'hi ha als mitjans privats", va afirmar Terribas. "La gestió de la pressió política –va prosseguir– té a veure amb l'actitud professional i la consideració que la societat té dels periodistes i de la credi-

bilitat, la base del prestigi del servei públic. I això és essencial".

OPINIÓ I INFORMACIÓ

Terribas va criticar que una de les causes més clares del desprestigi han estat els professionals de la informació que sovint travessen la línia que separa la informació de l'opinió. "Molts s'han posat el doble barret sistemàticament i han fet una firma de la seva aportació periodística. Una firma

que s'ha projectat a través de l'opinió, més que no pas de la investigació o l'exercici periodístic, fins al punt que, per vendre

més exemplars, un director o un cap de Política d'un diari passen més estones a les tertúlies que a la redacció. I això ha contribuït al desprestigi perquè la seva opinió

TRAM FINAL DEL CICLE

A l'hora de tancar l'edició d'aquesta revista, tan sols resta per celebrar el darrer debat del cicle "Futur". Sota el títol "Periodisme, economia i crisi", el 27 de març (19h), el CaixaForum acollirà un debat amb Albert Closas –director i presentador de *Valor Afegit*, de TV3–, Martí Saballs –sotsdirector d'*Expansión* i responsable de l'edició catalana d'aquest diari– i Amadeu Altafaj –cap adjunt del gabinet d'Olli Rehn, vicepresident econòmic de la Comissió Europea.

PERFILS

Mònica Terribas és directora d'*El matí de Catalunya Ràdio* des de setembre del 2013. Del 2008 al 2012 va ser directora de Televisió de Catalunya i, l'any següent, consellera delegada i editora de l'ARA. També és professora del Departament de Periodisme i Comunicació Audiovisual de la UPF. Ha rebut el Premi Òmnium Cultural al millor programa de televisió (2005), el Ciutat de Barcelona de televisió (2006), el Quim Regàs de Periodisme (2009) i el Memorial Francesc Macià (2012).

Cilla Benkö és directora general de la ràdio pública sueca des del 2012. Ha treballat per a la ràdio sueca durant més de vint anys. Va començar com a redactora d'Esports i després va passar al departament d'Economia. La seva carrera també l'ha dut a treballar com a freelance a Nova York per a la televisió sueca i ha estat cap del departament d'Informatius Aktuell a la televisió. Des del 2010, és una dels onze membres de l'Operating Eurovision and Euroradio (EBU).

ha estat vista i llegida com una implicació amb una ideologia i no pas al servei de la informació”, va criticar Terribas. Després, va aclarir que aquest problema no afecta tan sols els mitjans públics, “on els periodistes opinen menys”.

Per la seva part, Benkö va admetre que si per culpa de les retallades tenen menys personal, no poden fer el mateix perio-

"NO TINC TAN CLAR QUE LA CIUTADANIA ESPANYOLA CONSIDERI TVE COM UN SERVEI PÚBLIC IMPRESCINDIBLE" Mònica Terribas

disme de qualitat. “Per això hem d'establir una agenda, unes prioritats, i, potser, en lloc d'anar amb Rolls Royce hem d'anar amb Skoda”, va dir. A l'hora d'establir aquestes prioritats, la periodista sueca té clar per on cal anar. “Nosaltres no volem cobrir rodes de premsa preestablertes pensades per gent del món de les relacions

públiques o d'escoles de negocis que ja han decidit quin serà el missatge que s'ha de dir. Perquè si anem a aquests actes no tenim temps de crear històries i programes diferents”.

GARANTIR LA PLURALITAT

Un altre dels aspectes que van sorgir en el debat és el de la diversitat d'opinions. Per a Terribas, “garantir la pluralitat no vol dir establir quotes de participació, sinó que intervinguin les persones que tenen coses interessants a

dir” i també va recordar que la qualitat democràtica als mitjans públics, a part de la pluralitat d'opinions, es basa també en la pluralitat territorial i temàtica.

“Nosaltres intentem donar llibertat de veus i opinions i que sigui el públic qui decideixi per si mateix”, va explicar Benkö. “La pluralitat –va afegir– és molt

important. I per això hem de fer històries que no fa ningú més i assegurar-nos que el contingut arriba a l'audiència. Per què, quin paper tenim, si fem grans continguts que ningú no escolta?”.

El debat, doncs, va permetre observar les similituds i les diferències entre els dos models de comunicació públics. Una de les diferències es va observar en el torn de preguntes, quan des del públic es va preguntar a Benkö si s'imagina el president de Suècia en una roda de premsa en què no s'accepten preguntes. “No, seria impossible”, va respondre sense dubtar. Ç

MARTIN SCORSESE VA CREMAR RTVV

El tancament de Canal 9, "crònica d'una mort anunciada"
que va venir precedida per manipulacions informatives

TEXT SALVADOR ENGUIX
FOTOS PRATS I CAMPS

Concentració del 15 de febrer del 2013 a la seu de Canal 9 de diferents treballadors de RTVV afectats per l'ERO.

El tancament en rigorós directe de Canal 9 ha vingut precedit d'un seguit de manipulacions periodístiques, censures informatives i unes altíssimes quotes d'amiguisme i endeutament, entre altres nombrosos escàndols lamentables. Un còctel explosiu que, després de quasi una dècada de despropòsits, ha acabat amb el tancament del mitjà públic i s'ha convertit en un fulletó del qual tot apunta que encara falten molts capítols per emetre's.

Passa a la pel·lícula *Goodfellas* (1990), de Martin Scorsese. El trio de protagonistes, interpretats per Robert de Niro, Ray Liotta i Joe Pesci, accepten gestionar un restaurant al propietari del qual prèviament han coaccionat. Durant un temps, la colla de mafiosos regenta el local, a la seva manera: emmagatzemen mercaderies robades (principalment alcohol i roba de luxe), “col·loquen” als seus amics, intercanvien productes prohibits, blanquegen diners, emeten factures falses i, el més important, espanten els clients. Arriba un moment en què l'organització criminal comprova que les possibilitats per treure profit de les seves activitats en aquest

NO HI VA APARÈIXER MAI EL CAS GÜRTEL NI ELS FAMILIARS DE LES VÍCTIMES DE L'ACCIDENT DEL METRO DE VALÈNCIA

restaurant estan ja esgotades. En l'última escena d'aquesta seqüència, ambientada de nit, Pesci i Liotta, entre rialles, li calen foc i el destrueixen.

El passat 29 de novembre, la patètica “apagada” de RTVV, ordenada pel president valencià, Alberto Fabra, i retransmesa en rigorós directe, va recordar les imatges i la història del film d'Scorsese. Perquè, d'alguna manera, el que feia el grup mafiós en aquest restaurant guarda certa similitud amb la gestió desenvolupada pels responsables de l'ens des de 1995, any en què el PP va guanyar al PSPV-PSOE la presidència de la Generalitat Valenciana: malbaratament de recursos públics, desmesurat endeutament, *enxufisme* i sobredi-

mencionament de la plantilla, manipulació i censura informativa, gestió presumptament delictiva d'alguns contractes (hi ha diversos ex-alts càrrecs i l'exdirector general Pedro García imputats en una peça separada del cas Gürtel), i episodis intolerables i indignants com el cas dels presumptes abusos sexuals de l'anterior responsable de Recursos Humans de RTVV, Vicente Sanz, dirigits contra tres dones periodistes.

Una dinàmica que, amb el pas dels anys, va aconseguir endeutar Canal 9 fins als 1.300 milions d'euros (el 1995 el deute era de 50 milions d'euros), que va convertir l'ens

en un relat continuat d'escàndols i va enfonsar l'audiència (no arribava a un 5% mentre, que el 1995 superava el 20%) i, el més greu de tot, que

el va desprestigiar, amb continguts -majoritàriament en castellà- més propis d'una televisió sensacionalista i de paupèrrima qualitat, davant d'una societat civil valenciana cansada de la manipulació.

Només tres exemples: a RTVV no va existir el cas Gürtel, mai es va acostar el micròfon als familiars de les víctimes de l'accident del metro de València (ocorregut el 2006, amb 43 morts i 46 ferits) i els líders dels partits de l'oposició al PP només apareixien a la pantalla amb l'objectiu de destacar-ne els aspectes més negatius.

Uns factors que, per fi, han convergit en l'objectiu de fer desaparèixer Canal 9 des de la hipòtesi, instal·lada al PP, que a ningú

li importaria gaire. “És insostenible”, ha estat el missatge reiterat per Fabra per justificar-ne el tancament. Cal destacar el drama humà que hi ha al darrere d'aquesta història: 1.700 treballadors de la televisió i ràdio públiques, periodistes, tècnics i administratius, seran acomiadats en un ERO d'extinció.

Aquest és, en síntesi, el relat del que ha passat. Però és obligat entendre que tot respon a una manera determinada d'entendre l'administració i la gestió dels recursos públics. A tot això, se suma la gairebé inexistent creença al PP, des d'un punt de vista ideològic, en els mitjans de comunicació públics i en valencià.

En el primer punt, cal recordar que quan Eduardo Zaplana va arribar a la presidència de la Generalitat va impulsar la privatització de la sanitat pública (és el cas del model de l'Hospital d'Alzira, de construcció pública, però de gestió privada, estès després a altres hospitals valencians) i també en l'educació, facilitant els concerts amb centres privats, que es van accelerar sota la presidència de Francisco Camps.

Més encara, va forçar un canvi de llei de caixes d'estalvis per poder controlar-les: avui totes han desaparegut (Caixa d'Estalvis del Mediterrani, Bancaixa i Banc de València). Sobre RTVV, Zaplana ja va intentar, també, “privatitzar” Canal 9, sense èxit, per la qual cosa va impulsar l'externalització de la programació, una de les causes de l'enorme deute generat. I va preparar el terreny legislatiu per a la implantació de grups privats de televisió al País Valencià, un aspecte que Camps consolidaria amb

Agents de la Policia Nacional durant el tancament de Canal 9 del passat novembre.

la concessió de llicències de TDT a mitjans ideològicament afins.

RECONFIGURACIÓ DEL MAPA

És important entendre la lògica del model, ja que, paral·lelament a totes aquestes decisions, a RTVV succeïa tot el que s'ha assenyalat prèviament. És a dir, mentre es potenciava la "privatització" dels continguts i es facilitava la implantació i les emissions de grups mediàtics conservadors (en una clara estratègia de reconfiguració de l'espai radioelèctric), s'afeblia intencionadament un mitjà de comunicació que a poc a poc s'estava divorciant, en sentit metafòric, dels que podien defensar-lo.

Va passar fins i tot amb els partits de l'oposició. En el període de màxima

manipulació informativa, de menor ús del valencià, que hem de situar des de l'inici del cas Gürtel, l'any 2008, fins a la dimissió de Francisco Camps, l'esquerra valenciana no va dubtar a demanar el tancament de Canal 9. L'ens s'havia convertit en la diana de totes les crítiques.

Com en el film d'Scorsese, va arribar un moment en què no es podia "explotar"

TOT RESPON A UNA MANERA D'ENTENDRE LA GESTIÓ DELS RECURSOS PÚBLICS I A LA QUASI INEXISTENT CREENÇA EN ELS MITJANS PÚBLICS I EN VALENCIÀ

més RTVV perquè la Generalitat Valenciana ja no es podia endeutar més (el deute de l'administració autonòmica és de 30.000 milions d'euros). Això passava en el mo-

ment en què Alberto Fabra va arribar a la presidència. Sense capacitat de maniobra financera (l'administració valenciana ja feia dos anys que mantenia els serveis públics gràcies al deute autoritzat per l'Estat), Canal 9 no podia seguir existint amb el model generat pel PP.

Així doncs, Fabra va crear una nova RTVV, va assumir el deute històric de l'ens i va acomiadar prop de 1.000 professionals en un ERO que el Tribunal Superior de Justícia de València (TSJCV) va considerar contrari al dret per-

què vulnerava els drets fonamentals. Els últims fets són més coneguts: el president, un dia després de la sentència del TSJ, que obligava a readmetre els treballadors, va

OFENSIVA CONTRA ELS MITJANS PÚBLICS

Els impulsors de l'onada neoliberal han anat adaptant el seu discurs general als sectors econòmics fonamentals. Tot i haver estat còmplices directes del capitalisme especulatiu i desregulat, i de l'esclat de la crisi financera, han pogut, paradoxalment, utilitzar l'impacte de la mateixa crisi a favor de les seves posicions. Allò que semblava, fa una dècada, una freda apel·lació al pragmatisme i a l'imperi del mercat, apareix ara clarament com la nova ideologia conservadora, capaç de provocar reflexos reaccionaris d'alguns col·lectius davant la seva pròpia precariedad.

En el camp de la comunicació, un dels més severament perjudicats, aquest discurs conservador s'ha utilitzat per dividir posicions i facilitar les

retallades salarials i la precarització. Així s'ha pogut confondre alguns treballadors mal pagats del sector, convertint-los en instrument d'erosió de la posició d'altres treba-

lladors –sovint del sector públic– que són més a prop de les condicions laborals que caldria reivindicar per a tothom.

El futur sistema català de comunicació necessitarà un sector públic audiovisual fort, capaç de garantir el compliment de la missió de servei públic que no és exigible als mitjans privats. La crisi dels grans operadors públics audiovisuals europeus ha estat aguditzada per la voracitat d'un nombre reduït de grans actors privats i els seus aliats polítics: pressió privatitzadora, apropiació íntegra dels mercats publicitaris, les audiències i els patrimonis culturals i de continguts, etc. Per això no té cap sentit posar en risc el futur de la CCMA.

Els seus mitjans han d'ajustar-se al context canviant, però assegurant-ne la viabilitat i l'assoliment dels objectius assignats. Tenim uns bons mitjans públics, a uns costos situats a la banda més baixa entre els equivalents europeus que ens fan de referència. Això no es pot posar en risc. I qualsevol reestructuració que vulgui treure profit de l'experiència acumulada durant aquests anys i tenir èxit ha de comptar amb un ampli consens i el suport dels mateixos professionals i treballadors.

En una Catalunya emancipada políticament, l'administració haurà de prendre el control immediat de l'espectre i obrir un període transitori breu per replanificar-lo i per revisar els

**EL DISCURS CONSERVADOR
HA ESTAT UTILITZAT
PER DIVIDIR POSICIONS I
FACILITAR LES RETALLADES
SALARIALS I LA
PRECARITZACIÓ**

contractes de difusió vigents. La renegociació de contractes farà necessàriament referència a les condicions de la programació de qualsevol canal que s'adrexi al mercat català (normativa europea, control per l'autoritat reguladora, eventuais desconexions, quotes de producció, disponibilitat lingüística, etc.). El quasi monopoli dels canals estatals haurà d'adaptar-se a una diversificació que inclogui major presència de canals catalans i europeus. També caldrà revisar les tarifes per explotació de freqüències i la contribució al finançament dels mitjans públics. Simultàniament, en el marc de la revisió de la legislació en matèria de telecomunicacions i de l'audiovisual, seria raonable constituir una autoritat convergent que assumís les funcions anteriors de la CMT i del CAC.

Caldrà, sens dubte, procedir a una revisió profunda del mapa de la TDT, a la planificació de la difusió de mitjans pels diferents suports d'ús restringit i subjectes a control públic, i a l'establiment d'un calendari de convocatòries de concursos per a l'obtenció de llicències. També caldrà procedir a una nova revisió de la llei de la CCMA que assegurï mecanismes de participació dels treballadors en la gestió, i que determini mecanismes concursals transparents i públics, sota control parlamentari, per a l'elecció de quadres

directius i responsables dels òrgans de govern.

En qualsevol cas, factors com el ventall d'opcions tecnològiques, els efectes estructurals de la crisi sobre l'àmbit o el nous

hàbits d'accés a la informació i als consums audiovisuals, faran necessari un estudi aprofundit i realista del macrosector de la comunicació i la cultura. El sistema de comunicació és l'esquelet principal de tot el sistema cultural i una peça bàsica de la difusió social del coneixement. I té un paper decisiu en la ubicació catalana dins la nova divisió internacional del treball, o en la possibilitat de disposar d'una mirada pròpia, específica, sobre el món. És per això que la comunicació, el coneixement i la cultura, i les institucions públiques que en són les principals infraestructures, han de rebre el tractament conjunt de sector estratègic. Com més aviat millor.

**EL SISTEMA DE
COMUNICACIÓ ÉS
L'ESQUELET PRINCIPAL DEL
SISTEMA CULTURAL I UNA
PEÇA BÀSICA DE LA DIFUSIÓ
SOCIAL DEL CONEIXEMENT**

Joan Manuel Tresserras
Professor de Ciències de la Comunicació de la UAB

EL PENÚLTIM FRACÀS

Al setembre del 2013, l'editorial Publicacions de la Universitat de València va editar *Adéu, RTVV. Crònica del penúltim fracàs de la societat valenciana*, una obra col·lectiva escrita per una vintena de professionals de Radio Televisió Valenciana (RTVV). La majoria dels textos es van publicar originàriament en blocs digitals. Al pròleg se'l defineix com "un llibre de lluita". Aquests en són alguns extractes:

"Si a Canal 9 existís el Comitè de redacció desaparegut fa uns anys a força d'amenaçes, dono per fet que hauria denunciat, per manipulat, el tractament informatiu que la cadena va donar a la notícia de l'obertura del judici contra el president de la Generalitat Francisco Camps per un suposat delictes de suborn impropis. (...) M'avergonyeixo i demano disculpes a la ciutadania per com es va oferir la notícia en qüestió, per tota la desinformació soferta, per totes les censures perpetrades, per totes les manipulacions fredament dissenyades."

Julià Álvaro

"Un equip de Canal 9 es dirigeix a un barri de la ciutat de València. Els veïns demostren que diverses famílies han ocupat un edifici en ruïnes i viuen en condicions insalubres. Els periodistes comproven la situació, parlen amb els veïns i amb els presumptes ocupes. Pretenen escoltar a tothom i decidir si hi ha un problema. Mentre realitzen la feina, apareix un cotxe oficial de l'Ajuntament. El vehicle s'acosta mentre descendeix la lluna tintada dels seients del darrere. Un regidor es dirigeix a l'equip per preguntar qui són, què fan allà i qui els envia. A continuació, els convida a abandonar el lloc. Els periodistes se'n aniran, però abans completen el treball: Graven el material, tornen a la televisió i editen la notícia. La sorpresa és que el regidor també ha decidit completar-ne el seu. Ha trucat a Canal 9 per censurar el reportatge. Resultat? Els que tenen capacitat de decidir què s'emet i què no ja han de-

cidit. Els periodistes protesten (...) Però res. El reportatge mai s'emetrà".

Borja Flors

"Els mateixos reporters que havien recorregut les terres valencianes i el món sencer a la recerca de la notícia o el reportatge van acabar passant les hores jugant al pòquer a la sala d'espera. Per als informatius, el centre del món ja no era a l'Iraq o a Nova York, sinó al carrer Caballeros (seu de la Generalitat Valenciana). L'era Zaplana els va convertir en un gegantesc apèndix del departament de Relacions Públiques de Presidència"

Paco López Barrio

"DEMANO DISCULPES PER TOTES LES CENSURES PERPETRADES, PER TOTES LES MANIPULACIONS FREDAMENT DISSENYADES"

"Vaig a explicar-los un conte de terror. L'argument és sòrdid: després d'anys de (presumptes) vexacions, assetjament sexual, humiliacions i abús sexual en tota regla, tres periodistes de Canal 9, que després d'allò havien estat convertides en tres despulles humanes, van denunciar el seu botxí, el secretari general de RTVV, Vicente Sanz. Avui, les tres són al carrer, víctimes del mateix ERO pervers i arbitrari que s'ha endut més de mil treballadors. I ell, Sanz, està a l'espera de judici, processat per tres delictes continuats d'amenaçes, assetjament sexual i abús sexual".

Mariola Cubells

anunciar el tancament i va accelerar el marc legislatiu per aniquilar Canal 9.

Al PP valencià no van ser poques les veus que van demanar a Fabra que no tanqués RTVV. Malgrat els seus defectes, alguns barons del partit sabien que era l'únic mitjà públic que podia donar un bon servei a la Generalitat Valenciana i que, a més, seguia amb una audiència fidel que valorava continguts tant informatius com d'entreteniment. I el més important és que alguns intuïen que el tancament de Canal 9 seria un element de polarització del debat polític a un any i mig de les eleccions autonòmiques, de reactivació i unió de l'esquerra, capaç de generar ones de solidaritat davant la desaparició, per fi, d'un mitjà públic i en valencià.

Ara bé, sobre Fabra també pesava l'orientació del Govern Espanyol i de la direcció nacional del PP, favorable a la desaparició dels mitjans de comunicació públics. El president valencià fins i tot va arribar a consultar amb el ministre d'Hisenda, Cristóbal Montoro una solució financera després de la sentència del TSJ. Tot i així, no el varen autoritzar.

La veritat és que el tancament va esperonar l'esquerra i va provocar una destacable indignació entre amplis sectors de la societat civil valenciana. És curiós perquè justament aquells que més han patit la manipulació i el maltractament informatiu de RTVV són els que ara més han defensat l'existència de l'ens. Ocorre que, a més, el comitè d'empresa de Canal 9 ha sabut organitzar-se, mantenint la tensió en la protesta pel tancament al carrer i sensibilitzant a un sector de l'opinió pública sobre la pèrdua que suposa la seva desaparició.

D'altra banda, l'activitat dels treballadors també ha servit per alimentar el debat sobre la necessitat d'una televisió i ràdio públiques en valencià. I els seus testimonis han permès conèixer fets ocultats sobre manipulació, pressions o abusos. Sobre això val la pena llegir el llibre *Adéu*,

Els treballadors de Canal 9 en la nit del tancament d'emissions, durant la qual van denunciar la situació en què es trobaven.

RTVV (Publicacions de la Universitat de València), amb desenes de relats escrits per

MENTRE S'AFEBLIA EL MITJÀ ES VAN ANAR PRIVATIZANT ELS CONTINGUTS I ENFORTINT GRUPS MEDIÀTICS CONSERVADORS

professionals de l'ens. Una darrera dada: el PSPV-PSOE va fer pública una enquesta, amb un total de 1.200 entrevistes, en què es confirma que un 64% dels valencians està en contra del tancament de RTVV.

La situació actual és complexa. El PP ha de gestionar un ERO d'extinció sense precedents, que de segur també serà recorregut als tribunals i que pot deparar moltes sorpreses, mentre els professionals

segueixen cobrant la nòmina sense anar a treballar. L'oposició ha recorregut als tribunals, fins i tot al Constitucional, per denunciar el tancament de Canal 9. Alberto Fabra ha anunciat que vol arribar a un acord amb TVE per programar continguts "públics i en valencià" pagats per la Generalitat: "és un model que seguiran en el futur totes les comunitats autònomes",

ha assegurat. I els partits de l'oposició anuncien que, si governen, el 2015 reobriran Canal 9. Però, avui dia, l'única cosa certa és que els gestors que des de 1995 han dirigit RTVV han aconseguit el que els personatges interpretats per Joe Pesci i Ray Liotta van fer en el film d'Scorsesse: enfonsar, saquejar, desprestigiar i cremar el local. Ç

Més informació a:

Adéu, RTVV. Crònica del penúltim fracàs de la societat valenciana.

FLORS Borja i CLIMENT Vicent. Publicacions de la Universitat de València, 2013.

intersindicalrtvv.com → Comitè d'empresa de la RTVV

+ info

"ENS HEM EMBORRATXAT DE PODER"

Lluitador, incansable, punyent, són alguns adjectius que ens acosten a la figura de Gervasio Sánchez, un referent del fotoperiodisme espanyol actual. Les vivències se li acumulen a la memòria, recorda amb precisió els dies que la seva vida va fer un tomb i, sobretot, uns orígens humils. Perquè, per entendre'n la trajectòria, cal retrocedir fins a les arrels, quan al seu voltant hi havia un grapat d'humilitat i pobresa.

TEXT JORDI ROVIRA
FOTO SERGIO RUIZ

Bar Fina, Tarragona, 1975. Tens quinze anys i abans de treballar-hi de cambrer raspaves l'òxid de les cadires metàl·liques. Llavors ni t'imaginaves cap a on aniria la teva trajectòria professional.

Quan treballava a Tarragona mai vaig pensar que guanyaria els premis que he guanyat ni que tindria la projecció que he tingut en el periodisme. Ni tan sols ho somniava. Ahir mateix vaig ser a Barcelona, per Roc Boronat, i vaig viure un moment molt emotiu, perquè havia viscut allà en un pis del carrer Bolívia entre 1965 i 1969, quan era petit. Era el gran de cinc germans i anava a l'escola, a la compra o a recollir el carbó del braser. Algunes tardes no vaig anar a classe perquè havia de cuidar el meu germà petit i, al vespre, recuperava les classes perdudes a casa d'un amic. I, després, tornava a casa amb por perquè era la part més oblidada de

Barcelona i quasi no hi havia enllumenat. Quan recordo tot allò o el bar Fina, on vaig començar a treballar el 15 de juliol de 1975 amb quinze anys, m'adono que sense aquella feina i aquells moments vinculats a la marginació, a la pobresa, no hauria estat qui sóc.

Però aquell nen d'un barri oblidat va anar a la universitat.

Vaig estudiar a la UAB perquè treballava de cambrer. La meva evolució no és gratuïta. Cada cop que a Tarragona passo per on hi havia el bar Fina -que ja no existeix- penso que aquell "xiringuito" de platja em va fer el que sóc.

A la universitat no vas estudiar res de fotografia. Tu ets autodidacta.

Quan vaig començar Periodisme no teníem ni facultat. Estàvem a meitat de camí de Dret i Econòmiques i fèiem classes

esparses. No vaig tenir ni una sola classe de fotografia. La meua manera natural d'exercir la fotografia va ser viatjant amb una càmera. Evidentment, les primeres fotos eren desastroses, no tenien personalitat. Vaig aprendre sobre la marxa sense anar a cap taller, seminari, ni escola de fotografia perquè als estius treballava de cambrer. Així que m'autoavaluava en les zones de conflicte mirant com treballaven els millors fotoperiodistes del món que m'anava trobant. A trenta anys, a l'abril de 1990, a Ayacucho (Perú), vaig demanar a Gilles Peress, fotògraf de Magnum, si podia avaluar el meu treball. 'Vols que et digui el que penso de veritat o busco una excusa?', em va preguntar. I em va posar a parir! Em va dir que havia de buscar la meua manera d'explicar les coses i em va recomanar utilitzar el blanc i negre. Així que vaig fer l'esforç de comprar-me una segona càmera de tercera o quarta mà

i feia fotos en color que em permetien viure i, quan tenia temps, fotos en blanc i negre amb una altra mirada.

Tota aquesta feina, però, tenia lloc en un país on, en paraules teves, “el valor de la fotografia és zero”.

Sí, així és avui, i així era trenta anys enrere. Entre acabar la universitat i deixar de treballar de cambrer van passar set anys en què vaig treballar al bar perquè no podia viure dels articles i fotografies que feia en les zones més conflictives del món i que publicaven els diaris més importants

"HI HA MOLTS PERIODISTES QUE HAN TREPITJAT DESCARADAMENT AQUESTA PROFESSIONI"

d'Espanya. Els deutes me'ls pagava fent de cambrer a preu fet cada estiu, set dies a la setmana. Aquesta és la realitat dels anys vuitanta, quan els diaris que em malpagaven guanyaven milionades.

Doncs ara...

Som davant la millor generació de fotògrafs, que guanyen els premis més prestigiosos del món, i als quals sempre els dic que la situació actual a Espanya és molt semblant a fa trenta anys, quan l'actitud dels editors era d'una prepotència absoluta, ja que malpagaven i malvaloraven el treball dels fotògrafs, que era d'un gran voluntarisme. Jo enviava les fotos des dels Balcans i quan veia la factura ja no hi havia temps de refer-la. T'havies de conformar i sempre anava a la baixa. I tinc proves perquè guardo totes les factures. Algun dia les publicaré per mostrar fins a on arribava l'absurd absolut. Estem parlant de quan les empreses periodístiques guanyaven més diners! Evidentment, això s'ha agreujat amb la crisi periodística als mitjans de comunicació.

La teva mirada és la d'un periodista compromès. Sense compromís no hi ha periodisme?

L'expressió *periodista compromès* em molesta. Entenc que es posi un adjectiu perquè

hi ha molts periodistes que han trepitjat descaradament aquesta professió i que han actuat vergonyosament i els ciutadans han d'establir una barrera. Em refereixo a periodistes comprats pels poders polític i econòmic. A Catalunya, hi ha hagut periodistes que mentre han dirigit un diari han cobrat d'un partit polític. La imatge de la professió està absolutament deteriorada. Però em molesta el terme *periodisme compromès*, perquè per mi el periodisme és compromís. Hi ha professions –el periodisme, l'ensenyament o la medicina– on no hi ha terme mig. Sempre dic als joves periodistes que el primer que han d'aprendre és a dir no. No a les entrevistes pactades. No a l'autocensura. No a

deixar d'investigar les relacions impúdiques de les nostres empreses amb el poder econòmic i polític. Si dius “no” amb vint anys, ho seguiràs dient amb trenta, quaranta i cinquanta. Si de jove dius “sí” a tot això, després ho seguiràs justificant dient que no tenies altre remei que pagar la hipoteca o la universitat dels fills. Per això em rebel·lo quan em diuen *periodista compromès*. Jo sóc periodista a seques. La resta són succedanis.

Tu sempre has estat sincer. Fins i tot has admès que no sabies revelar.

No sabia revelar paper ni tampoc sé retocar amb Photoshop. Envio les fotos tal com estan. Això no m'ha preocupat

"HEM DEIXAT DE VIGILAR EL PODER PER CONVERTIR-NOS EN ELS PRINCIPALS ALIATS"

mai. El que importa és la manera de mirar. Pensar abans de disparar, i no pas a l'inrevés. S'han de buscar maneres diferents de mostrar realitats quotidianes que, per culpa de la reiteració, acaben avorrint el públic o provocant que la gent miri a un altre costat. Fa tota una vida que explico l'existència de les víctimes civils, els grans protagonistes oblidats de la història.

A *Vidas Minadas* vaig decidir fer-ho en blanc i negre i mostrant les víctimes vives, no pas els morts. Perquè en una guerra els morts no són el principal problema, se'ls enterra i ja està. El problema són els ferits, els cecs, els mutilats, els que pateixen estrès posttraumàtic... Això és el que importa. Saber revelar o fer servir el Photoshop és relatiu.

A *Vidas Minadas* o *Desaparecidos* parles de les víctimes oblidades, ara bé, el periodisme s'ha oblidat dels que pateixen?

A Espanya i Catalunya hem de fer una gran reflexió. Els periodistes hem parat de vigilar el poder per convertir-nos en els principals aliats. Les relacions entre els interessos mediàtics i els interessos polítics i econòmics cada cop són més impúdiques. No pot ser que els polítics se sentin beneficiats per certs interessos mediàtics i els banquers facin el que els doni la gana. Hi ha una espècie d'esvoranc impressionant on hem enterrat els principis bàsics del periodisme perquè ens hem emborratxat de poder. Admirem els poderosos, ens sentim impressionats per ells.

El 2008, al teu discurs de recepció del premi Ortega y Gasset vas criticar, davant de bona part del govern, la venda d'armes produïdes a Espanya. Un amic meu em va dir: “aquest no tornarà a treballar més”.

El 7 de maig del 2008, vaig fer un discurs de menys de quatre minuts que va tenir molt d'impacte, encara que no ha servit per a una merda. Entre 2004 i el 2008, Espanya havia duplicat la venda d'armes

durant el govern de Zapatero. Tres anys després, quan va deixar el poder, s'havia sextuplicat. Aquell discurs va tenir molta repercussió per l'acte que era, però sempre he fet aquests tipus discursos. El 1994, quan l'Associació de la Premsa d'Aragó em va entregar el meu primer premi, vaig criticar durament al partit comunista i IU perquè mentre la gent moria a Bòsnia ells

PERFIL

Gervasio Sánchez (Còrdova, 1959) es va llicenciar en Periodisme a la UAB i, des de 1984, treballa per a diferents diaris i revistes en diferents conflictes armats. Ha cobert les guerres de l'Amèrica Llatina i l'Àfrica, l'ex-Iugoslàvia o la guerra del Golf, entre altres. Col·labora amb mitjans com la SER, la BBC, l'*Heraldo de Aragón* i *La Vanguardia*. Ha rebut nombrosos premis, com el Premi Nacional de Fotografia o l'Ortega y Gasset.

feien veure que no passava res i donaven suport al règim de Milosevic.

Sandra Balcells va escriure que “Gervasio Sánchez segueix exercint la professió per convicció, per salvaguardar la pròpia consciència i sentir-se en pau amb ell mateix”.

Els periodistes hem de ser sempre crítics amb el poder, independents i acceptar les conseqüències de la nostra feina. En una zona de conflicte, tinc l'obligació de quedar impactat pel dolor aliè. És l'única manera de transmetre amb decència. A mi no m'importa com de bones són les teves fotos, ni com escrius, ni com de guai quedes per la televisió, sinó si ets sobre el terreny per les raons de pes que regeixen aquesta professió, sobretot quan es treballa en contacte amb el patiment. Jo fujo de parlar de mi i estic cansat dels periodistes espanyols que parlen més d'ells que no pas del que passa sobre el terreny. Això és molt greu. Quan vius un conflicte acabes arrossegant una motxilla de dolor que sovint serveix com a regeneració de la teva pròpia necessitat vital. No es tracta d'explicar batalletes ni de semblar que fas una feina superior a la dels altres, perquè si hi ha una cosa que respecto és la premsa local, on tenen lloc les grans batalles del periodisme.

Parlant de guerres, ara es parla més de Síria pels segrestos de periodistes.

Sí, i sempre m'ha semblat una excusa barata quan a les redaccions diuen “aquesta guerra no la cobrim perquè és molt

perillosa”. Que diguin que és molt cara o que no els interessa, però que no busquin excuses. Molts mitjans espanyols no van

"ESTIC CANSAT DELS PERIODISTES QUE ALS CONFLICTES PARLEN MÉS D'ELLS QUE NO PAS DEL QUE PASSA SOBRE EL TERRENY"

cobrir la guerra brutal de l'Iraq, plena de massacres, amb dos-cents periodistes morts, dels quals un 93% eren iraquians. A Síria, s'ha anat un pas més enllà pels segrestos a periodistes, que fan quasi impossible la cobertura informativa. En trenta anys de professió no recordo res de semblant. Si els segrestos continuen, som davant d'una apagada informativa que impedirà saber què passa i permetrà ser manipulats per la propaganda.

A l'últim CAPÇALERA, Jon Lee Anderson deia que a l'Amèrica Central o a Rússia maten periodistes i que aquí se'ls silencia amb campanyes publicitàries.

És clar! Tan sols s'ha de posar a sobre la taula els dominicals per veure què està passant. I no ara, sinó fa anys. La crisi d'identitat de la professió va començar quan les empreses periodístiques guanyaven més diners. Perquè com més publicitat posaven els bancs, el Corte Inglés, Telefónica, Inditex, etc., més investigacions es tancaven o s'impedien publicar algunes històries. Al final la publicitat aconsegueix el que busca. Hi ha milers d'exemples.

Ningú parla, ni en un breu, dels diners que Botín té a paradisos fiscals. Des del 2010, tots els mitjans catalans sabien el que passava a Caixa Catalunya i el primer diari a publicar-ho va haver de ser *La Gaceta* de Madrid. Al final, alguns mitjans catalans van parlar de les imputacions del cas amb tres o quatre anys de retard.

Ets periodista des de 1984. Trenta anys després, què queda d'aquell xaval que treballava al bar Fina?

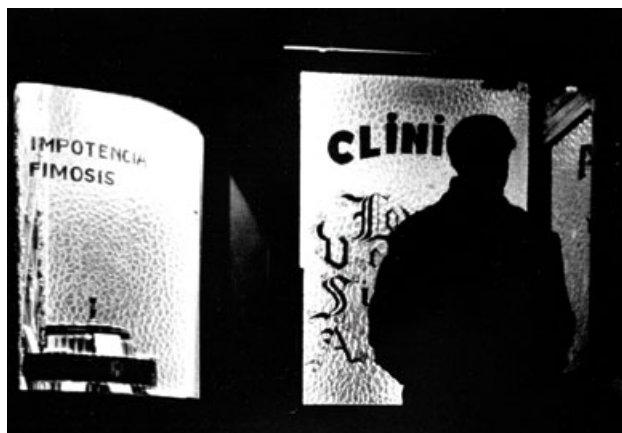
No sé què dir-te. La virginitat la vaig perdre fa molts anys. Quan era jove pensava que aquesta professió podia canviar l'estat de les coses. Ara ja no ho penso. És cert el que va escriure Sandra Balcells. Molts cops acabo fent aquest tipus de periodisme per salvaguardar la consciència. I, de tant en tant, un té petits premis personals, com quan, davant de certs polítics, poses potes enlaire una sala amb un discurs determinat. Això és el que et queda, tot i així, seguint lluitant per aquesta feina i carregant contra els periodistes que han prostituït la professió a uns nivells vergonyosos. Ç

PURA VIDA

La implacable i vital obra del fotògraf Joan Colom

TEXT **MERCÈ IBARZ**
FOTOS **JOAN COLOM**

A dalt, a l'esquerra, retrat de Joan Colom al Barri Xino el 1961.
Foto: Ignasi Marroyo. A dalt, a la dreta, un nen al carrer el 1960-61.
A baix, dues fotografies sense datar.

Nascut i crescut al Raval, Joan Colom –de qui el MNAC exposa aquests dies una mostra antològica– ha captat la puresa i la densa energia del barri i la seva gent, en blanc i negre a la postguerra, en color a partir dels anys noranta. Un poeta de la imatge intensa, insubornable.

L'exposició antològica de Joan Colom al MNAC –més de 500 fotografies, entre les quals un gran nombre d'inèdites i en color– permet, per fi, mirar amb els ulls nets l'obra d'un fotògraf singular, sense comparativa ni en l'àmbit europeu ni en la fotografia catalana que tants autors i obres de relleu ha donat en paral·lel. Un fotògraf fora d'etiquetes. Ni la mirada, ni la forma de treball, ni el projecte tenen parangó. Fotos dels baixos fons d'una ciutat se n'han fet tantes..., però Colom no s'assembla a ningú. No mira des de fora, al capdavant és del barri, són els seus carrers, ell és un més, però tampoc hi participa ni entra a les cases ni busca complicitats. Se li ha dit repòrter, antropòleg i fins i tot folklorista, i ell mateix ha dit, quan no ha tingut més remei, que és un notari, però les seves fotos no transmeten fredor notarial, ni el càlcul i interpretació de l'antropòleg, ni la intenció del fotoperiodista. Són una altra cosa: pura vida, passió.

Retrata un barri d'extrems que resisteix al llarg del segle, detestat i estimat alhora pels barcelonins que no hi viuen, estigmatitzat o sublimat. El Xino, més càlid i enèrgic en la postguerra –diuen les fotos de Colom– que el Raval de la megalomania turística de la Barcelona present.

Pura vida, i vida pura. Colom no és un fotògraf prostibulari, per més que sovint

se li digui així a causa de l'afer crucial de la seva biografia artística, la publicació del seu llibre de 1964. Una de les dones retratades va presentar denúncia i la premsa sensacionalista va provocar la resta. Colom no mostra mai la prostitució, però aquell xoc mediàtic el va decidir a retirar-se del carrer durant una dècada llarga. Ara que el seu llegat és públic, gràcies a la donació de l'arxiu al MNAC i del catàleg corresponent de l'actual antològica, diria que aquella retirada el va fer més fort, més poeta. Ho manifesten les fotos del retorn i les còpies antigues un cop i un altre refetes al laboratori.

Les seves fotos han estat complicades de vendre i publicar, però així ha concentrat la seva visió i disciplina amb una valentia artística poc comuna. Escenes de carrer de gent pobra i al marge, en còpies treballades fins a fer emergir la vida en anys difi-

EL RAVAL QUE RETRATA ÉS EL SEU, AQUESTS SÓN ELS SEUS CARRERS. HI VA NÉIXER I HI VA VIURE FINS ALS TRENTA-QUATRE ANYS

cils. En el barri de la infància i joventut, ha mirat de dret i ha prescindit del visor, sense sotmetre l'altre a la gàbia d'un ull que el caça o el sedueix, sinó situant la càmera en la perspectiva d'una criatura: Colom

dispara a l'altura dels genolls (l'alçada d'un bebè), de la cintura (una criatura) o de l'espatlla (l'alçada d'un adolescent).

CARRER DE LA VERGE

Joan Colom va néixer el 1921 al carrer de la Verge, a tocar de Valldonzella i Joaquim Costa. És una dada poc coneguda, que ell no amaga però que tampoc ha posat de relleu. En aquell últim carrer, la família tenia una botiga de flors en què el noi Joan ajudava anant a buscar material a les Corts, on ara hi ha el Camp Nou, travessant la ciutat. Va viure al barri fins al 1955, quan es casa i trasllada al carrer de Biada, a Gràcia. Treballa de comptable. I aviat torna als carrers d'origen, cada cap de setmana, inaugurant un projecte extrem: copsar la vida del barri des del carrer, poques vegades en interiors, en moviment constant, sense posar-se límit de temps més que les tardes de dissabte i diumenge.

Colom té aleshores trenta-set anys. S'ha iniciat en la fotografia un any abans,

el 1957. La primera foto de l'exposició al MNAC és d'aquell any: un home d'esquena camina per un carrer solitari, el terra moll, a última hora del dia, potser per la Via Laietana, sense títol. Colom ja ha entrat

EL RESCAT D'UN FOTÒGRAF

L'actual exposició al MNAC de l'arxiu Colom, comissariada per David Balsells i Jorge Ribalta, és el colofó d'un rescat que va començar discretament als anys vuitanta en exposicions col·lectives. El 1984, es tornava a editar *Izas, rabizas y colipoterras* (Lumen), amb el text de Camilo J. Cela i les fotos de Colom que vint anys abans havia provocat la retirada del fotògraf. El reconeixement es fa notori a partir del 1999, quan el MNAC presenta *El carrer. Joan Colom a la Sala Aixelà, 1961*, amb les obres originals d'aquella exposició conservades per l'Agrupació Fotogràfica de Catalunya. El 2002, el MACBA adquireix una còpia de la seva pel·lícula en 8 mm, de 1960. La Fundació FotoColectania, la primera a comprar obra de Colom i que en té una sèrie significativa, presenta, el 2003, *Brassai-París / Colom-Barcelona* i és a partir d'aquí que es gesta l'exposició del 2006 a la Fondation Cartier-Bresson, que donarà projecció internacional a Colom en viatjar després de París al Folkwang Museum d'Essen i anar acompanyada d'una monografia multilingüe, *Raval* (Steidl). Mentrestant, ha rebut premis del Ministeri de Cultura, de l'Ajuntament de Barcelona i del Departament de Cultura. El 2012, dóna l'arxiu al MNAC i l'exposició que en resulta engega el desembre de 2013 (fins al 25 de maig de 2014).

a l'Agrupació Fotogràfica de Catalunya (AFC) i fet amics, entre ells Ignasi Marroyo, després amb altres fotògrafs que formaran el grup El Mussol. Però no s'informa ni estudia la fotografia, segueix l'instint. Dispararà sense mirar, intuïtivament, sense pretensions "artístiques".

Colom tindrà alguns altres temes, pocs, el Xino serà el seu territori fins al 2010, quan és a prop de la norantena i el barri es diu Raval. Si hagués pogut accedir a una

manifest de Colom quan a final dels noranta va saber d'ell.

Les datacions són difícils en la seva obra, comenten David Balsells (MNAC) i Pepe Font de Mora (FotoColectania), perquè quan no fotografia revisa l'arxiu, fa nous enquadraments i noves còpies, no se'n separa de les imatges.

Colom ha dit amb modèstia que ha estat gairebé sempre "un col·leccionista de les meves fotos", al·ludint a la seva obra invisible durant anys. Amb el rescat, a final dels noranta, les imatges de 1958-1964 tornen a escena

i se sap aleshores que també té molt de material en color. És el Colom inèdit, ara per fi al descobert. La meua impressió és

que, en propietat, Colom no ha abandonat mai la fotografia (com no ha deixat de ser soci de l'AFC des de 1957). Si durant un temps no en va fer és perquè se li havia acabat l'anonimat al Xino. Va esperar i un dia hi va tornar: el 1977 una mica, a partir de final dels vuitanta de manera recurrent. I, mentrestant, treballa l'arxiu, dotant-lo d'atemporalitat, fent-lo encara més insubornable. Això també és fotografia, potser és la fotografia més extrema. De col·leccionista, res: un creador i ordenador del seu món.

ELS NENS

Hi ha moltes criatures, en les fotos de Colom. És una altra de les sorpreses del seu llegat, juntament amb el fet que aquestes criatures... ens miren! Quan retrata nenes i nens, sovint el miren a càmera, directament. El relat del barri agafa, així, una

NO ÉS UN FOTÒGRAF PROSTITIBULARI, PER MÉS QUE SOVINT SE LI DIGUI AIXÍ A CAUSA DE L'AFER CRUCIAL DE LA SEVA BIOGRAFIA ARTÍSTICA

agència com Magnum, hi hauria pogut treballar sense condicionaments, com ho va poder fer Cartier-Bresson, admirador

A dalt, a la dreta, una parella amb un nen el 1961. A baix, a la dreta, nens del Somorrostro el 1958. A l'esquerra, a dalt i a baix, dues imatges del Xino sense datar.

A dalt, a l'esquerra, un imatge del Xino el 1960-61. A dalt, a la dreta, tres homes observen les barracades al passeig Marítim el 1969. A baix, dos imatges d'infants sense datar.

altra volada, una història de com s'arriba a ser dona, a ser home, com arribaran a ser-ho aquestes criatures que juguen al carrer, com ara aquest nen que, el 1958, està plantat com un homenet, les mans a la butxaca, recolzat a la paret, un nen que ha vist moltes coses i que potser s'ha fixat en el fotògraf clandestí i s'hi posa bé, com ha vist al cine.

El fotògraf que no busca la complicitat dels protagonistes es deixa en canvi mirar pels nens. Els acull en tota la seva energia vital, sovint fosca. Fa el mateix amb les altres persones: professionals i clients del sexe, veïns del barri que no tenen a veure amb aquest negoci, els acull a tots, però sense mirar-se. Que és una vida dura? Oh sí, sí que ho és. Les còpies d'època assenyalen com hi respon, les tries morals. En termes artístics i tècnics, Colom fa una re-interpretació extrema de la imatge captada. La cosa va així: duu la càmera al nivell de la cintura o com a molt de l'espatlla; ell mateix fa de telèmetre, calculant al tacte l'obertura del diafragma; se situa sempre

CARTIER-BRESSON ERA UN ADMIRADOR MANIFEST DE LA SEVA OBRA DES QUE VA DESCOBRIR-LO A FINAL DELS NORANTA

a la mateixa distància de l'escena, tres metres; pot passar-se dues o tres hores fins a aconseguir la imatge, però dispara no més de tres cops sobre l'escena i no parla amb ningú; ve després el gran treball de laboratori: còpies molt contrastades –de vegades té els negatius dues hores en els líquids– per tal de polir la imatge i treure'n

el màxim de matisos; refà l'enquadrament i reproduceix en paper d'època, que finalment esmalta. Còpies d'impacte intens. Tenen vida, sinceritat, passió. I així arriben a ser imatges espirituals, icones d'aquella postguerra.

EL RETORN

També hi ha el Colom que en els mateixos primers anys seixanta intenta la professionalització. Havia fet una història sobre la Setmana Santa, que va presentar

NO HA ABANDONAT MAI LA FOTOGRAFIA. QUAN HA PENJAT LA CÀMERA S'HA DEDICAT A FER I REFER CÒPIES I ORGANITZAR L'ARXIU

als certàmens de l'època i que va publicar en revistes dels amateurs ibèrics. El crític Josep M. Casademont el considera “el millor repòrter gràfic de tots els temps a Espanya” i l'inclou en la Nova Avantguarda: Colom, Terré, Miserachs i Masats. La premsa barcelonina aposta per la foto i *El Correo Catalán* ho fa amb aires de modernitat. Colom, entre altres, hi publica escenes de la renovació

del passeig Marítim que destapa la pobresa amagada. Funcionaris de l'Ajuntament miren des de dalt les criatures gitanes que a sota semblen preguntar-se què els passarà a continuació. Oriol Maspons li demana fotos d'un judici per a *La Gaceta Ilustrada*. Només Colom és capaç de treure una imatge clandestina del jutjat,

i ho fa. Vistes amb perspectiva, les seves fotos no són “vendibles” per a la premsa del moment (ni per la d'ara). Fotografia la festa del premi Nadal al Ritz de 1960 com ho faria en un bar del Xino. Ho prova també a la Seat, fotografia industrial com l'estava fent en el mateix espai Català-Roca. Però no continuarà per aquí. No és aquest el seu món. El més propi d'ell són les imatges que l'acosten a un Nonell i al “Yo lo ví” de Goya: la pobresa, els gitanos, les criatures que creixen al carrer, les dones i els homes al marge.

Quan torna al carrer, el barri viu l'avantsala dels fastos olímpics que el modifiquen de manera substancial.

Alternant el blanc i negre i el color, Colom transmet un aspecte decisiu de l'actual Raval i les Rambles: per a la gent, les coses no han canviat i alhora el barri ha empitjorat. Els turistes ensenyen les vergonyes, la urbana conté els borratxos, no hi ha criatures al carrer, els pobres demanen caritat. Sense doma, amb la mateixa passió de sempre, Joan Colom ha fet fins al 2010 la seva feina. Generosa i valenta, implacable i vital. Ç

Més informació a:

tinyurl.com/o9mz7l7 → Exposició "Jo faig el carrer. Joan Colom, fotografies 1957-2010" al MNAC

+ info

Dossier
El origen del periodisme

EL PERIODISME DEL 1714

La Guerra de Successió va fer de la lletra impresa
una nova arma de les guerres modernes

Jaume Guillamet, catedràtic de Periodisme de la UPF, i Daniel Venteo, historiador i museòleg, –comissaris de "1714: notícies i propaganda", mostra que entre el 24 de març i l'11 de setembre s'exposarà al Col·legi de Periodistes– analitzen com, ja abans de la premsa moderna, borbònics i austriacistes van utilitzar el poder de les paraules per agitar la consciència dels seus contemporanis.

TEXT JAUME GUILLAMET / DANIEL VENTEO
IL·LUSTRACIÓ GUILLEM H. PONGILUPPI

Quan esclata la Guerra de Successió, l'any 1702, la premsa informativa ja s'ha fet un lloc a les principals potències europees que són França i Anglaterra, però tot just fa les primeres proves a Espanya. Fa 250 anys que Gutenberg ha posat a punt la impremta, cap a 1450, entre Estrasburg i Magúncia, i a penes un segle de l'aparició de publicacions periòdiques. Les gasetes, nom de la moneda veneciana que s'associa originàriament als fulls de notícies manuscrites i impreses dels segles xv i xvi, són els periòdics oficials, i únics, de notícies.

Fins i tot en els països on ja s'ha desenvolupat, com també Alemanya i Itàlia, la premsa té una difusió molt reduïda,

QUAN ESCLATA LA GUERRA DE SUCCESSIÓ JA HI HA PERIÒDICS A FRANÇA I ANGLATERRA, PERÒ TOT JUST S'ESTRENNEN A ESPANYA

limitada als àmbits de poder, per la baixa alfabetització de la població i el preu elevat dels periòdics d'aquella època. En aquests mateixos àmbits, els fulls volants, pamflets, fulletons i opuscles continuen tenint un paper important com a mitjans de comunicació i propaganda. Les capes populars es nodreixen de les notícies i rumors transmesos oralment, així com de sermons religiosos, llegendes i cançons profanes.

Des de mitjan segle xvii, la dualitat de poders internacionals es tradueix també

en les condicions polítiques de l'aparició i evolució de les publicacions periòdiques. A França, la monarquia absoluta dels Borbó ha generat un model de premsa d'Estat, que és el dominant a la resta del continent, inclosos els territoris de la casa d'Àustria, mentre que la revolució anglesa dóna lloc a un liberalisme aristocràtic que estableix la llibertat d'impremta en una data tan matinerana com 1695.

La *Gazette*, creada a París el 1631 per Teophraste Renaudot per privilegi atorgat per Lluís xiii i la influència del cardenal Richelieu, és l'origen d'una premsa d'Estat que es manté durant un segle i mig fins a l'esclat de la Revolució Francesa, el juliol de 1789. És, doncs, el temps de les gasetes, els periòdics oficials que tenen l'exclusiva de les notícies polítiques i militars. Cada monarquia en té una, com cada un dels tres centenars d'unitats polítiques que componen el Sacre Imperi Romanogermànic al centre d'Europa.

Això explica el gran nombre de periòdics publicats a les ciutats alemanyes, en contrast amb les restriccions franceses. La diversitat de punts de vista que se'n deriva dóna lloc a una primera pluralitat, malgrat la manca de llibertat, que explica les consideracions polítiques i culturals de la primera tesi sobre periodisme, defensada en llatí pel frare Tobias Peucer a Leipzig el 1690.

Per la seva part, a Londres, la derogació de la llei de llicències d'impressió, el 1695, obre el camí a la llibertat anglesa, un segle abans de la Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà francesa de 1792. El 1702 surt *The Daily Courant*, considerat el primer diari de la història, tot i que a Leipzig i altres ciutats alemanyes s'havien publicat gasetes diàries des de 1635. L'editor Samuel Buckley planteja en aquesta data primerenca la distinció entre notícies i opinions, que caracteritzarà la premsa britànica, "suposant que l'altra gent és capaç de fer les reflexions per si mateixa".

LA "LLIBERTAT CATALANA"

La referència periodística de l'Espanya dels Àustria no és altra que la França dels Borbó. El primer precedent periodístic peninsular és a la Barcelona de 1641, amb Catalunya integrada a França durant la Guerra dels Segadors. *Gazeta* i *Novas ordinàries*... són traduccions al català de *Gazette* i *Nouvelles ordinaires des divers endroits* de Renaudot, editades per l'impressor Jaume Romeu. No es tracta encara de periòdics originals.

El primer periòdic genuí surt a Madrid, per iniciativa de Joan Josep d'Àustria, fill natural de Felip iv i antic virrei de Catalunya, de la mà del seu secretari Francisco Fabro Bremundán. Es tracta de la *Relación o Gazeta de algunos sucesos particulares, así políticos como militares sucedidos en la mayor parte del Mundo hasta el fin de Diciembre de 1660*, de periodicitat mensual, primer precedent de la *Gaceta de Madrid*.

El mateix any que comença la Guerra de Successió, Felip V li dóna un impuls nou, en confirmar el privilegi a Juan de Goyeneche, per l'interès que tenia el rei en poder conservar el monopoli informatiu del qual disposava.

L'existència d'una legislació menys restrictiva a la Corona d'Aragó permet

FELIP V DÓNA L'EMPENTA DEFINITIVA A LA GACETA DE MADRID

parlar d'una "llibertat catalana". No és comparable a l'anglesa, però fa que els seus impresos siguin considerats estrangers a la Corona de Castella en unes disposicions dels Reis Catòlics de 1502, endurides per Felip II el 1558. Les Corts catalanes invitaven els impressors a imprimir molts llibres al Principat i als comtats de Rosselló i Cerdanya, el 1542.

Llevat d'un edicte restrictiu de 1621 i de la llicència establerta durant l'annexió a França el 1640, a Catalunya no en va ser necessària cap per a imprimir llibres ni fulls volants. L'única limitació era per a temes religiosos, en què ben abans que la Inquisició establís una dura vigilància, una vella constitució catalana ja havia prohibit la discussió dels dogmes de la fe catòlica, com va explicar Josep Pella i Forgas a *Periodisme. Estudi històric del de Catalunya* (1879).

En aquell temps, simultanis a l'edició de la gasetta espanyola, es publiquen diversos fulls periòdics de notícies a la ciutat de Barcelona, almenys des de 1684. Es conserven diverses sèries de les *Noticias generales de Europa venidas a Barcelona* pels correus de Flandes (1684-1702), Itàlia (1684-1690) i França (1686-1690), així com d'una *Gazeta venida a Barcelona por el correo de Francia* (1701-1702) i una *Gazeta*

venida a Barcelona por el correo de España (1700-1701).

L'impressor més important és Rafael Figueró que, juntament amb el seu fill del mateix nom, rep el 1706 de Carles d'Àustria –que pren el títol de Carles III en els territoris que domina– el privilegi per a l'edició del seu periòdic oficial, la

Gazeta de Barcelona.

És la primera i única vegada que es publica a Barcelona una gasetta oficial,

essent capital accidental de la monarquia hispànica. Després del tractat d'Utrecht i la marxa successiva del rei i de la reina,

el 1713, el periòdic es converteix en el *Diario del sitio y defensa de Barcelona*, que

CARLES D'ÀUSTRIA CREA LA GAZETA DE BARCELONA, QUE ACABARÀ SENT EL DIARIO DEL SITIO DE BARCELONA

es continua publicant en castellà fins a l'agost de 1714, quan faltaven pocs dies per a la finalització del setge de Barcelona que també implicaria la fi de la guerra.

Fos quin fos l'abast de les gasettes com a periòdics oficials, la seva funció era merament informativa. Bé que les notícies polítiques i militars responien als interessos dels reis i altres poders, no eren espai per a l'opinió i la propaganda directa, que en l'Antic Règim eren cosa de fulls volants, pamflets, fulletons i opuscles. Hi ha una altra modalitat de periòdics antics, els coneguts com a diaris literaris, tot i ser setmanals o mensuals, encetada a França amb el *Journal des Savants* (1665) que no s'introdueix a Espanya fins força més tard, amb el *Diario de los Literatos* (1737).

A mitjan segle XVIII, trobem a la Catalunya de la Nova Planta espanyola una

nova *Gaceta de Barcelona* que, malgrat el nom, no és més que una reimpressió de la *Gaceta de Madrid*, com les que es troben en altres ciutats d'Espanya o, també, ja molt més tard, a Girona i a Vic.

Una tercera modalitat de la premsa anterior a la llibertat d'impremta, que a Espanya no s'estrena fins el 1810, són els diaris locals de divulgació cultural i serveis de la segona meitat del Set-cents. És aquest el model inicial del *Diario de Barcelona* (1792), a imitació del *Diario de Madrid*, nascut com a *Diario Noticioso* (1758), i del *Journal de Paris* (1777).

El nombre de fulls volants i opuscles és molt gran durant la Guerra de Successió i entre un i altre bàndol se n'han catalogat cap a tres-cents. A *La publicística espanyola en la Guerra de Sucesión* (1966), la historiadora María Teresa Pérez Picazo els va tipificar en cinc

categories: al·legats jurídics en prosa, peces populars curtes en prosa i en vers, gasetilles informatives, pamflets difamatoris en prosa i en vers, i fulletons polèmics breus

LA RESISTÈNCIA DEL 1714

L'APOSTA DELS CATALANS EN UNA GUERRA INTERNACIONAL

La Guerra de Successió a la corona hispànica fou un conflicte internacional arran de la mort sense descendència de Carles II, el darrer dels Àustria, el qual va triar per successor Felip V de Borbó, nét del rei de França, Lluís XIV. La gran Aliança de la Haia, integrada per Anglaterra, les Províncies Unides i l'Imperi austríac per lluitar contra la "monarquia universal" borbònica declarà la guerra el 1702. L'afany d'uns i altres de fer-se amb part del pastís imperial hispànic esperonava la seva intervenció en aquella guerra d'abast mundial que va causar 1.251.000 morts. En el transcurs, cal remarcar-ho, la premsa d'opinió hi va tenir un paper decisiu.

Però alhora va ser una guerra civil en la mesura que mentre, majoritàriament, la Corona de Castella féu costat a Felip V, la Corona d'Aragó i, en especial Catalunya, va donar ampli suport a Carles III, l'Arxiduc.

L'aposta catalana de 1705, trencant l'obediència que les institucions havien donat a Felip V, responia, en bona mesura, a un projecte econòmic i polític. D'una banda, pretenia preservar el comerç amb els holandesos i els anglesos enfront de la invasió de productes francesos que arruïnaven la producció autòctona. De l'altra, volia fer avançar el constitucionalisme enfront de les atribucions règies. Les Corts de 1701-1702 havien mostrat la seva vitalitat i la capacitat per donar resposta a les demandes de la societat, tal com van fer les Corts de 1705-1706, amb resultats molt notables. Aquesta evolució responia a la diferent idea de la política que hi havia a Catalunya (una mena de "republicanisme monàrquic") en relació amb Castella, amb una concepció molt més jeràrquica. Les Constitucions eren la clau de volta d'aquell sistema que va evolucionar en la línia del parlamentarisme. Finalment, la política despòtica dels virreis entre 1702 i 1705 va acabar de donar raons a l'austriacisme i a favor de Carles III.

Les negociacions d'Utrecht (1713), amb dures concessions per part d'Espanya als britànics, van posar fi al conflicte internacional. Tanmateix, la Junta de Braços, el juliol de 1713, va decidir resistir sense els aliats. Aquella decisió era fruit del convenciment que després de la brutal repressió borbònica posterior a la derrota d'Almansa (1707) i a la supressió dels furs valencians i aragonesos no hi havia marge de negociació política amb Felip V. També s'aferrava a l'esperança que els ambaixadors catalans aconseguirien que Gran Bretanya fes respectar les Constitucions tal com s'havia compromès a fer la reina Anna en el pacte de Gènova de 1705.

TAMBÉ VA SER UNA GUERRA CIVIL. LA MAJORIA DE LA CORONA DE CASTELLA FEIA COSTAT A FELIP V I LA MAJORIA D'ARAGÓ, EN ESPECIAL CATALUNYA, A CARLES III

Ocupada Barcelona, l'11 de setembre de 1714, Felip V eliminà l'Estat català i imposà la Nova Planta, una estructura netament absolutista i militaritzada, presidida pel

capità general i per uns corregidors també militars. Es tractava d'un clar retrocés polític no solament per la pèrdua de les institucions del país, sinó perquè les vies de representació (a les Corts, a la Generalitat, al Consell de Cent i als municipis on l'*home comú* era present) van ser substituïdes pel nomenament directe i per la venda de càrrecs, els quals van tenir efectes nefastos, com la corrupció institucionalitzada sense mecanismes de control.

Joaquim Albareda

Catedràtic d'Història Moderna a la Universitat Pompeu Fabra

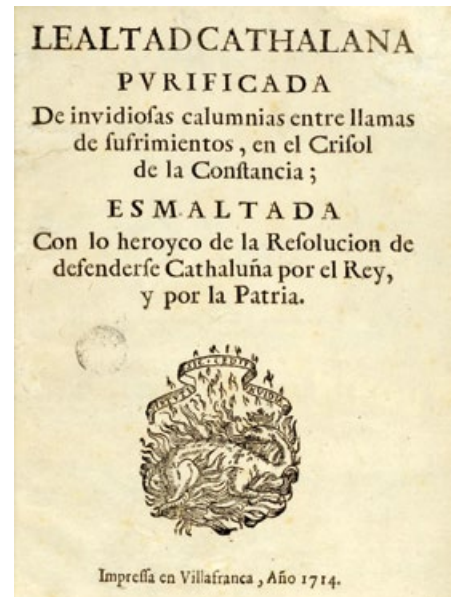
en prosa. A *Felip V i l'opinió dels catalans* (2001), una altra historiadora, Rosa Maria Alabrús, ha establert l'any 1705 com el de més producció i el 1712 com el del declivi. L'ús variable del català i del castellà serien indicatius de l'evolució de la guerra, ja que el segon creix a mesura que la guerra avança i es pot suposar més important la projecció externa, mentre que el del català es recupera en els dos darrers anys de resistència al setge.

EXPOSICIÓ AL COL·LEGI

L'exposició que presentem al Col·legi de Periodistes de Catalunya en el marc dels actes del Tricentenari, amb el títol de "1714: notícies i propaganda", convida a reflexionar sobre l'abast i els límits de la informació i la propaganda a Catalunya durant la Guerra de Successió. Tot i que el naixement de la premsa moderna encara es faria esperar més d'un segle fins a la revolució liberal, a la dècada de 1830, les

gasetes oficials i els opuscles editats pels dos bàndols en conflicte van fer de la lletra impresa una nova arma de les guerres modernes.

Totes dues publicístiques tendien a accentuar les contradiccions i les debilitats del bàndol enemic, tot i que sovint amb el recurs a la mixtificació. Amb el control de la informació difosa pels mitjans de comunicació oficials i el foment d'escrits

A l'esquerra, exemplar fins ara desconegut de *La Gazeta de Barcelona* de 1710 conservat a l'Arxiu Secret Vaticà de Roma. A la dreta, reproducció de l'opuscle *Lealtad catalana* de 1714.

polítics favorables a la seva causa, borbònics i austriacistes pretenien agitar la consciència dels contemporanis, tant a la rereguarda com als fronts de guerra i a l'opinió pública europea.

Després del reconeixement de l'arxiduc com el rei catòlic d'Espanya Carles III per

BORBÒNICS I AUSTRIACISTES PUBLIQUEN MOLTS FULLS I OPUSCLES PROPAGANDÍSTICS

part del papa Climent XI l'any 1709, que provoca a la cort de Madrid el trencament de relacions diplomàtiques amb el Vaticà i l'expulsió del nunci a l'Espanya borbònica, la *Gazeta de Barcelona* pren una inusual projecció internacional. Convertida en la publicació oficial d'un Estat reconegut per Roma, els seus exemplars són enviats periòdicament al Secretari d'Estat del Vaticà pel representant permanent papal a la cort de Barcelona, acompanyats dels informes polítics confidencials. Primer, temporalment de la mà de l'abat napolità Giuseppe Lucini i, posteriorment, pel Nunci papal, Giorgio Spinola. En la

primera de les comunicacions amb els Estats Pontificis, Lucini adjuntava el tercer número de la *Gazeta* de 1710 –“che qui con molta cura s'imprime”, subratllava– a les pàgines de la qual s'informava del seu nomenament a la capital catalana. És aquesta la raó per la qual els Arxius Secrets Vaticans conserven, per la rellevància històrica, els exemplars de la *Gazeta de Barcelona* dels anys 1710 i 1713, que juntament amb els conservats a les col·leccions barcelonines, ara es donen a conèixer en aquesta exposició.

A partir de 1713, quan la ja emperadriu va abandonar definitivament Barcelona després que l'arxiduc ho hagués fet abans per coronar-se emperador Carles VI d'Àustria, Catalunya va esdevenir a la pràctica una mena de república, forçada a governar-se sense cap rei: Felip V l'havien rebutjat a les corts de 1705-1706 i Carles III, finalment, els havia abandonat a la seva sort. Fou durant aquest “moment republicà”, com ha estat batejat, quan es van publicar diversos fullets que defensaven la independència

d'acció de Catalunya: “Toda la nación catalana, junta en los Brazos, resolvió el defenderse”, s'afirmava a l'opuscle que portava per títol *Lealtad Catalana* (1714).

Un cop vençuda Barcelona després de la desfeta de l'11 de setembre, els testimonis de lletra impresa que havien contribuït a la defensa ideològica dels catalans contra l'absolutisme borbònic també es converteixen en objecte de la repressió de les noves autoritats. L'any 1716, el marquès de Castel-Rodrigo dicta un ban en què s'afirmava, precisament, que “la ciega malicia en las turbaciones que empezaron en el año 1705 dio a la imprenta un sinfin de papeles sediciosos, libelos infamatorios, canciones, alegatos jurídicos, poesías, narraciones históricas, baxo varios renombres, indignos de tolerarse...”. Moltes d'aquestes publicacions, com també els símbols de les antigues institucions d'autogovern, acabaren destruïdes pel foc en un intent, afortunadament no reeixit, de censurar la història. Ç

LECTURES RECOMANADES

Diferents publicacions especialitzades han abordat tant la Guerra de Successió com de les diferents publicacions que informaven o opinaven d'aquell conflicte. Aquí trobarem algunes de les principals edicions:

Rosa Maria ALABRÚS: *Felip V i l'opinió dels catalans*, Pagès editors, Lleida, 2001.

Estudi sobre l'opinió que Felip V va tenir a Catalunya durant el seu regnat i les fluctuacions hagudes abans i després de la guerra de Successió.

Joaquim ALBAREDA (ed.), *Escrits polítics del segle XVIII*, Eumo i Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives, 1996 i 2011, toms 1 i 5.

Selecció de textos fonamentals de la publicística de la guerra de Successió, presentats per al gran públic i acompanyats d'estudis introductoris analítics.

Joaquim ALBAREDA i Joan ESCULIES, *La guerra de 1714. La clau catalana d'un conflicte mundial*, Pòrtic, Barcelona, 2014.

La més recent i completa síntesi sobre la guerra de Successió i Catalunya, sota la direcció de Joaquim Albareda, l'historiador català més prestigiós sobre el conflicte successori.

Mireia CAMPABADAL I BERTRAN (ed.): *Diario del sitio y defensa de Barcelona. El setge de Barcelona, 1713-1714*, estudi introductor d'Agustí Alcoberro i Xevi Camprubí, Tres i Quatre, València, 2009.

Edició facsímil i transcripció de les dues fonts principals sobre el setge final de Barcelona: l'austriacista continuació del *Diario del sitio y defensa de Barcelona* i la borbònica *Relación diaria del sitio de Barcelona*.

David GONZÁLEZ CRUZ: *Guerra de religión entre príncipes católicos*, Ministerio de Defensa, Madrid, 2002.

Estudi comparat de la publicística al servei de Felip V i Carles III en clau religiosa, a partir de la consulta de la documentació conservada als principals arxius llatinoamericans, espanyols i italians.

Ricard EXPÓSITO: "Informació i premsa en temps de guerra: Gabriel Bro (segle XVIII)", Actes del IV Congrés d'Història de Girona, Annals de l'Institut d'Estudis Gironins, vol. LIII (2012), ps. 335-358.

Detallada anàlisi de la trajectòria paral·lela, de signe ben diferent pel que fa al seu èxit, dels dos impressors reials al servei de Felip V: Gabriel Bro a Girona i Josep Teixidó a Barcelona.

Jaume GUILLAMET: *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics, 1641-1833*, Arxiu Municipal, Barcelona, 2003.

Estudi de la formació de la periodicitat en la premsa catalana i del paper de les primers gasetes, entre les quals la *Gazeta de Barcelona* editada pels impressors Figueró.

Jaume GUILLAMET: "L'Onze de Setembre de 1714, un conflicte internacional en el temps de les gasetes", *Treballs de Comunicació*, núm. 19 (setembre de 2005), ps. 99-111.

Anàlisi del paper de la premsa periòdica i no-periòdica en la guerra de Successió, en els orígens de la premsa a Europa.

María Teresa PÉREZ PICAZO: *La publicística española en la Guerra de Sucesión*, Madrid, 1966, 2 vols.

Monografia pionera sobre "la guerra dels papers" entre austriacistes i borbònics, amb l'estudi i classificació de la producció propagandística documentada fins al moment.

Pedro VOLTES BOU: *Barcelona durante el gobierno del Archiduque Carlos de Austria*, Ajuntament de Barcelona i CSIC, Barcelona, 1963, 3 vols.

Retrat de la capital catalana entre 1705 i 1714 a partir, principalment, de les fonts documentals conservades a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i l'Archivo Histórico Nacional a Madrid.

Dossier
Els orígens del periodisme

EL TEMPS DE LES GASETES

A l'inici del XVIII, la informació va ser una arma de guerra de les potències europees

La premsa va jugar un paper clau durant la Guerra de Successió. Les gasetes de Rafael Figueró informaven dels combats que tenien lloc arreu d'Europa. El juliol de 1713, en iniciar-se el setge borbònic, la *Gazeta de Barcelona* es va convertir en la veu de la resistència catalana. Xevi Camprubí, doctor en Història Moderna, periodista i especialista en la divulgació històrica, analitza aquell precedent dels diaris actuals.

TEXT XEVI CAMPRUBÍ

“Atenent al consell donat per la Junta de Política, els diputats deliberen que sigui concedida llicència a Rafael Figueró per imprimir la gasete ideada, manada i formada per dita Junta”. Amb aquestes paraules, el 30 de juliol de 1713, una setmana després de començar el setge de Barcelona, el govern de Catalunya encarregava la publicació de la *Gazeta de Barcelona* a l'impressor Rafael Figueró. Així, el primer dels números, aparegut l'endemà mateix, recollia, entre altres informacions, la reacció dels catalans al requeriment de rendició fet pel duc de Pòpoli, general de l'exèrcit borbònic. “Aquesta ciutat i tot el Principat prossegueixen la guerra, consegüentment a la innata fidelitat que conserven al seu sobirà (l'arxiduc Carles d'Àustria)”, assegurava la resposta publicada.

Les gasetes —anomenades així genèricament— eren el principal format amb el qual es presentava la premsa periòdica des de principi del segle XVII arreu d'Europa. A diferència de les “relacions”, que reco-

A PARTIR DE 1705, LA PRESÈNCIA DE CARLES III VA CONVERTIR BARCELONA EN UN DELS PRINCIPALS FOCUS INFORMATIUS DEL CONTINENT

lien un sol esdeveniment i es publicaven de manera puntual, les gasetes apareixien setmanalment i contenien, en només quatre pàgines, un recull de notícies breus

—principalment de contingut polític i militar—, procedents de les principals capitals europees. A Barcelona, a partir del darrer quart d'aquell segle, nombrosos impressors van apostar per la publicació de

GRÀCIES ALS ESPIES, O APROFITANT ELS ATACS CONTRA L'ENEMIC, LES GASETES I ALTRES IMPRESOS SORTIEN FORA DE BARCELONA

gasetes i relacions com una manera més de diversificar el negoci. Entre aquests hi va destacar Rafael Figueró, el més important dels impressors catalans —tant a nivell quantitatiu com qualitatiu— de tota l'època moderna.

L'IMPRESSOR DEL REI

Rafael Figueró i Delmunts va néixer a Manlleu, a la comarca d'Osona, el 1642. A vint anys, arrossegat per un corrent migratori del camp cap a la ciutat, va entrar com a aprenent en una impremta de Barcelona. Emprenedor com pocs, el 1668, va comprar el negoci i va començar a fer-lo créixer, fins al punt de convertir-se en l'impressor de

les principals institucions polítiques del país, com la Generalitat, el Braç Militar o la mateixa Administració reial. De fet, el punt culminant de la carrera professional

de Figueró va arribar el gener de 1706, quan, tot just iniciada la Guerra de Successió a la península, Carles III —l'arxiduc— el va nomenar impressor reial —juntament amb el seu fill, Rafael Figueró i Jolis—,

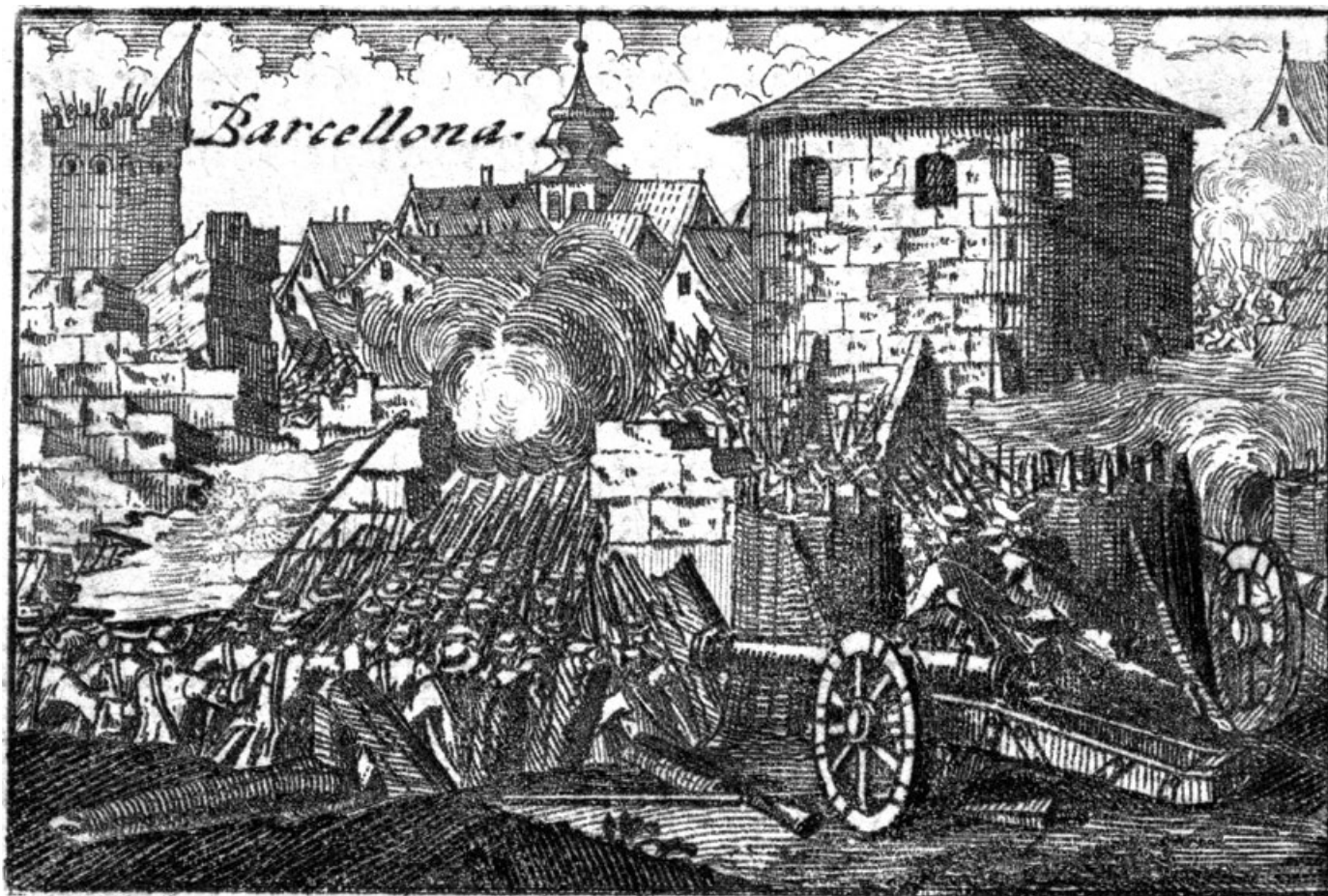
un títol que, entre altres coses, anava acompanyat d'un privilegi exclusiu per imprimir gasetes.

El privilegi concedit

als Figueró suposava la implantació a Catalunya d'un model de premsa en règim de monopoli, similar al que existia a Castella, tot i que no ben bé igual al francès, en què la *Gazette* —exemple de premsa d'estat— era un instrument de propaganda al servei de Lluís XIV. Durant el govern de l'arxiduc Carles d'Àustria, la *Gazeta de Barcelona*, va distar de ser la “paraula reial”, com succeïa a França. En qualsevol cas, a partir de 1705, la presència del rei va convertir Barcelona en una cort europea, amb totes les conseqüències que això comportava a nivell comunicatiu, doncs la capital catalana —gràcies també a la situació geoestratègica— esdevingué un dels principals focus informatius del continent.

EL PORTAVEU DELS RESISTENTS

La retirada de les tropes aliades de Catalunya, tanmateix, va donar lloc a una nova configuració de la premsa. El juliol de 1713, la Junta de Braços va aprovar una re-

Un dels gravats de l'època que reproduïen el setge austriacista de 1705 sobre Barcelona, que encara estava sota control borbònic.

solució de rebuig al tractat de pau acordat a Utrecht, cosa que va anar acompanyada de la posada en marxa d'una maquinària propagandística —una veritable premsa d'estat. Va ser per aquesta raó que, poc després, Rafael Figueró va rebre l'encàrrec d'imprimir la *Gazeta de Barcelona*, així com alguns pamflets d'opinió —com el *Despertador de Catalunya*— que tenien per objectiu explicar al món les raons d'aquella decisió.

Al llarg dels gairebé catorze mesos que va durar el setge, Figueró va publicar fins un

total de quaranta-dos números de la gasetta, tot i que a partir del tercer va adoptar el nom de capçalera de *Diario del sitio y defensa de Barcelona*.

A grans trets, aquesta publicació contenia informació de caràcter militar, —com, per exemple, els estralls que provocaven les bombes llançades per l'exèrcit borbònic o bé els atacs dels defensors de la ciutat contra els cordons enemics— així com també notícies sobre la situació que patien els habitants de Barcelona i de la resta del país.

L'objectiu de la gasetta, de fet, era narrar els detalls de la guerra d'una manera que influís en l'estat d'ànim dels soldats, tant dels defensors com dels atacants. De la mateixa manera, la premsa procurava incitar els catalans a aixecar-se en defensa de la capital. És per aquesta raó que, gràcies als espies, o aprofitant els atacs contra les posicions enemigues, les gasetes i altres impresos eren escampats fora de les muralles de Barcelona. Un exemple són les cartes de suport de l'arxiduc Carles —aleshores emperador— que van arribar procedents de Viena l'abril de 1714, que foren impreses

EL NAIXEMENT DE LA PERIODICITAT

L'origen de la premsa periòdica es remunta a l'any 1605 a Estrasburg, ciutat que aleshores pertanyia a Alemanya, per bé que el gran impuls de les gasetes es va produir a Holanda a partir de la dècada de 1620. Posteriorment, el 1631, va néixer la *Gazette* francesa, amb caràcter oficial, fet que va contribuir a afermar la difusió de notícies de manera contínua a tot el continent. Fins i tot, l'any 1641, un impressor barceloní, Jaume Romeu, es va atrevir a traduir la gasete parisenca al català. La consolidació de la premsa periòdica, però, no va arribar a Catalunya fins la dècada de 1680, coincidint amb l'interès que va despertar arreu d'Europa l'esclat de la Gran guerra turca, que va enfrontar l'imperi romanogermànic amb l'otomà. Aleshores, uns quants impressors de Barcelona, entre els quals hi destacava Rafael Figueró, es van dedicar a la publicació setmanal de gasetes, que portaven títols com, per exemple: *Noticias generales venidas a Barcelona por el correo de Flandes*, que reproduïen gasetes publicades a Madrid o a Saragossa. De fet, el factor que va permetre el naixement de la premsa periòdica fou l'existència d'una gran xarxa de correu ordinari que unia les principals ciutats europees. En el cas de Barcelona, els correus que setmanalment arribaven de Madrid, via Saragossa, o de París, passant per Perpinyà, asseguraven una circulació regular de la informació. Un moment clau en la història de la premsa catalana va arribar el 1695, quan Figueró va treure la *Gazeta de Barcelona*, la primera publicació periòdica elaborada íntegrament amb continguts propis.

la mateixa nit i de les quals es repartiren més d'un miler per tot Catalunya.

EXPLICAR-HO AL MÓN

Les autoritats catalanes també van considerar de vital importància que la premsa impresa a Barcelona fos distribuïda a Europa. En una carta adreçada als consellers de Barcelona, el seu representant a Mallorca, Francesc Anton Vidal, informava que a començament del mes de desembre de 1713 havia rebut dos números del

senyalava Vidal als consellers. De fet, pocs dies després, Felip de Ferran i Pau Ignasi de Dalmasas, ambaixadors catalans a La Haia i a Londres, respectivament, també escriviren al Consell de Cent, comunicant haver rebut les gasetes i el *Despertador de Catalunya*. Tot plegat, mostra la importància que la premsa havia adquirit durant la Guerra de Successió com a instrument polític i propagandístic.

Fos com fos, la caiguda de Barcelona en mans de Felip V, el setembre de 1714, va fer inútil aquest esforç.

A més, per a Figueró la derrota va suposar la pèrdua immediata del títol d'impressor reial i del privilegi per publicar gasetes.

LA RETIRADA DELS ALIATS VA DONAR LLOC A UNA NOVA CONFIGURACIÓ DE LA PREMSA, QUE INFORMAVA I INCITAVA A DEFENSAR LA CIUTAT

Diario del sitio y defensa de Barcelona. “Amb ànsia s'estan esperant les gasetes, per tenir notícies i passar-les a Itàlia i a Alemanya, que me les demanen persones de qualitat i reconec que pot ser útil enviar-les”, as-

En un intent de controlar la informació, les noves autoritats van concedir aquest càrrec a Josep Teixidó, un impressor barceloní que havia mostrat fidelitat al bàndol borbònic durant la guerra. Ç

LA PREMSA A L'ÈPOCA MODERNA

La premsa de masses, com es creu, no fou un fenomen nascut amb la Revolució Industrial. La difusió periòdica de notícies impreses entre un públic nombrós i heterogeni per part d'un emissor institucionalitzat va començar a l'Europa del segle XVII, amb l'aparició de les primeres gasetes. És més, tal com va mostrar Tobias Peucer, en una tesi doctoral llegida el 1690, les “sis W” ja s'utilitzaven en aquell temps a l'hora de redactar notícies. De la mateixa manera, ja aleshores, aquest autor alemany identificava també les principals funcions que havia de realitzar la premsa: formar, informar i entretenir. Per acabar-ho d'adobar, alguns dels gèneres periodístics propis dels actuals mitjans de comunicació –com per exemple la notícia, la crònica o l'assaig– són perfectament identificables en la premsa publicada a l'època Moderna. Per tot plegat, es pot afirmar que tant la metodologia utilitzada en la redacció periodística com les funcions dels mitjans de comunicació actuals tenen les arrels al segle XVII.

Més informació a:
L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps. → Tesi doctoral de Xevi Camprubí dirigida per Agustí Alcoberro.

+ info

Dossier
Els orígens del periodisme

LA "REGINA DEL MONDO"

Opinió i informació durant la Guerra de Successió

En la guerra, la batalla per l'opinió és tan important com les victòries militars. Ricard Expósito, historiador català especialitzat en els orígens de la premsa catalana, analitza com durant la Guerra de Successió els impresos i els manuscrits d'ambdós bàndols escamparen armes de tinta i paper que havien d'informar i persuadir públics heterogenis.

TEXT RICARD EXPÓSITO I AMAGAT

“Las malas nuevas, o poco prosperas para suscosas, quanto menos las dexare divulgar, y verificar el Principe nuevo, tanto mas prudentemente procederá; para que no causen revolucio[n], y pe[n]samie[n]tos de novedades en quie[n] las oye”. Aquest és l’aforisme 166 del llibre segon del *Tácito español* (1614) de Baltasar Álamos de Barrientos. Ara bé, el mateix pensador també aconsellava al governant que no ocultés del tot les males notícies als súbdits; era més assenyat “templar” la seva narració –tal com argumentaven els advocats dels tipògrafs barcelonins Figueró (1710)– i satisfer, així, el públic receptor, àvid de noves i propens a espargir (i a creure) els pitjors rumors, especialment quan la informació era ocultada o censurada. Aquest era, en síntesi, l’ideal de “política informativa” –per anomenar-lo d’alguna manera– al qual el governant havia d’aspirar. Almenys així ho creia el tacitista Álamos de Barrientos i altres pensadors dels segles XVII i XVIII, tant a Espanya com a Itàlia o França, preocupats, tots ells, per les opinions dels súbdits.

Òbviament, per als tractadistes i per a les autoritats, no tenia el mateix valor

AMB DÓS BÀNDOLS VAN RECÓRRER A INSTRUMENTS PER CONVÈNCER DE LA LEGITIMITAT DE LA SEVA CAUSA I DE LA PERFÍDIA DE L’ENEMIC

l’opinió dels cortesans que la de la “ciega plebe” (com deia un secretari de Lluís XIV), però no podien ignorar que les noves reials, les de la terra i les estrangeres eren debatudes a les places públiques, com ara la barcelonina de Sant Jaume, a Girona, a Vic... i es difonien, també, a la Catalunya dels masos. Això era possible gràcies a la impremta manual, que permetia no tan sols manufacturar llibres sinó també papers molt més humils i efímers, juntament amb la cultura manuscrita i l’oralitat.

Des del principi de l’edat Moderna, aquestes tres cultures, sempre en diàleg permanent, informaren i persuadiren

els públics receptors, al Principat i arreu d’Europa, sobretot en temps de conflicte bèl·lic, polític o religiós (tot sovint una mateixa cosa). La Guerra de Successió en constitueix un magnífic exponent.

En efecte, la crisi successòria no només fou una pugna entre Felip d’Anjou i l’arxiduc Carles per al tron del difunt Carles II: també es va convertir en una guerra internacional, peninsular i civil; una lluita entre diferents models polítics representats per les dues dinasties i les fi-

ES PODEN REDUIR ELS OBJECTIUS BÀSICS DELS IMPRESOS (I DELS MANUSCRITS) A DUES ACCIONS: INFORMAR I MANIPULAR L’OPINIÓ

delitats enfrontades dels regnes de Castella i els de la Corona d’Aragó; una “guerra de religió entre prínceps catòlics” (l’expressió és de l’historiador David González Cruz); i, és clar, una “guerra de papers” (i de paraules) per la conquesta de l’opinió (o, de fet, de les opinions d’uns públics plurals): la “regina del mundo”, tal com se la coneixia des del Sis-cents.

Ambdós bàndols, borbònic i imperial, van utilitzar tots els recursos i els instruments dels quals disposaven per convèncer la població de la legitimitat de les respectives causes i de la perfídia de l’enemic: edictes, premsa, pamflets, manifestos, poemes, pronòstics, cartells, gravats, etc., que eren llegits i escoltats.

LLETRES DE MOTLLE I DE MÀ

En una sola jornada, un taller amb una única premsa podia arribar a tirar aproximadament entre 1.250 i 1.500 exemplars d’un plec ordinari; el 1706, Felip V va ordenar imprimir i distribuir 10.000 edictes a la Corona d’Aragó en els quals anunciava les penes que serien imposades als opositors.

Efectivament, la circulació de textos oficials i de materials publicitaris als territoris hispànics (com libels i altres peces afins), malgrat la destrucció intencionada per part de l’enemic, va ser abundant, tal com han posat de manifest els estudis de Teófanes Egido López, María Teresa Pérez Picazo, Rosa M. Alabrús, Cristina Borreguero i David González.

Més abundant encara fou la producció i la difusió de la premsa, tant de les publicacions “ocasionals” (relacions i cartes) com de les seriades i periòdiques (el gènere gasetà): a Catalunya, entre 1701 i 1714, s’imprimiren uns dos centenars de fullets d’aparició irregular,

amb el punt àlgid de manufactura, el 1706 (la vinguda de Carles III), i més de tres-cents lliuraments periòdics; es tracta, ben entès, de la producció supervivent d’un conjunt impossible de calcular, si bé molt superior.

Aquesta premsa i la resta de papers havien de subministrar informacions als partidaris, intentar convèncer o persuadir els indecisos, desmentir els rumors, i respondre a les declaracions de l’enemic. Si es prefereix, fins i tot es podrien reduir els objectius bàsics dels impresos (i dels manuscrits) a dues accions: informar i manipular l’opinió. Així, per exemple, en un extens fullet anònim, elaborat per la publicística borbònica, s’afirmava que els partidaris de l’arxiduc gastaven més en “esparcir papeles” que no pas en soldades.

El text deia: “Vino la armada del Norte al puerto el primer año de la guerra, y esparció unos despachos en forma de bulas, expedidos por la reyna Ana (...) Baxa el año siguiente la misma armada, a fomentar el levantamiento de Nápoles, y introduze en la Italia otras quantas resmas de papeles. Llegan à las Indias esquadras enemigas, y hazen lo mesmo. Viene este año el archiduque, y desembarca la flota de papeles (...)” (*Mogiganga de mogigangas...*, Lisboa, à

Un gravat sobre la Guerra de Successió, un conflicte en el qual es van utilitzar diferents eines de manipulació informativa.

costa de don Pedro, que es quien lo ha de pagar todo, 1705?).

El mateix es podia dir dels borbònics: com a resposta a la primera ocupació de Madrid, el 1706, per part dels imperials, els

tir: a la *Real carta del rey nuestro señor don Carlos III (que Dios guarde) despachada al excelentísimo señor conde de Cardona (...)*, i a altres títols que també foren traduïts a Itàlia, s'informava "que se ha tenido noticias de la perfeta, y deseada salud de su magestad".

A la difusió de rumors i al desprestigi de l'enemic s'hi afegia l'amenaça de les greus conseqüències

ELS FILIPISTES VAN ESCAMPAR EL 1706 LA FALSA NOTÍCIA DE LA MORT DE L'ARXIDUC I ELS AUSTRIACISTES HO VAN HAVER DE DESMENTIR

filipistes van escampar la falsa notícia de la mort de l'arxiduc a través de publicacions com la *Gazeta general, y especial noticia de los cinco reynos de las dos Andalucias (...)*. La premsa austriacista ho hagué de desmen-

de mantenir-se en la causa contrària, les promeses (la conservació dels privilegis o llibertats, la denúncia dels "enganys" de l'enemic —així, a Catalunya, alguns filipistes recomanaven que l'estampació fos en

estil senzill i en català—, la clemència reial, etc.), la celebració de les victòries juntament amb el silenci i la dissimulació de les derrotes, o l'apel·lació a la resistència. Per tot això, calia controlar la impressió mitjançant la concessió de llicències i privilegis: al Principat, l'arxiduc va centralitzar l'emissió informativa amb el nomenament dels Figueró com a impressors reials; a Madrid, l'"editor" Antonio Bizarrón enviava els impresos perquè fossin aprovats per José Grimaldo i el Consejo de Estado.

Certament, els treballs tipogràfics "de remenderia" permetien assolir una difusió molt àmplia. Però no hem d'oblidar que les opinions dels súbdits també es nodrien

de la cultura manuscrita, tant privada (cartes, notes secretes, etc.) com pública (papers “sediciosos” que eren clavats a les portes de les esglésies i als portals de les muralles, pasquins, etc.).

Per exemple, als virregnats americans i a Itàlia, les autoritats borbòniques procuraren interceptar la correspondència que, tot aprofitant els circuits comercials, informava dels progressos de la causa de Carles III. Com també intentaven, borbònics i austriacistes, destruir els libels i els cartells escampats amb nocturnitat pels llocs públics.

Davant d’aquestes “guerres de papers” hom podria pensar que el combat per l’opinió només es dirigia als públics lectors. No era ben bé així. Les lectures orals dels textos permetien fer arribar els missatges a la nombrosa població analfabeta, com també les “cerimònies de la informació” (Michèle Fogel): els edictes pregonats als “llocs acostumats” de les ciutats i les celebracions de tedèums pels triomfs reials que difonien la informació “correcta” (l’oficial) entre els vassalls. Cançons, villancets, representacions teatrals, sermons... juntament amb la circulació de gravats i monedes, acabaven de transmetre al cos social les bondats d’un o altre pretendent.

A Girona, el 1706, foren llegits en veu alta i pels carrers uns *Clamors de Barcelona al tyrà govern de Velasco* (l’odiat virrei

LES LECTURES DELS TEXTOS PERMETIEN FER ARRIBAR LES "GUERRES DE PAPERS" A LA NOMBROSA POBLACIÓ ANALFABETA

filipista), un títol que també fou conegut (posseït i escoltat) pels pagesos de la mateixa vegueria i de Vic; l’any 1711, ocupada la ciutat pels borbònics, els gironins van ser persuadits de la legitimitat de Felip V per mitjà d’una sèrie d’edictes i relacions que el duc de Noailles va ordenar pregonar i repartir.

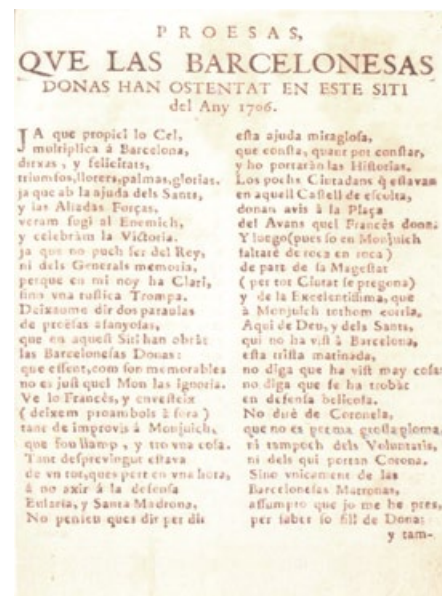

Els pamflets que van publicar els dos bàndols tenien com a objectiu no tan sols informar sinó també legitimar la lluita que encapçalaven els dos pretendents al tron.

OPINIONS PÚBLIQUES (I PRIVADES)

Recapitulant, els materials d’estampa i de mà, llegits o escoltats llegir, convenientment autoritzats o perseguits, jugaren un paper essencial en la creació d’opinions favorables a l’arxiduc (a la Corona d’Aragó, principalment) o a Felip d’Anjou (als regnes castellans i als virregnats americans).

D’aquesta recepció informativa i la seva transformació en opinió pública (d’un estament, de la terra, etc.) i privada, ens n’han deixat nombrosos testimonis els escriptors i els memorialistes catalans, urbans i de pagès: del cercle dels Dalmases (l’ambaixador austriacista Pau Ignasi llegia gasetes pròpies i estrangeres, sense refiar-se’n de cap), el filipista Honorat de Pallejà, notaris i artesans, diverses famílies de “pagesos

grassos” garrotxins i selvatans, preveres del Maresme, etcètera.

Atesa aquesta heterogeneïtat de públics no sorprèn, en definitiva, que la preocupació dels governants per afalagar i conquerir la “reina del món” no fos una qüestió secundària, ans al contrari: al cap i a la fi, era una guerra tan decisiva com les campanyes militars. Ç

Dossier
Els orígens del periodisme

UN PROCÉS AMB REGUST HISTÒRIC

Tres segles després del 1714, Catalunya viu un nou conflicte polític al carrer i als mitjans

Enmig del tricentenari dels fets del 1714, els paral·lelismes amb la situació actual són inevitables, sobretot pel que fa al paper que hi té la premsa escrita, embrancada en una confrontació dialèctica entre Barcelona i Madrid. Un sociòleg, un filòsof, dos politòlegs i dos catedràtics de Periodisme –tres per cada costat del pont aeri– reflexionen sobre tot plegat.

TEXT **JORDI ROVIRA**
FOTOS **SERGIO RUIZ**

El 12 de desembre al migdia, unes hores després que una gran part dels mitjans de comunicació es bolquessin en l'inici del polèmic simposi "Espanya contra Catalunya: una mirada històrica (1714-2014)", organitzat pel Centre d'Història Contemporània de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans, els focus mediàtics van abandonar aquelles ponències per anar-se'n a corre-cuita cap al Palau de la Generalitat quan es va saber que Artur Mas estava a punt d'anunciar la data i la pregunta de la consulta sobre la independència de Catalunya.

Tres-cents anys després dels fets del 1714, una part important dels catalans ha manifestat al carrer la voluntat de trencar els

espanyols. El conflicte va agafar volada durant la Diada del 2012 i va anar un pas més enllà per la Diada de l'any passat, amb la Via Catalana. Un cop entrats en el 2014, el punt més conflictiu és la consulta del 9 de novembre que el govern de Rajoy vol impedir a tot preu, cosa que augura una altra Diada moguda al carrer.

Si a això li sumen els nombrosos actes del Tricentenari, l'èxit de vendes de *Victus* –la novel·la d'Albert Sánchez Piñol– o l'obertura del Centre Cultural del Born, on es poden visitar les restes arqueològiques dels derrotats de la Guerra de Successió, queda clar que la imbricació del procés sobiranista amb la història és molt important.

"LA MANIPULACIÓ IDEOLÒGICA ESTÀ A L'ORDRE DEL DIA I LA HISTORIOGRAFIA ES PRESTA A INTERPRETACIONS" CÉSAR DÍAZ-CARRERA

l·ligams amb l'Estat espanyol, una voluntat que topa amb l'actitud granítica del Govern central i dels dos grans partits polítics

la premsa, com va passar tres segles enrere, defensa una postura política en lloc d'informar de manera plural? Per respondre a

aquestes preguntes, CAPÇALERA ha parlat amb dos politòlegs, un sociòleg, un filòsof i dos catedràtics de Periodisme. Tres d'ells són a Barcelona i tres a Madrid. Aquestes són les respectives reflexions.

HISTÒRIA DEFORMADA?

Els fets del 1714 tenen diferents interpretacions. En ambdós costats del pont aeri hi ha nombrosos exemples d'acusacions de manipulació interessada d'aquells fets. La denúncia presentada a la Fiscalia per PP, UPYD i Ciutadans contra el simposi "España contra Cataluña" per incitació a l'odi n'és una prova.

Josep Maria Figueres, professor titular d'Història del Periodisme de la UAB i doctor en Història moderna i contemporània, va participar en el simposi amb una ponència sobre "la llarga repressió dels mitjans de comunicació". "Com és que no hi haguéssim un sol article sobre el contingut del famós simposi i tot s'ha centrat en el títol més o menys afortunat?", diu Figueres, que ressalta que el contingut del simposi és a Internet en accés obert

DEBATS ASPRES I ENQUISTATS A LES XARXES

En el procés polític obert a Catalunya, els mitjans de comunicació tenen un paper important, però quin rol tenen les xarxes socials? “És un univers paral·lel dominat, bàsicament, per joves amb codis propis. Juguen un factor clar de debat i això és molt interessant, tot i que, a vegades, són debats aspres. Més que retroalimentar-se, la premsa i les xarxes es complementen”, afirma el sociòleg José Juan Toharia. Per la seva part, el filòsof Josep Ramoneda és més escèptic. “Tinc la sensació que, més que res, reforcen els grups ja existents perquè la gent es comunica, sobretot, amb els del seu entorn. Per tant, enforteix aquestes relacions i el debat s’enquista”, assegura..

però, tot i això, no hi hagut cap rèplica acadèmica d’aquells que l’anatematitzaven o blasmaven. “Els fets són difícils de contradir a diferència dels simples enunciats. I què vol dir la manca de rèplica dels adversaris que no volen polemitzar?”, es pregunta.

A Madrid, és clar, ho veuen diferent. “No sóc especialista en la Guerra de Successió, encara que a ulls de qualsevol ciutadà atent sembla obvi que la deformació

"ELS PERIODISTES SÓN ELS HISTORIADORS DEL PRESENT, ELS QUE S'APODEREN DE LA NARRACIÓ DELS FETS" JORGE LOZANO

de la història s’està donant per les raons conegudes per tothom”, afirma César Díaz-Carrera, professor de Ciència Política de la Universitat Complutense de Madrid (UCM), qui admet que “la manipulació ideològica està a l’ordre del dia i la historiografia és un camp que es presta a interpretacions i, per tant, aquesta deformació és interessada”.

Per a Joan Subirats, polític i catedràtic de Ciència Política de la Universitat Autònoma de Barcelona, “segurament és inevitable que, donada la tensió actual i el pes simbòlic de la celebració, la tendència sigui utilitzar la història per justificar posicions actuals. Crec, però, que els excessos s’estan comentent des de les dues bandes, si be també hi ha hagut a les dues bandes opinions i criteris molt ben fonamentats i històricament sòlids”. “Aquest paral·lelisme —afegeix— entre el 1714 i el conflicte actual és innegable i juga a favor

de posar símbols i emocions per davant de criteris racionals”.

En aquest sentit, el sociòleg José Juan Toharia, catedràtic de Dret de la Complutense i president de Metroscopia —un dels instituts demoscòpics espanyols de referència— resalta l’inconvenient d’utilitzar la història per a determinades finalitats.

“Tot el que sigui interpretar fets històrics és una espècie d’anacronisme i falsificació. És com parlar de l’Espanya romana, quan no existia Espanya com a tal. Tot plegat són mites que es necessiten com a arma de mobilització ideològica”, assegura. “El concepte de

nació i ciutadania —prosegueix— sorgeix amb la Revolució Francesa, així que és absurd parlar d’entitats nacionals abans d’això”. Toharia creu que “l’essencialisme espanyol és una aberració” i adverteix que “els sectors radicals catalans estan caient en els mateixos defectes que el nacionalisme espanyol més ranci”.

CONFLICTE PERMANENT

La importància del que en els darrers segles expliquen els *mass media* és clau a l’hora d’analitzar el conflicte. Jorge Lozano, semiòleg i catedràtic de Periodisme de la UCM, resalta que “en l’època moderna i contemporània la història l’expliquen els mitjans de comunicació. Els periodistes són els historiadors del present, els que s’apoderen de la narració dels fets. I es fa molt difícil establir la diferència entre el que va passar i el que s’explica que va passar”. “En el cas del conflicte històric

La situació política actual conté una èpica que sovint alimenta els paral·lelismes amb els ciutadans que van lluitar durant el setge del 1714.

"LES CAPÇALERES JUGUEN AMB UN NOTABLE BIAIX I RESPONEN AL QUE LES SEVES BASES SOCIALS TENDEIXEN A AFAVORIR" JOAN SUBIRATS

Espanya-Catalunya Lozano ho observa des d'una visió semiòtica. "En situacions polèmiques, de conflicte, la informació es converteix en propaganda mitjançant la construcció d'un discurs. El 1714, era propaganda de Felip v i de l'arxiduc Carles".

Lozano analitza el discurs dels mitjans de comunicació des de l'arrel, un discurs que s'origina en una percepció diferent de la identitat: "Sense entrar en el biaix ideològic i partidista de determinades capçaleres,

sembla raonable que la possible informació que es dona a Catalunya s'elabori des del principi de construcció narrativa de la identitat. Una identitat que pressuposa, d'alguna mesura, un 'enemic', com pot ser Madrid. Perquè la identitat necessita una alteritat, un adversari que impedeix la seva identitat i que pot ser Felip v, Castella, la bandera o la llengua. I de la mateixa manera a Espanya es dona una narració identitària que des del 1492 no observa com a raonables els drets autonomistes,

sinó que els veu des d'una posició díscola, d'algú que discrepa en temes d'unitat. Perquè veu Catalunya com una part d'un tot, sense dret a una unitat pròpia, mentre que Catalunya fa una reivindicació amb la llengua, la història i la identitat narrativa i exigeix ser reconeguda com un cos en si mateix".

En aquest punt, Figueres assegura que "com a historiador del periodisme detecto una percepció errònia tant en la premsa

PENSAR LA HISTÒRIA I NEGOCIAR EL FUTUR

La història ensenya que ni les identitats ni les cultures nacionals són immutables. Són fabricacions històriques que, paradoxalment, es neguen a si mateixes com a fruits d'elaboracions interessades. Tampoc l'Estat, la nació i les fronteres són dogmes sinó realitats canviantes. No obstant això, els nacionalistes es recolzen en la història, pur canvi, per concloure que les nacions són inqüestionables. A això s'hi afegeix que el nacionalisme espanyol nega ser-ho. Es presenta com integrador d'"altres" nacionalismes, però amb les seves regles. Per això, per negociar el futur urgeix un pacte que no pot lligar-se a la història ni a una lectura normativista de la Constitució i que necessitaria temps perquè, tot i ser conflictiu, no fos violent. Obriria tres vies. O un "procés autodeterminant" d'altres sobiranes, la via més conflictiva. O un "procés refundant" de la sobirania espanyola per adaptar-la al transnacionalisme de la globalització (més Europa, menys estat). O la creació d'una "sobirania plural i federalitzant". Per obrir aquestes agendes cal superar afanys neoespanyolitzants que necessiten vèncer políticament (i històricament) els "altres" nacionalismes a base de criminalitzar-los. I, també, assumir les paradoxes d'un govern central sotmès al doble apriament de l'Estat des de Brussel·les i des de les comunitats autònomes.

Juan Sisínio Pérez Garzón

Catedràtic d'Història contemporània
Universitat de Castilla-La Mancha

madrilenyia adreçada a tot l'Estat com en la barcelonina, fonamentalment de consum català. La premsa de la capital de l'Estat usa l'aniversari per atiar l'argumentari advers al desig de part del poble català, mentre que en la premsa barcelonina no hi ha capacitat o voluntat d'explicar amb plenitud els fets des d'una posició historiogràfica activa o competent. Per exemple, amb suplementes monogràfics, quaderns o seccions historiogràfiques", afirma.

Per a aquest expert, una anàlisi del que es publica entorn a aquests fets històrics permet observar que "el gruix, el volum majoritari del que apareix a Barcelona, són articles d'opinió. És d'esperar que, en el decurs de l'any, apareguin dossiers elaborats per historiadors especialistes del període sobre què fou, què significà i, especialment, quines conseqüències va

"SENSE CAP MENA DE DUBTE HI HA UNA GUERRA D'OPINIÓ A LA PREMSA. NINGÚ APORTA DADES. NO ES PARLA DE REALITATS" JOSÉ JUAN TOHARIA

tenir la guerra i la derrota del 1714 des d'amplies perspectives socials i culturals, econòmiques i polítiques, etc."

Segons Figueres, el que ara passa als diaris de Barcelona i Madrid no és nou, sinó que als segles XIX i XX, sempre que hi ha hagut períodes de llibertat de premsa, ha existit conflicte entre Catalunya i Espanya. "Ja sigui amb el catalanisme polític que vol l'autonomia a inici del XX i a final dels anys deu, ja sigui amb la voluntat de disposar d'un Estatut d'autonomia als anys trenta, la polèmica ha estat duríssima,

no intel·lectual o política (argumental) sinó visceral, emocional, del tot o res, o ho acceptes o tornem a la guerra. Només cal veure les obres completes d'Almirall, Prat de la Riba o Rovira i Virgili per adonar-nos de com la premsa en català polemitzava amb la madrilenyia per obtenir el que plantejava el *Diari Català* el 1879, *La Renaixença* el 1885, *La Veu de Catalunya* el 1901, *La Publicitat* el 1922 o *La Humanitat* el 1932: el respecte a la diferència", argumenta. "Amb aquests antecedents —conclou Figueres— no estranya que no es poguessin entendre dues concepcions oposades com eren l'austriacista ("La llei damunt el rei") contra la borbònica ("El rei és la llei") i que els catalans lluitessin fins a la mort per la llibertat".

Figueres també critica que des d'alguns mitjans de comunicació es parli de la

normativa borbònica que s'imposà després del 1714 com una modernització. "La selecció dels fets implica un posicionament i això no és

periodisme. Només cal mirar la revista de premsa —consultable en obert a l'Arxiu de Revistes Catalanes Antiques de la Biblioteca de Catalunya— de *La Veu de Catalunya* de començament de segle amb l'antologia sobre el que diu la premsa madrilenyia més agressiva contra la identitat catalana i les seves reivindicacions i comparar-ho amb el que, un segle després, escriu l'Àlex Gutiérrez diàriament a l'*Ara* en una secció similar ("Pareu màquines"). No hem avançat res. Es vol anorrear la identitat catalana ja sigui amb la Llei de jurisdiccions o amb la llei Wert".

GREUGES I SOROLL

Amb aquest rerefons històric no haurien d'estranyar doncs, certes actituds dels mitjans de comunicació, sobretot entre la premsa escrita. "No es pot generalitzar —aclareix Subirats. Hi ha exemples de tota mena, des dels que escalfen els ànims fins a aquells que tenen posicions més equilibrades, però és bastant evident que, amb l'excepció d'*Eldiario.es* i alguns altres mitjans, les capçaleres d'un lloc i de l'altre juguen amb un notable biaix i responen, probablement, al que les respectives bases socials tendeixen a afavorir".

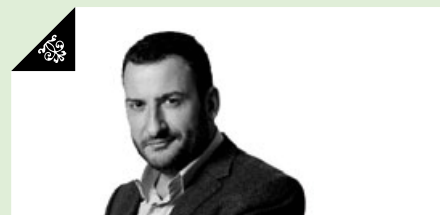
Això és, també, el que observa el filòsof i escriptor Josep Ramoneda: "El problema és que s'ha convertit en un debat de combat. Tot està centrat al voltant d'una idea: nacionalisme català contra nacionalisme espanyol —aquest últim, a més, negant que ho sigui. I, a partir d'aquí, tot es deforma i falla el més fonamental que la premsa hauria de garantir, com és el reconeixement de la realitat de la societat catalana. Això és el més interessant, juntament amb

aplaudeix el que diuen Aznar, Aguirre i companyia, que són veritables greuges, i que es retroalimenten mútuament". Tot i això, aquest sociòleg destaca que, "en conjunt, la premsa espanyola és raonablement sensata, però els insensats fan molt soroll". Toharia té llaços familiars amb Catalunya i, per tant, coneix de prop la realitat lingüística. "Determinada premsa de Madrid enverina gratuïtament l'ambient amb falsedats. Els mitjans de Madrid parlen des de la distància i el desconeixement", critica.

Toharia també destaca que, a més dels prejudicis, els periodistes estan creant una idea equivocada del que pensa la gent del carrer. "Hi ha un *gap* entre l'opinió pública i l'opinió publicada. El principal problema és que els periodistes diuen el que pensa la gent sense haver-los-hi preguntat abans", critica el president de Metroscopia, que posa com a exemple una enquesta que van fer i segons la qual un 70% de ciutadans espanyols acceptaria un resultat afirmatiu en un hipotètic referèndum sobre la independència.

Per la seva part, César Díaz-Carrera dubta sobre la llibertat dels professionals ("no

sé fins a quin punt poden expressar-se de manera diferent a la línia 'oficial' del mitjà on treballen") i critica que a les tertúlies televisives i radiofòniques participin periodistes en lloc "d'experts solvents que coneixen els temes a fons". "Això —prosegueix— és particularment evident en tertúlies que gairebé mai arriben a ser veritables debats il·luminadors, de

EL DRET AL PASSAT

"No és cert que els catalans del 1714 volguessin independitzar-se de l'Estat espanyol" —diu el professor Josep Fontana—, "però és que en aquell moment no existia un Estat espanyol del qual separar-se". Doble avís per a navegants: *independència, sobirania, nació, estat...* són termes relatius que tenen, avui dia, un sentit ben diferent del que tenien fa tres segles. Hem d'acostar-nos a la Història a poc a poc i amb moltes reserves. Renunciant als titulars simples i cridaners. Hem de deixar fer la feina als historiadors. I hem d'evitar, si és possible, el risc d'un excessiu "presentisme". Amb tot, "la gent", no té dret al propi passat? No és legítim que els poders públics d'un territori commemorin, recordin, celebrin? En una situació potencialment conflictiva com la que vivim ara, qualsevol referència al passat es pot enverinar fàcilment. Ara bé, no seria comprensible que passéssim per alt uns fets que van suposar, indubtablement, una calamitat per a Barcelona i la pràctica desaparició de Catalunya com a realitat política. Es pot fer millor o pitjor, s'hi poden destinar pocs o molt pocs diners. Tot i així, el que ens hem de preguntar, és una altra cosa: per què el govern espanyol ignora i critica el Tricentenari dels fets del 1714 i, en canvi, ajuda a pagar (amb la contribució de tots) altres commemoracions igualment importants, com el Bicentenari del Dos de Mayo madrileny, o el de les Corts de Cadis, i el Mil·lenari del Regne de Granada?

Toni Soler

Comissari del Tricentenari a Barcelona

"ELS COMBATS JA NO TENEN LLOC EN LES BARRICADES AL CARRER, SINÓ EN LES BARRICADES DEL PAPER IMPRÈS"

JOSEP MARIA FIGUERES

el fet que l'Estat de les autonomies no ha resolt el problema, sinó que encara l'ha complicat més. La feina dels diaris és explicar això i no pas el conflicte dialèctic".

Segons Toharia, tant a Barcelona com a Madrid hi ha un sector de la premsa que es dedica a fer el joc als polítics de torn. "A Madrid, hi ha una premsa que

Una imatge de la Via Catalana del passat Onze de setembre, un moment clau dins el pols polític que mantenen el Govern català i el Govern central.

manera que és difícil que la ciutadania desenvolupi un criteri propi, sense el qual no pot emergir una cultura democràtica capaç de sustentar processos i institucions del mateix signe”. Díaz-Carrera compara la situació espanyola amb la televisió i la ràdio britànica i francesa, “en què els directors d’aquests programes es prenen la molèstia d’identificar i convidar a qui realment sap i pot aportar alguna cosa”.

GUERRA D’OPINIÓ

Enmig d’aquest context enrarit, podem dir que s’està donant una guerra d’opinió, tal com va ocórrer tres segles enrere, quan

la premsa escrita tot just es trobava a les beceroles? “Sí, sense cap mena de dubte”, respon Toharia categòricament. “Això —prosegueix— és claríssim en un sector de la premsa catalana i de la resta d’Espanya, sobretot a Madrid, on hi ha el nucli dur”. “Hi ha un conflicte mediàtic perquè, al final, els mitjans independents cada cop són menys i, doncs, el bon periodisme és molt car”, adverteix aquest sociòleg madrileny.

Un altre expert que no dubta de qualificar-ho de guerra opinativa és Josep Maria Figueres, que ho veu com un episodi més de la història. “Era i és previsible que sigui

així, i ho seguirà sent sempre que hi hagi una reivindicació catalana”. “Només hi ha absència d’atacs quan la premsa catalana no és lliure i hi ha censura”, explica aquest historiador per a qui “els combats ja no tenen lloc en les barricades al carrer, sinó en les barricades del paper imprès o de les pantalles digitals”.

En canvi, Ramoneda troba “exagerada” la paraula “guerra” a l’hora de definir el que està passant en l’actualitat, “però és evident que hi ha mitjans de comunicació rotundament alineats amb una o altra posició i poc donats a una certa amplitud de camp”.

GUERRA BRUTA INFORMATIVA

El paper dels mitjans en el debat sobiranista català és clau i els serveis secrets espanyols ho saben. Així es desprèn de la informació que, el 5 d'abril del 2013, publicava en exclusiva *Interviú*, segons la qual el Centre Nacional d'Intel·ligència (CNI) disposa d'un document titulat *Horizonte Después* de més de cinc-cents pàgines que té com a objectiu neutralitzar el procés sobiranista català.

El pla que detalla el document té un cost de deu milions d'euros i s'hauria activat després de la reunió fallida entre Mas i Rajoy del 20 de setembre del 2012 a la Moncloa, que va acabar amb un no rotund a la petició d'un pacte fiscal. A partir de llavors, el procés sobiranista va pujar un graó amb la convocatòria d'eleccions autonòmiques i la voluntat d'organitzar una consulta sobre la independència. *Horizonte Después* tindria tres fases. La primera seria potenciar i finançar la presència de periodistes i tertulians que han de defensar en els mitjans catalans la conveniència que Espanya i Catalunya segueixin juntes. La segona contemplaria aportar diners als mitjans més espanyolistes que a Catalunya tenen poca difusió. Segons les fonts –anònimes– d'*Interviú*, la Generalitat “ja fa dècades que inunda de subvencions alguns mitjans. Es tractaria, simplement, de fer el mateix”.

La tercera fase del pla consistiria a treure els “draps bruts” que estan en poder dels serveis d'intel·ligència i d'informació dels diferents cossos policials. Notícies com els presumptes negocis obscurs de la família Pujol i del pare d'Artur Mas que va publicar *El Mundo* uns dies abans de les eleccions autonòmiques anirien per aquest camí.

Precisament, l'excés d'opinió és el que comporta que la informació hagi quedat relegada a un segon pla. “És una guerra d'opinió, ningú aporta dades. No es parla de realitats”, critica Toharia. En aquest sentit, Subirats alerta que “de vegades als

“falta molta informació real i que s'expliqui aquest moviment social potent que s'està donant a Catalunya”.

José Juan Toharia també reconeix un cert desajust entre la informació que rep

un català i la que es consumeix fora de Catalunya i posa com a exemple certes enquestes que tan sols es publiquen a Catalunya. “M'estranya

que les dades del CEO no es divulguin a la resta d'Espanya”, admet.

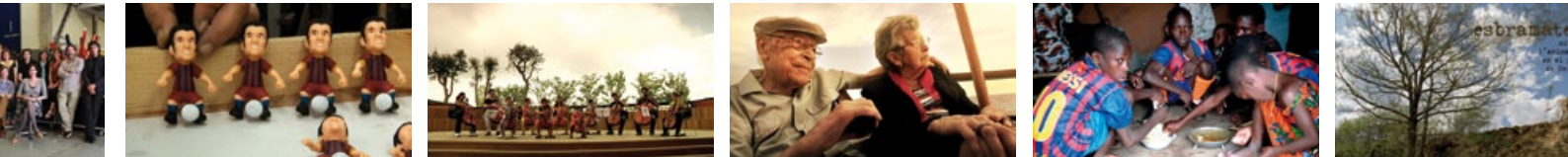
"FALTA MOLTA INFORMACIÓ REAL I QUE S'EXPLIQUI AQUEST MOVIMENT SOCIAL POTENT QUE S'ESTÀ DONANT A CATALUNYA" JOSEP RAMONEDA

arguments que es fan servir per persuadir els manca fonamentació en evidències. I, quan passa això, els perills de la demagògia són evidents”.

LA FRONTERA DE L'EBRE

A més de la manca de dades també sembla que hi ha certs arguments que no són prou coneguts. El passat 11 de febrer, el cineasta David Trueba assegurava, durant una entrevista a *RAC1*, que “el discurs català a Espanya és molt més difícil perquè no hi ha els mateixos *inputs* d'opinió i d'editorialistes”. Trueba limita l'argumentari proindependència “a l'opinió que passa pel filtre” d'alguns diputats nacionalistes del Parlament espanyol. Així doncs, dins aquest conflicte mediàtic hi ha argumentacions i postures que no passen més enllà de l'Ebre? “Segur, perquè aquí hi ha mitjans de comunicació catalans i espanyols, i allà tan sols espanyols. I, aquí, TV3 es vist per un 30% de l'audiència i prou. I el mateix passa amb les ràdios i diaris”, afirma Ramoneda, per a qui

“Pot ser que tingui lloc aquesta diferència en la informació rebuda –reconeix Subirats, escèptic– però em sembla inevitable. Les institucions catalanes i les forces socials que impulsen la consulta són les que han d'aconseguir fer-se sentir més enllà d'aquestes barreres gens estranyes”. Ç

DOS MONS ENCREUATS

El periodisme i el documental han teixit aliances
enmig d'un context força difícil

TEXT JOAN SALVAT

Joan Salvat, director del programa *Sense Ficció* de TV3 –que enguany compleix cinc d’anys d’emissions– reflexiona, en aquest article, sobre les diferències entre el documentalisme del sud i el nord d’Europa i és crític amb les limitacions i els problemes que no permeten als periodistes fer la feina que la societat espera d’ells.

L’últim treball d’un dels documentalistes grecs més coneguts internacionalment, Yorgos Avgeropoulos, es titula *L’últim senyal de la democràcia*. Tracta de la desaparició de la televisió pública grega i de la revolta col·lectiva dels treballadors, defensant-la fins als últims moments. Avgeropoulos reflexiona sobre el moviment social produït per denunciar un tancament que, segons l’autor, deixava els grecs més indefensos, feia que perdessin un referent informatiu i, significativament, ho descrivia en el títol com un atac a la democràcia del seu país.

Grècia perdia, així, la seva televisió pública i allà hi havia la càmera d’Avgeropoulos per donar-ne testimoni; com abans havia visitat Argentina per retratar *L’experiment argentí*, una pel·lícula del 2011 sobre el *corralito*, o havia denunciat les condicions laborals a les mines d’or de Colòmbia a *The midas Effect*, del 2012. Actualment, Avgeropoulos preparava una nova pel·lícula documental, titulada *Àgora*, sobre els efectes de la crisi grega, quan el tancament de la televisió pública li va fer canviar l’enfocament.

Una televisió pública menys, un negoci millor per a les privades, i menys compromisos per donar una informació con-

trastada, de qualitat, explicant els fets reals, que són l’essència del servei públic. Menys compromisos per donar suport a profes-

A EUROPA, NINGÚ ENTÉN COM, SENSE NEGOCIACIÓ NI CONSENS, AQUÍ S’HA DEIXAT EL CANAL CULTURAL I DOCUMENTAL EN LA MÍNIMA EXPRESSIÓ

sionals com Avgeropoulos que, sense la televisió pública al darrere, difícilment hagués trobat finançament per portar a la pantalla els seus projectes documentals.

El sud d’Europa, el nostre terreny, està exposat a una situació crítica de pèrdua de llocs de treball, que ens demostren, un cop més, la nostra fragilitat. Un augment constant de la precarietat laboral que ens porta a una dependència més gran, que mina la professió de mica en mica.

LA UNANIMITAT DEL NORD

Un documentalista del nord, el suec Fredrik Gertten, havia passat feia poques setmanes pel plató del programa *Sense ficció*, després de presentar al Docs Barcelona la seva última pel·lícula, *Big Boys Gone Bananas*. La pel·lícula explica les pressions de tota mena fetes per la multinacional

Dole per evitar que s’estrenés un documental que denunciava l’ús de pesticides a les plantacions de bananes de Nicaragua i els efectes perversos sobre la salut dels treballadors. Dole va llançar contra la petita productora sueca tot el seu poderós arsenal legal de denún-

cies i advocats amb l’objectiu d’intentar acabar la credibilitat del director, Fredrik Gertten. El mateix festival de Los Angeles, on s’anava a estrenar el documental, es va fer enrere pressionat per Dole i, al final, es va haver d’estrenar fora de concurs, en una sala marginal.

Gertten va començar a enregistrar el nou film, *Peixos grossos i Bananes* en què descrivia totes les pressions i mostrava la seva desesperació i la d’una petita productora enfrontada a un gegant dels nostres temps. I hi va haver un moment únic, un moment d’aquells que tot ho canvia. Va tenir lloc al Parlament Suec, quan tots els partits, d’esquerres i de dretes, van decidir donar suport al periodista, denunciar les pressions de la multinacional i organitzar una projecció a la mateixa seu del Parlament. Els partits d’esquerres i de dretes junts fent costat a un documental

de denúncia, a un treball d'investigació. El mateix Gertten reconeixia en el plató del programa que fàcilment hagués pogut obtenir el suport dels verds, però que tots els partits van recolzar al documental perquè "la llibertat d'expressió és la base de la democràcia", sense llibertat d'expressió la democràcia és morta, i sense periodisme la informació es converteix en propaganda. Dole va retirar les denúncies.

LA DISPERSIÓ DEL SUD

Us imagineu una situació semblant al nostre Parlament, tan propens a les grans declaracions institucionals? Tots units fent costat unànimement a un dret essencial de la democràcia, la llibertat d'informació i el treball d'investigació d'un documentalista. Quin somni impossible, i com m'agradaria que pogués ser veritat.

Som el sud, encara que mentalment alguns es pensin que som al nord. Una visió instrumental dels mitjans de comunicació ho impregna tot i la separació de poders queda en el no-res quan es decideix deixar en la mínima expressió el canal cultural i documental, sense cap negociació ni consens amb les parts implicades. Amb tot el respecte, amb tothom qui he parlat del tema a escala europea, ningú ho ha pogut entendre. Som el sud.

LA PROFESSIÓ, EL PERIODISME, EL MÓN DEL DOCUMENTAL, SEMBLA HAVER-SE INSTAURAT EN LA LÒGICA DEL PODER: O ETS AMB MI O CONTRA MI

Perquè, com a societat, ens falta sortir del periodisme de bàndols. Quan podem parlar d'una certa independència dels mitjans públics respecte del poder polític o dels interessos comercials? Quan miro enrere, després de quaranta anys de professió, tinc la sensació de ser on érem, d'haver avançat molt poc i que continua vigent la concepció instrumental. Quan un canvi de govern no significarà un canvi immediat del cap d'Informatius o de la direcció

DOS-CENTS DOCUMENTALS EN CINC ANYS

El 23 de gener del 2009, es va emetre el primer *Sense Ficció*, el programa de TV3 que es convertia en la gran aposta de Televisió de Catalunya pel documental a la primera cadena. En aquests cinc anys, el programa s'ha convertit en un referent del documentalisme i ha aconseguit altes quotes d'audiència, a més d'obtenir diferents guardons. En total, s'han emès més de dos-cents documentals, dels quals més d'una trentena han estat produïts pels equips interns de Televisió de Catalunya i quasi vuitanta han estat fruit de la col·laboració amb productores associades i de coproduccions.

Fins al mes de maig, es commemoraran els cinc anys en antena amb accions en pantalla i festivals. Entre altres activitats, es farà una votació en línia en què els usuaris podran votar els documentals que voldrien recuperar i els més votats tornaran a ser emesos.

d'una cadena pública? Tan curtes són les nostres arrels democràtiques, tan febles les nostres estructures professionals, tan poc convincents els nostres arguments?

ELS DIRECTORS QUE HE TINGUT, AMB EXCEPCIONS, HAN ESTAT PREOCCUPATS PER NO MOLESTAR A QUI MANA, PERÒ LA SOCIETAT VOL EL CONTRARI

Sense arrels, un cop de vent pot tombar un arbre. Sense arrels és impossible créixer amb una certa garantia d'estabilitat, una estabilitat necessària per no donar passos en fals, una seguretat que hauria d'estar garantida per fer la nostra feina amb dignitat. A nosaltres no ens paguen per fer propaganda, per actuar a favor d'un bàndol, cosa que sí que pot passar en un mitjà privat. A nosaltres ens paguen tots els contribuents, siguin del color que siguin i pensin el que pensin, dins els paràmetres democràtics que tenim.

La professió, el periodisme, el món del documental, sembla haver acceptat amb resignació una situació anòmala, sembla haver-se instaurat en la mateixa lògica del

poder: o ets amb mi o contra mi. Durant aquests quaranta anys de professió, els diferents directors que he tingut, amb algunes excepcions remarcables, i fruit

de com està muntat el sistema, han estat sobretot preocupats per una qüestió: no molestar a qui mana, no crear problemes, no tractar aquells

temes més sensibles, quan, al meu entendre, la societat ens demana tot el contrari, posar sobre la taula les qüestions vitals que marquen el nostre present i futur com a ciutadans o com a poble. Cap a on va l'estat del benestar? Què passa amb el dret a l'habitatge? Què passarà en la sempre difícil construcció d'Europa? Quins perills poden trencar la convivència? Per què no s'investiguen de veritat els paradisos fiscals, el frau, i les grans corporacions que no paguen impostos?

CINC ANYS D'ALIANCES

Durant aquests anys, el periodisme i el documental han anat teixint aliances, aproximant-se en molts punts i el tractament de la realitat els ha convertit en vasos comunicants. El periodisme, sempre intentant ser més equànime, explicant els fets, donant veu a totes les opinions i

buscant el perquè de tot plegat. I el documental fent una aproximació més creativa, més d'autor, més lliure per parlar dels grans fets reals.

El mateix llibre d'estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals reconeix que el documental pot adoptar

FEM NOSTRE UN PERIODISME QUE SURTI DE LES TRINXERES I QUE ENS AJUDI A COMPRENDRE, A OBRIR ELS ULLS

el punt de vista d'un autor que defensa una tesi. El documental com a eina per transmetre emocions, descobrir allò que es vol amagar, investigar allò que no es vol que se sàpiga, però sempre amb una màxima, ser veraç, explicar trossos de veritat. Durant aquests últims anys la ficció s'ha alimentat de fets reals, com ho demostra, per exemple, *El llop de Wall Street* o moltíssimes produccions que han buscat en la realitat la inspiració. I el món del documental s'ha trobat en debats apassionats per marcar on eren els límits que no s'havien de traspasar.

En el jurat del Premi Europa de fa dos anys, en què vaig participar perquè teníem una producció pròpia seleccionada, es va originar una gran controvèrsia en saber-se que una de les produccions amb més opcions de guanyar el premi, *This Ain't Califòrnia*, tenia una part de ficció. La presidenta del jurat va descobrir que algunes imatges d'arxiu havien estat trucades i que alguns dels protagonistes de les imatges eren actors. Ho va descobrir per Internet. La discussió va durar hores entre els membres del jurat. A un costat, els que consideraven legítim "reproduir" la realitat i, de l'altra, els que pensaven que era un "engany" a l'espectador. Segurament, els més pròxims al món del periodisme érem els que reclamàvem amb més vehemència que no tot era permès, que no podem inventar els protagonistes d'uns fets i que això desqualificava completament el

documental, que al final va ser exclòs del premi.

Quina és l'eina més preuada que tenim? Quina és l'essència de la professió, sense la qual perdem tota legitimitat? Únicament la credibilitat. La credibilitat ens permet ser on som, ens dóna garanties i, per tant, es converteix en un tresor que no podem perdre. I amb quina facilitat sentim, un cop i un altre, que l'objectivitat no existeix i que tothom fa

el mateix, que nosaltres no podem quedar al marge de les batalles polítiques. Són els que corren a desprestigiar qualsevol mitjà que no pensi com ells. Els que han renunciat a l'essència del periodisme i el veuen com un instrument.

Quan vaig decidir dedicar-me al millor ofici del món ho feia perquè creia que podia ajudar a canviar la realitat. Ara he après que això no és la nostra feina, que la nostra feina, prou complexa, és explicar allò que passa, donar tots els elements per entendre la nostra realitat, sense fer trampa, sense enganyar, sense tergiversar les opinions d'uns i altres.

Quan, com a periodistes, deixarem d'intentar que la realitat entri en els nostres paràmetres? Quan serem capaços, per exemple, de fer una biografia com va fer la BBC de l'exprimer ministre Tony Blair, sense caure en la desqualificació d'entrada, sinó donant els elements necessaris perquè el públic pugui jutjar ell mateix. Ho vaig intentar dins del *Sense ficció* amb el polèmic expresident del govern, José Maria Aznar, i vaig buscar un periodista d'origen britànic perquè el documental no es convertís en un pim, pam i pum. Intentar donar les raons, els pros i els contres, de manera equànime perquè el públic se'n pugui fer la composició. Reclamem aquest periodisme, fem-lo nostre en el món de la informació i en el món del documental. Un periodisme que surti de

les trinxeres i que ens ajudi a comprendre, a obrir els ulls.

ARRIBAR AL GRAN PÚBLIC

Des del periodisme, durant aquests cinc darrers anys, la meua feina ha estat apropar els documentals al gran públic. El documental s'ha fet un lloc important dins el món del cinema i la televisió, com a expressió de la nostra manera d'entendre la realitat, de reflexionar sobre el passat i de dissenyar per on pot anar el futur. El documental cinematogràfic ha obtingut èxits importants, com ho demostra *Searching for sugar man*, l'Oscar 2013, que ha superat els cent mil espectadors a les pantalles cinematogràfiques d'Espanya.

El cine i el periodisme junts, el documental cinematogràfic i l'explicació de fets reals, en un ampli ventall de temàtiques que han vertebrat el contingut d'aquests cinc anys del programa *Sense ficció*, intentant ser fidels al que ha de ser l'essència del servei públic.

Sense la col·laboració de tots els actors implicats, indústria, cinema, televisions, sense compartir projectes a nivell nacional i internacional, difícilment el sector podrà evolucionar i difícilment es podrà fer més gran la capacitat del documental a intentar entendre el món que vivim. I el sud, el nostre estimat sud, continuarà en el mateix lloc de sempre, lluny d'on es decideix el nostre futur... I, per això, aquell somni de joventut, construir un terreny de joc democràtic i compartit és encara un objectiu. El primer gran objectiu per sortir d'allà on som. ☪

Més informació a:
blogs.tv3.cat/senseficcio.php
[facebook.com/senseficcio](https://www.facebook.com/senseficcio)
twitter.com/senseficcio

+ info

PENSANT EN "L'HOME DEL CARRER"

Nous models a la recerca d'empreses
periodístiques sense hipoteques polítiques i
econòmicament sostenibles

TEXT **JESÚS MARAÑA**
IL·LUSTRACIÓ **FRANCESCO CUSUMANO**

En els darrers anys, diferents pronòstics sobre el futur del periodisme han estat erronis. Per això, l'experimentació empresarial és a l'ordre del dia, amb l'objectiu d'aconseguir una premsa independent tant políticament com econòmicament. Jesús Maraña, exdirector d'*Interviú*, *Público*, *Tiempo*, i actual director editorial d'*infoLibre* –diari en línia creat a inicis del 2013– reflexiona sobre com aconseguir aquest difícil equilibri en el difícil context actual.

Amb el periodisme passa com amb la vida en general: sabem molt més sobre els errors comesos que del que podem fer per encertar-la.

Sabem que els grans mitjans es van equivocar en l'inici de la revolució digital. Les empreses periodístiques van veure en Internet una oportunitat de negoci per simple multiplicació de l'audiència, quan no per la via directa del *pelotazo* de les “punt.com”, que va acabar en el fiasco de l'esclat de la bombolla l'any 2000. La cobdícia econòmica ens va encegar l'aspecte més important: Internet canviava tots els paradigmes de la comunicació.

Sabem que també la majoria dels periodistes ens vàrem equivocar a l'hora de percebre Internet com una mena d'adversari o enemic del periodisme en el sentit clàssic, identificant-lo amb superficialitat, frivolidat, absència de verificació, urgència incompatible amb la reflexió...

Sabem que van fallar els pronòstics de tants gurus obstinats a enterrar a corre-cuita la premsa de paper creient que els ingressos que aportava (i aporta) podien ser directament substituïts i multiplicats per la publicitat a Internet.

Sabem que la seguretat amb què aquells gurus explicaven que la radical disminució dels costos tecnològics d'Internet i la consecució de grans audiències de lectors compensaria amb escreix la caiguda de les tarifes publicitàries respecte a la premsa tradicional era una simple profecia mai complerta, i menys encara

en coincidir amb els devastadors efectes de la crisi econòmica i l'enfonsament de la publicitat.

Sabem que la identificació de comunicació amb periodisme i d'Internet amb gratuïtat és a l'origen de part dels mals que afecten, des de fa anys, l'ofici, el negoci i la funció democràtica dels mitjans d'informació. Aquesta doble equació defensada com a signe de modernitat i basada, suposadament, en la llibertat globalitzada de la nova era digital ha constituït un negoci fantàstic per a les multinacionals de la comunicació i un desastre absolut per als que fan diaris.

Sabem que la ciutadania s'ha anat allunyant dels mitjans de comunicació a mesura que percebia que aquests estaven molt més a prop dels poders polítics i econòmics que de la gent a la qual informaven (“no em refio dels periodistes que anomenen Pepe a José Bono”, deia un oient de ràdio dies enrere). De la mateixa manera que la política perd tota credibilitat quan es comprova que les grans decisions vénen condicionades pels poders econòmics o financers, també el periodisme cau en el descrèdit quan lectors, oients o espectadors observen que són altres interessos els que manegen els mitjans o els que condicionen els periodistes.

Sabem que fa molt de temps que no serveix el vell esquema d'uns periodistes que sermonegen des dels púlpits a lectors, oïdors o seguidors. Actualment, els ciutadans són els que trien i combinen els canals d'informació i opinió, participen com i quan volen, aporten les seves pròpies dades i opinions, i corregeixen

a l'instant tots aquells que es creuen que estan en possessió de la veritat.

Gabriel García Márquez va dedicar, el 1950, una de les seves *Girafes* (les columnes que escrivia a *El Heraldo de Barranquilla*) a "l'home del carrer". Una delícia que ve al cas recordar: "L'home del carrer és, sens cap mena dubte, la persona que més ens

SI VOLEM RECUPERAR LA CONFIANÇA DELS CIUTADANS, HEM DE GARANTIR LA INDEPENDÈNCIA AMB UN PACTE ENTRE PERIODISTES I LECTORS

preocupa als que escrivim per als diaris. L'home del carrer és un, múltiple i contradictori, que no només està d'acord i en desacord, simultàniament, sobre una mateixa cosa, sinó que discuteix rabiósament amb si mateix sense arribar mai a una conclusió definitiva". Aplicava *Gabo* ja llavors (fa més de sis dècades, teclejant una Underwood) la seva exquisida ironia per reflectir la dependència dels periodistes respecte dels ciutadans i, també, la manipulació i abús que els periodistes fan de la suposada "opinió de l'home del carrer".

Avui, aquest "home/dona del carrer" és receptor i emissor permanent de dades i opinions. No necessita intèrprets, o almenys creu no necessitar-los. Això vol dir que ja no fan falta els periodistes? Molts pensem que el periodisme és més necessari que mai, sempre que assumim una transformació profunda en la manera d'exercir-lo i fins a la mateixa funció del periodista.

UN EXEMPLE D'ÈXIT

Si volem recuperar la confiança dels ciutadans, hem de garantir en primer lloc la independència, única manera de guanyar la credibilitat perduda. I per assegurar aquesta independència, no n'hi ha prou amb declarar-la, sinó que cal abordar fórmules empresarials veritablement independents, en què les decisions editorials, els encerts i els errors, responguin exclusivament al criteri dels periodistes i l'interès dels lectors. I que el fonament bàsic sigui, per tant, un pacte entre periodistes i lectors. Els primers es comprometen no a l'equidistància, la neutralitat o la mítica i falsa objectivitat, sinó a complir la funció democràtica amb honestat i transparència, en un diàleg permanent amb els segons, que poden controlar el compliment d'aquest pacte fins i tot des de la mateixa propietat del mitjà.

El diari digital francès *Mediapart* (www.mediapart.fr) és un exemple d'èxit en aquest laboratori mediàtic ple d'assaigs i errors. Fundat el març de 2008 per Edwy Plenel, excap de redacció de *Le Monde*, i per un grup de periodistes de diferents mitjans, tres

EL DIGITAL FRANCÈS *MEDIAPART*, AMB 100.000 SUBSCRIPTORS, ÉS UN EXEMPLE D'ÈXIT EN AQUEST LABORATORI MEDIÀTIC PLE D'ASSAIGS I ERRORS

anys després, va aconseguir el punt d'equilibri i ja en fa tres que en treu beneficis. *Mediapart* és exclusivament de pagament, per subscripció, sense publicitat. Reivindica i exerceix un periodisme d'investigació rigorós i capaç de desvetllar els assumptes que més incomoden els poders econòmics i polítics. Les històries de *Mediapart* sobre Sarkozy i L'Oréal, sobre els fons de Gaddafi en campanyes electorals dels conservadors gals o sobre els comptes que el ministre Hisenda d'Hollande ocultava en paradisos fiscals l'han anat convertint en una referència imprescindible. I ja frega els 100.000 subscriptors.

L'aposta radical per la independència parteix de la mateixa fundació: la majoria accionarial és dels periodistes, amb el suport de petits inversors i d'una Societat d'Amics de *Mediapart*, a través de la qual els ciutadans (lectors i subscriptors) participen en l'accionariat i estan representats en el Consell d'Administració.

Mediapart és el referent principal de l'*infoLibre* (www.infoLibre.es), diari digital fundat per un grup de periodistes procedents de *Público*, *El País*, *El Mundo* o RTVE, entre altres mitjans. Va néixer d'una reflexió compartida sobre l'estat del periodisme a Espanya i sobre

APOSTAR PER LA DIFERÈNCIA

Jesús Maraña va ser un dels dos ponents del tercer debat del cicle “Futur”, que va tenir lloc el 19 de desembre al CaixaForum i en què també va participar el periodista David Bassa, president del Grup

Barnils (foto). L'acte, que va ser moderat per Sílvia Cobo, va pivotar entorn dels nous models de finançament per a projectes periodístics. Maraña va referir-se a models en què una sèrie de petits inversors aposten per finançar mitjans i deixen les decisions editorials als periodistes. D'aquesta manera, els professionals de la informació no tenen condicionants econòmics de cap tipus. Maraña va indicar la importància de fer coses diferents, com *infoLibre*, que aposta per una investigació en temes polítics i econòmics que no cobreixen la resta de mitjans. Sobre aquest punt també va insistir David Bassa, per a qui l'especialització i la cerca de nous nínxols de públic són aspectes claus per tirar endavant, avui en dia, un nou mitjà. Bassa, però, es va lamentar de les dificultats a l'hora de trobar mecenes que apostin pel periodisme d'investigació, tot i mostrar-se optimista amb l'Anuari *Mèdia.cat*, que cada any publica una sèrie de reportatges sobre temes no tractats als mitjans.

els errors comesos o els que havíem vist cometre a les empreses per a les quals havíem treballat.

Quan, al juliol de 2012, vam anar a París per explicar a Edwy Plenel el nostre projecte i per conèixer a fons Mediapart, ell va reaccionar com només ho fan els que s'han amarat de Camus i de Kapucinsky; els qui defensen la seva veritat amb la mateixa passió amb què respecten el dret dels altres a defensar la seva, però sobretot amb la indomable curiositat per experimentar noves fórmules que comparteixin l'essencial: el valor del periodisme, la funció democràtica, la diferència entre construir un públic o una audiència, la competència entre el coneixement i la banalitat, l'objectiu de generar un debat basat en dades i arguments, no en interessos espuris.

El present és digital, i el periodisme digital exigeix especialització. Perquè algú pagui per accedir a uns continguts a Internet, aquests continguts han de merèixer-ho, ser útils, tenir conse-

qüències, ser necessaris en un sentit cívic i democràtic. Apostar per la investigació dels poders econòmics i financers i dels seus tentacles en la política és avui més necessari que mai. Fer-ho sense cap tipus de lligams a grans corporacions o entitats financeres és imprescindible per guanyar credibilitat. Ni l'especialització ni la necessitat democràtica tenen fronteres, com tampoc no les té Internet.

Per això, hem imitat el model *Mediapart*: periodistes, petits inversors i els mateixos lectors com a accionistes a través de la Societat d'Amics d'*infoLibre*, impulsada des dels àmbits de la universitat, la cultura, la música o el cinema. Per això, *Mediapart* va decidir participar com a soci editorial d'*infoLibre*, compartir amb nosaltres la seva reeixida experiència i alhora explorar una fórmula que no és idèntica. No tots els continguts d'*infoLibre* són de pagament, perquè creiem que a Espanya la implantació de la subscripció digital és més lenta. Però la fórmula és sostenible només si aconseguim el nombre suficient de subscriptors, de lectors que participin en aquest pacte amb els periodistes i en aquest diàleg permanent.

Sabem que el paper està en caiguda lliure, si bé ens resulten sospitoses les presses accelerades per celebrar-ne el funeral. Hem preferit intentar demostrar que el més important són les històries, i no tant el canal pel qual circulen. Des d'*infoLibre*, llancem un mensual en paper, *tintaLibre*, convençuts que la revolució digital

LA INVESTIGACIÓ DELS PODERS ECONÒMICS I FINANCERS, I DELS SEUS TENTACLES EN LA POLÍTICA, AVUI ÉS MÉS NECESSARI QUE MAI

no ha de ser incompatible amb l'atractiu de rebre a casa o d'adquirir al quiosc o a la llibreria una revista de lectura reposada, de relats sense data de caducitat, amb l'aroma i el tacte d'un *Heraldo*, fins i tot amb aquestes firmes que a Llatinoamèrica reivindiquen i sostenen l'herència de *Gabo*, teclejant una tauleta en lloc de la Underwood.

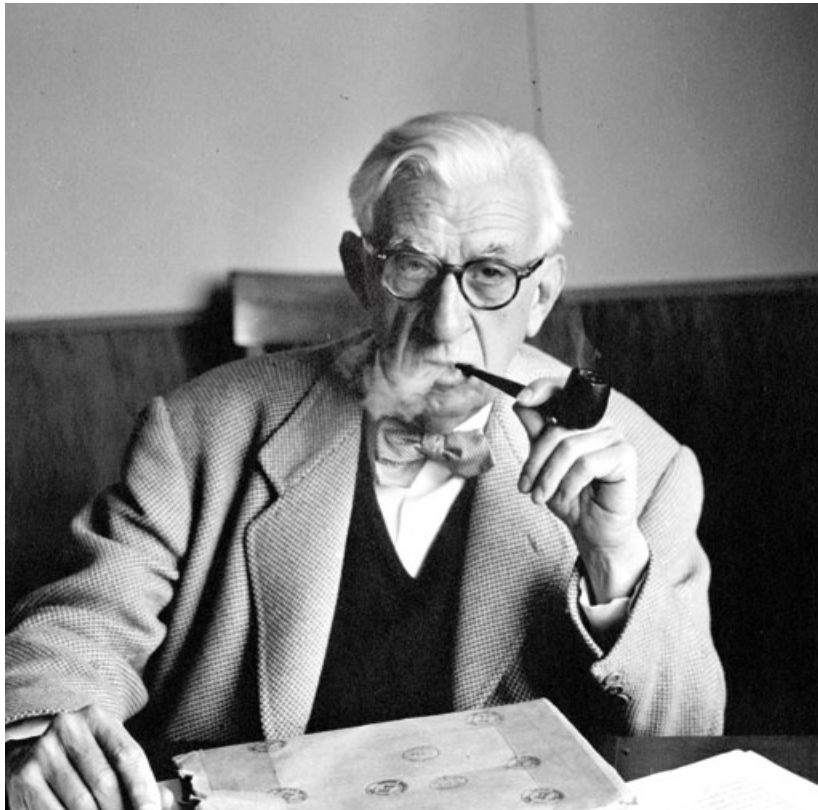
Del passat, en sabem molt poc, del futur menys encara. Sobre el present compartim el que proclama Plenel a la primera línia del seu *Combate por una prensa libre* (Edhasa): “Som periodistes i no ens resignem...”. Ç

UN DELS GRANS

Repàs a la trajectòria d'Eugeni Xammar,
un dels periodistes catalans més universals
en el 125è aniversari del seu naixement

TEXT QUIM TORRA

FOTO FONTS XAMMAR (ARXIU NACIONAL DE CATALUNYA)

Llacet, americana i pipa. El *gentleman farmer* de l'Ametlla.

En aquest article, Quim Torra, comissari de l'any Xammar i biògraf d'aquest insigne periodista català, repassa la vida i l'obra d'un cosmopolita, cronista, reporter tot terreny, catalanista, musicòleg, dandi i poliglota que va estar a punt de perdre's en l'oblit i que aquest 2014 protagonitza una sèrie d'actes entorn de la seva figura.

Modernitat, catalanisme i esforç. Aquest són els tres eixos que fan possible entendre què va passar a Catalunya, en una part de Catalunya, fa gairebé un segle. Sense els tres tampoc no es comprèn la immensitat de la derrota que l'inici de la Guerra Civil va suposar per al país. Com a corresponsal a Londres, Xammar escriurà: "...els primers trets d'alemanys i belgues al voltant dels murs de Lieja, van ferir alguna cosa que els esperits ingenus gaudíem creient-la invulnerable: la independència de criteri".

Al final de la vida, reconeixerà: "Sóc d'una intransigència que tothom té dret de qualificar de salvatge". I en una carta a *Quaders*, l'any 1947, advertia: "Tractant-se de les coses de Catalunya, jo no prenc mai precaucions".

Individualista, nacionalista i professionalment exigent. Ningú com Xammar no representa millor aquella Catalunya. És indesitjable el Xammar periodista del Xammar catalanista. Separar-los és traïr-los.

Des dels primers escrits al setmanari *La Tralla* fins als darrers i antològics a l'exili, Xammar travessarà el paradís perdut català, sobrevolant el futur. Viajarà per mig món, treballarà en desenes d'oficis per guanyar-se la vida, escriurà en diaris catalans, espanyols, anglesos, francesos, sud-americans i nord-americans, emprendre una modesta carrera diplomàtica, col·laborarà amb el govern del president Irla i acabarà els dies com un traductor competent i anònim, però ben pagat, a la UNESCO, l'OMS i al Banc de Desenvolupament.

Durant anys, però, Eugeni Xammar restà oblidat, la memòria desapareguda, els articles perduts. Convertit en una llegenda, corria el camí segur de la desaparició. Només la insistència d'un ametllenc il·lustre, Pep Badia, va aconseguir arrencar-li, finalment, les seves tan esperades memòries.

Catalunya, aleshores, va redescobrir aquell "Chateaubriand" oblidat. Tot i així, aquell va ser un retorn lent, com si no ens acabéssim de creure del tot que ens trobàvem davant d'un dels grans narradors catalans de tots els temps.

I va arribar *Periodisme*, un recull d'articles que també va seleccionar Badia, en què s'entreveia ja l'envergadura del personatge.

L'ou de la serp i les *Cròniques des de Berlín* confirmaren que, juntament amb Josep Pla i *Gaziel*, Xammar és un dels tres grans del periodisme català.

I tanmateix? No estariem potser desenfocant el personatge? Era Eugeni Xammar, només, un gran periodista, cosmopolita, viatger i amant del bon viure? Què i qui s'amagava darrere aquell home elegant, sempre tan ben vestit, amb jaquetes de *tweed*, bufandes i mitjons de colors, un autèntic *gentleman farmer* de l'Ametlla, que tan sovint dinava i esmorzava a la Fonda Europa, gran amic dels seus amics? Qui va ser realment Eugeni Xammar?

És hora de reivindicar el Xammar periodista total, amb la seva complexitat, i fins i tot el seu bilingüisme alimentari, el musicòleg d'*El Poble Català* i *Teatràlia* i el dandi cronista social de *La Publicidad*, el primer Xammar de *La Tralla* i el darrer d'*El Be Negre* o

ELS SEUS ESCRITS ENS CONFIRMEN QUE,
JUNTAMENT AMB JOSEP PLA I GAZIEL, ÉS UN
DELS TRES REFERENTS DEL PERIODISME CATALÀ

Foc Nou, el satíric polític, el cronista de la primera guerra mundial i el reporter tot terreny i arremangat del seu diari, *La Publicidad*, entrevistant ministres estrangers o fent les cròniques de les eleccions a Figueres. I cal parar un esment molt especial als anys 1917/1918, potser l'únic sencer que passa a Barcelona després de la seva joventut, en què combina la feina a *La Publicidad* amb la redacció en cap de la revista aliadòfila d'*Iberia*. Aquí és on Xammar es fa periodista. El seu *annus mirabilis*. On podria haver estat si no? A la redacció del seu diari! Amb els seus amics i col·legues!

Aturar-se a Berlín, uns anys extraordinaris, els més coneguts i estudiats fins ara. Intentar entendre el seu compromís polític durant els anys de la República. Aixecar el teló de l'exili i afrontar el drama moral que s'hi va coure, enmig del qual ell també continua el combat. "Amb República o sense República, Espanya és Espanya; sense llibertat, Catalunya no és Catalunya" Els grisos i distants anys cinquanta i seixanta, d'un cert allunyament, d'una relativa renúncia. I arribar al final, amb els articles crepusculars de *Mirador* recuperat, de Perpinyà.

1913-1917: PRIMERS INTENTS

Deixant de banda uns articles polítics i musicals de joventut, els primers intents seriosos de periodisme comencen quan Xammar arriba a Londres, el primer semestre de 1913. És aquí, a les illes, on cristal·litza una personalitat. Liberal (de llibertat) i irònic. Si mai hi ha hagut en aquest país un anglòfil més acabat, aquest és Eugeni Xammar.

Com a corresponsal d'*El Día Gráfico* primer i *La Publicidad* després, assistirà als debats del Parlament, sentirà per primera vegada els grans polítics anglesos, els Asquith, Lloyd George o Lord Kirchener, viatjarà a Irlanda del Nord i s'entrevistarà amb unionistes i catòlics. Aquí és on coneix una premsa lliure i radicalment diferent de la que es fa a Barcelona, on escriuen Chesterton, Shaw i H. G. Welles, i on els periodistes viatgen allà on es produeix la notícia, s'informen, veuen i escriuen. Aquests anys són cabdals. Si a Catalunya s'havia esbossat el Xammar home, a Anglaterra comença realment a definir-se el periodista. Allà aprèn l'ofici de reporter. Sense aquests anys no és fàcil entendre com es poden escriure després les cròniques de Berlín.

Eugeni Xammar, durant un viatge als anys trenta.

UN ANY PLE D'ACTES

L'Any Xammar es va inaugurar el passat 19 d'octubre a l'Ametlla del Vallès, localitat on aquest insigne periodista va viure i morir. Es tracta d'un projecte transversal que té per objectiu posar en valor la figura d'Eugeni Xammar (1888-1974) amb motiu del 125è aniversari del seu naixement. La commemoració tindrà lloc al llarg del 2014 amb un seguit d'activitats. L'Any Xammar compta amb la col·laboració del Col·legi de Periodistes de Catalunya.

El reportatge entès com l'observació de la realitat i la plasmació d'uns fets i unes constatacions, les seves, amb la màxima exactitud possible. A Londres, neix un periodista que domina ja les eines de la professió. Les oblidades cròniques de Xammar a *El Día Gráfico* i a *La Publicidad* són la primera part de *L'ou de la serp*. Però, el juny de 1917, ha de tornar corrents a Catalunya. La seva mare està greument malalta.

1917-1918: EL GRAN ANY

Des del juny/juliol de 1917 fins a l'agost de 1918, Xammar farà de redactor per a *La Publicidad*, cobrint tots els camps, incloses unes divertidíssimes i sorprenents cròniques socials. Els seus intervius a l'alta burgesia catalana de l'època i els articles que publica sobre les carreres de cavalls a l'hipòdrom de Barcelona es compten entre les millors peces d'humor publicades mai a la premsa catalana.

DURANT ANYS XAMMAR RESTÀ OBLIDAT, LA SEVA MEMÒRIA DESAPAREGUDA, ELS SEUS ARTICLES PERDUTS

En paral·lel, almenys des del 28 de juliol de 1917 i durant gairebé un any, serà el responsable d'*Iberia*, revista aliadòfila a cor obert i declarada, on publica una crònica en portada anomenada *La semana* en la qual resum els fets que es van succeir a la Gran Guerra amb el seu ja característic estil. A aquestes tasques, hi caldria afegir la col·laboració que ell diu que manté amb *The World*, diari nord-americà, que caldrà investigar algun dia. És el gran any de Xammar i l'entrada per la porta gran al món del periodisme.

1923-1936: BERLÍN

Els anys de Berlín són anys de periodisme en majúscules. Xammar fitxa per *La Veu de Catalunya*, primer, però ben aviat retornarà a *La Publicitat* (ja transformat en un diari en català).

En aquests primers mesos berlinesos, es teixeix una de les grans amistats de Xammar: Josep Pla. Amb ell escriuran junts les cartes al director que encendran la polèmica en les tranquil·les aigües del periodisme català (*Periodisme?, Permetin...*). La seva correspondència, aplegada per Xavier Pla a *Cartes a Josep Pla* (Quaderns

PERIODISME I PATRIOTISME. AQUESTA FOU LA RESPOSTA DE XAMMAR A LA CONSTANT LLUITA PER UNA IDENTITAT

Crema) mostra dos escriptors formidables, dos homes que es respecten i que veuen, en l'altre, un gran periodista al davant.

A Berlín, continuarà la lluita per viure dignament en un ofici mal pagat; els desesperats intents per poder continuar escrivint en català; les anades i vingudes de *La Veu* a *La Publicitat* i de nou a *La Veu* i el pas ineluctable i tristíssim a *Ahora* de Madrid i les responsalies sud-americanes. El seus articles, una primera mostra

OBRES D'EUGENI XAMMAR

MEMÒRIES

60 anys d'anar pel món. Pòrtic. 1974. Reeditat per Quaderns Crema, 2007

RECULLS PERIODÍSTICS

Periodisme. Quaderns Crema, 1984. Selecció de Josep Badia.

L'ou de la serp. Quaderns Crema, 1998. Presentació de Charo González Prada.

Cartes a Josep Pla. Quaderns Crema, 2000. A cura de Xavier Pla.

Cròniques desde Berlín. El Acantilado, 2005. Selecció i pròleg de Charo González Prada.

ASSAIGS

Contra la idea d'imperi. J. Truscott. Londres, 1916.

TRADUCCIONS

El Pirata. Walter Scott. Calpe, 1922.

Doktor Faustus. Vida del compositor Alemán Adrián

Leverkühn narrada por un amigo. Thomas Mann. Editorial Sudamericana, 1951.

BIOGRAFIA

Periodisme? Permetin! La vida i els articles d'Eugeni Xammar. Quim Torra. Símbol Editors.

recollida per Josep Badia a *Periodisme*, però sobretot els de *L'ou de la serp* i les *Cròniques de Berlín* són la prova per adonar-nos que som davant de la plenitud del periodista. És allà, a la ciutat dels àngels i dels óssos i de les quadrigues alades on es produeix el seu gran moment escrivint unes cròniques essencials per entendre l'ascensió i el triomf del nazisme.

DOBLE COMPROMÍS

“President Macià. Barcelona. Stop. Compleixo emocionat deure tot català actuals moments posar-se vostres ordres. Stop. Sortiré aquest vespre avió Barcelona, sinó maneu resti Berlín. Stop. Xammar. Berlín. 14 abril 1931”.

Aquest telegrama resumeix, com cap altre document, el pensament polític de Xammar. Però és la seva participació en el setmanari satíric més famós dels país, *El Be Negre*, la fita més destacada d'aquells anys, on hi escriví tretze articles. Mostren un Xammar més lliure, intransigent i dialèctic que mai, d'una duresa d'acer. L'altre Xammar, el polemista ferotge, el periodista gratuït i convuls, pren l'alternativa.

D'alguna manera, el seu món, el vell món del periodisme republicà va acabar al mateix temps que la República. Xammar, a l'exili, seguiria donant suport indestructible a la Catalunya democràtica vençuda, escrivint alguns articles a les revistes del gran èxode, que han anat reeditant-se en alguns llibres, recentment. També va col·laborar amb Amadeu Cuito a la resurrecció de *Mirador*, a final dels seixanta, on el “llop de l'Ametlla” va deixar anar algun dels seus udols més brillants contra el provincialisme català o el bilingüisme.

Periodisme i patriotisme. Aquesta fou la resposta de Xammar a la constant lluita per una identitat. Amb tota la naturalitat del món. A Londres, a Berlín o a l'Ametlla del Vallès. Tanta, que no va deixar mai d'exigir el mateix als altres. “Tots els catalans –diria a Joan Sario!– tenen el deure d'oposar-se a l'enviliment; és a dir, a la descatalanització de la terra. De la manera de complir aquest deure amb la màxima efectivitat, cada català ens jutjarà per ell mateix, segons els seus mitjans i el seu temperament”. La seva és la història d'un periodista compromès amb el seu país i amb el seu temps. Un dels pocs que resisteixen sense problemes qualsevol comparació amb els contemporanis europeus. Ç

XILE: LA MIRADA TÈRBOLA DEL QUART PODER

Mitjans de comunicació i memòria històrica
quaranta anys després del cop d'estat de Pinochet

“La memòria sosté la nostra vida com la calor de la llum solar. L'ésser humà no seria ningú sense memòria” (Patricio Guzmán, cineasta documentalista xilè). La premsa més important d'aquest país pertany a persones que col·laboraren amb la dictadura, el que dificulta la recuperació de la memòria històrica. Quaranta anys després del cop militar, encara no han demanat perdó.

TEXT VICTÒRIA HITA
FOTOS JUAN CARLOS CÁCERES

Si en una idea coincideixen les persones entrevistades en aquest reportatge és que en els mitjans de comunicació xilens no hi ha pluralitat ideològica. I que, quaranta anys després del cop d'estat de Pinochet ni la premsa, la ràdio i la televisió empenyen els governs de torn per esclarir la veritat i acabar la impunitat. Les encarregades a mantenir viva la memòria i pressionar els governs són les associacions de familiars de víctimes i els advocats de drets humans.

La presidenta del Consell Metropolità del Col·legi de Periodistes de Xile, Oriana Zorrilla, argumenta que “hi ha molt poca

LA PREMSA MÉS DESTACADA ESTÀ EN MANS DE PERSONES QUE VAN COL·LABORAR AMB LA DICTADURA

diversitat de mitjans. Un duopoli que mou la informació d'una sola manera, la vinculada a grups que van promoure i actuar durant la dictadura i que obvien la recuperació de la memòria històrica”. El periodista Antoni Traveria corrobora aquesta visió. El passat 27 de setembre, en un debat organitzat per la Comissió de Periodisme Solidari del Col·legi de Periodistes a Barcelona, va declarar: “Xile és l'únic país on no compro premsa”.

Traveria, amb una àmplia trajectòria a Llatinoamèrica es reafirma des de la seu de Casa América, entitat que dirigeix. “Argentina té *Página 12*, un diari clarament compromès amb la defensa dels drets humans. És el tercer diari en vendes. A Xile no hi ha res, tan sols un duopoli”, assegura. Traveria es refereix, igual que Zorrilla, al grup que encapçala la família Edwards, amb cinc diaris nacionals (entre aquests *El Mercurio*, *La Segunda* i *Las últimas noticias*) i una vintena de capçaleres regionals; així com a Copesa, propietària dels diaris *La Tercera*, *La Cuarta*, *La Hora*, revistes, mitjà dotzena d'emissores i di-

versos portals d'informació. Paul Walder, cap de redacció del diari *Clarín*, clausurat el 1973, creu que “si altres països tenen premsa d'esquerres, com *Página 12* o *La Jornada* [Mèxic], aquí també podríem tenir-ne”.

Zorrilla titlla la situació de “gravíssima” perquè a l'absència de pluralitat s'afegeix la precarietat laboral, una suma que es tradueix en “manca de llibertat d'expressió”. “Hi ha mitjans alternatius, setmanaris, digitals, però no són de circulació diària”, afirma. Esmenta el setmanari *El siglo*, el quinzenal *Punto final*, el digital *ElMostrador.cl*, el satíric *The Clinic*. El 2007, es crea CIPER (Fundació Centro de Investigación Periodística), amb la veterana periodista Mónica

González al capdavant, reportera a mitjans opositors, entre els quals s'hi compta l'emblemàtica revista *Análisis*.

ADÉU A LA NACIÓN

En aquest context, el 27 de gener, la Junta d'accionistes de *La Nación* va vendre el diari a uns inversors. Set periodistes van ser detinguts durant les protestes en contra de l'operació. El president

EL MERCURIO VA ESTAR IMPLICAT EN EL COP D'ESTAT I VA REBRE DINERS DE LA POLICIA SECRETA DE PINOCHET

Sebastián Piñera compleix, així, una de les promeses electorals, tancar el diari, amb l'argument que l'Estat no necessita un mitjà de comunicació. *La Nación* té 97 anys d'antiguitat. Al desembre de 2010, va tancar l'edició en paper i va obrir l'edició digital. Passarà a la memòria col·lectiva del país per haver publicat, el març de 1992, el contingut complet de l'Informe Rettig,

amb el nombre de casos de desaparicions i de morts, a conseqüència de tortures o execucions extrajudicials. Una dècada més tard, el març de 2003, es crea la Comissió Valech, fins que el 2011 es presenta l'informe de 638 pàgines de la Comissió Nacional sobre Presó, Política i Tortura.

UN DIARI COLPISTA

Per la seva part, *El Mercurio* va estar implicat en el cop d'estat de 1973, va rebre diners de la DINA igual que altres mitjans, i va ser còmplice de la dictadura. Ho recull la tesi doctoral dirigida per Claudia Lagos, investigadora del Programa de Llibertat d'expressió i ciutadania de l'Institut de la Comunicació i la Imatge, adscrit a la Universitat de Xile i que va donar com a resultat *El diario de Agustín* (2008), un documental d'Ignacio Agüero que mostra la trajectòria del diari més antic de parla hispana i en què es detallen operacions de desinformació i publicacions falses, com el brutal assassinat de Marta Ugarte Román, una militant comunista de quaranta-dos anys que *El Mercurio* va recollir com un “crim passional”.

Lagos comenta que “el documental és un gra de sorra en la llarga trajectòria dels principals actors per mantenir la memòria, com són les associacions de familiars i els advocats dels drets humans”. El diari de Agustín ha gaudit de gran difusió a festivals de cinema, universitats, juntes veïnals... El

satíric *The Clinic* el va vendre als quioscos amb el diari i va esgotar còpies dos cops. En canvi, afegeix Lagos, “li ha costat tenir presència en els mitjans tradicionals i encara manté una disputa amb Televisión Nacional de Chile, que va comprar el documental i mai l'ha emès”. Per a Lagos, el rescat de la memòria en els estudis de Periodisme es treballa bastant a les facultats

A les pàgines anteriors i en aquesta pàgina, diferents concentracions de víctimes de la dictadura.

tats. “De la trentena d’escoles del país, unes deu imparteixen en els respectius currículums periodisme d’investigació. La recuperació de la memòria, i el rol de la premsa en particular, és un tema central a la Universitat de Xile”, assegura.

TORTURA I DICTADURA

El Museu de la Memòria i els Drets Humans va ser inaugurat, el 2010, per fer visible la repressió que va viure el país entre els anys 1973 i 1990, per dignificar les víctimes i les famílies, i per estimular la reflexió i el debat sobre el respecte i la tolerància.

El museu alberga arxius escrits i orals, espais per a exposicions, un auditori i una plaça exterior de 8.000 metres quadrats. Alejandra Ibarra, cap de Comunicació del

ELS 119 I LONDRES 38

Londres 38 havia estat un centre de detenció, tortura i desaparició. Entre els anys 73 i 74, hi va haver fins a 2.000 persones. Els militars van marxar perquè se’ls feia petit (!). Més tard, la casa va ser lliurada a l’Exèrcit, li van canviar el nom, i durant tres dècades va acollir un centre d’estudis militars. “Era un lloc d’extermini, calculem que unes 200 persones van ser llançades al mar. Volien esborrar la memòria, però durant molts anys companys de militància van lluitar per recuperar l’espai”, denuncia Libio Pérez, actual responsable de comunicació del que ara és una organització on vuit professionals de diferents disciplines treballen en projectes de recuperació de la memòria i contra la impunitat. Situat en el cor de Santiago, molt a prop del Palacio de la Moneda, és visitat per particulars, escoles i associacions en defensa dels drets humans. Fa dos anys, van crear la mostra itinerant “Montajes comunicacionales del

pasado y el presente”, que circula per universitats, carrers i places públiques. El muntatge del passat és el cas *dels 119*, també conegut com Operación Colombo, que va ser planificat i executat per la DINA el 1975. La policia secreta de Pinochet va agafar 119 opositors i els va fer desaparèixer. Degut a la pressió internacional van encobrir les desaparicions i, fins i tot, es van editar publicacions d’un sol dia al Brasil i l’Argentina amb els noms de les 119 persones amb informació inventada que vinculava les morts a pugnes internes del MIR (Movimiento de Izquierda Revolucionaria). “En aquell moment –recorda Pérez– els diaris de l’oposició estaven tancats. Ningú va iniciar una investigació periodística. *El Mercurio* va publicar la informació com a veritat”. El muntatge més recent és el *Caso Bombas*, en què es va imputar l’autoria de l’esclat d’unes bombes a joves okupes. Deu d’ells han estat empresonats

durant dos anys. La premsa no va dubtar de la versió oficial i els va qualificar de terroristes. El 2012, es va fer el judici, van ser absolts de tots els càrrecs i van sortir en llibertat. El juny de 2008, el Col·legi de Periodistes de Xile va demanar perdó públicament pel cas *dels 119* i per la matança de sis opositors, el 1975, als afores de Santiago, *Rinconada de Maipú*, en què els mitjans oficialistes van informar d’un “enfrentament” entre terroristes i forces de seguretat. L’entitat col·legial va fer, apunta Oriana Zorrilla, “judicis ètics a una trentena de periodistes involucrats en els muntatges i els va suspendre de l’exercici de la professió un temps, tot i això, l’important ha estat la sanció moral”. En canvi, lamenta Antoni Traveria, “*El Mercurio* no ha demanat mai perdó i no té cap intenció de fer-ho. L’ultraconservador Grupo Globo de Brasil sí que ha demanat perdó pel suport a la dictadura entre 1964 i 1985”.

Augusto Pinochet, el dictador que va governar entre els anys 1973 i 1990, va comptar amb la col·laboració dels principals mitjans de comunicació xilens.

museu, explica que, en general, hi ha una bona recepció per part dels mitjans de les activitats que organitza el centre: debats, mostres d'art contemporani, obres teatrals. "No ens ho cobreixen tot, i no sempre com voldríem. Hi ha periodistes de *La Segunda* i *El Mercurio* que han vingut, han escrit el seu article, però després no els hi han publicat. Encara hi ha mitjans amb

"ENCARA HI HA MITJANS AMB DIFICULTATS PER PARLAR DE TORTURA I DICTADURA" Alejandra Ibarra

dificultats per parlar de tortura i dictadura. A banda de casos puntuals de censura, els actes apareixen a les agendes, en breus de teles i ràdios... En canvi, costa que desenvolupin una notícia llarga".

Mesos enrere, el Museu va organitzar un debat sobre el paper dels mitjans de comunicació durant la dictadura. L'auditori, amb capacitat per a un centenar de persones, es va omplir, segons relata Ibarra. Entre altres qüestions, es va parlar de l'emblemàtic *Teleanálisis*, un programa informatiu dels vuitanta, que va emetre clandestinament 202 programes per a l'estranger.

El programa oferia imatges de testimonis i protagonistes amb un discurs no oficial, i sempre començava amb la frase "Prohibida la seva difusió a Xile". Els programes es distribuïen a través d'organismes de l'oposició al dictador i els finançaven, bàsicament, per ONG europees.

EL CAS CLARÍN

Dels diaris clausurats (i els periodistes, detinguts), al setembre de 1973, n'hi ha un que encara té un judici pendent per recuperar els actius de la publicació: *Clarín*. El 2006, va reaparèixer en versió digital. Amb motiu dels quaranta anys del tancament van editar un número en paper. Des de llavors, n'han fet tres edicions i estan avaluant la continuïtat a partir de març. El cas el porta un tribunal internacional, ja que "durant molts anys els tribunals nacionals denegaven la justícia de manera reiterada", detalla Paul Walder, cap de redacció. "Ara tenim bones expectatives, pensem que en un any hi haurà una sentència favorable", afirma.

Un fet, aquest, que permetria retornar als quioscs l'edició en paper. Els beneficiaris

ECOS DEL DESIERTO

La cadena Chilevisión (de Time Warner, propietària entre altres de la CNN) va encarregar a la productora d'Andrés Wood, reconegut director de cinema, una minisèrie amb motiu dels quaranta anys del cop militar. El realitzador sempre havia volgut portar al cinema la història de la Caravana de la Muerte. “És un tema molt dur i ens costava trobar un element sensible per a la narració. Vam fer moltes entrevistes fins a conèixer el comandant de l'exèrcit a Calama i, paral·lelament, vam veure en Carmen Hertz una història humana molt potent”, explica Patricio Pereira, productor executiu de la sèrie. *Ecos del desierto* narra l'esforç incansable de l'advocada Carmen Hertz, vídua del periodista i advocat Carlos Berger, víctima de la comitiva de militars encapçalada per Sergio Arellano Stark, enviada per Pinochet a diferents regions del país, tot just després del cop d'estat i que va acabar la vida de setanta-dues persones sense cap mena de justificació. El rodatge va durar nou mesos “molt bojos” i la sèrie es va emetre a la franja horària de màxima audiència, al vespre (es pot mirar per Internet). Segons Pereira, “és la primera sèrie de ficció que es basa en arxius judicials i tracta els interiors

de l'Exèrcit de manera profunda, els afusellaments, les desaparicions”. Se n'han fet ressò els mitjans tradicionals? El productor comenta que molt poc: “alguna crítica, entrevistes al director; la difusió ha estat, sobretot, per part del canal on s'havia d'emetre”. Pereira veu difícil que s'adapti al cinema. “De moment, tenim pendents la distribució internacional, que la comprin Europa i Àsia”, diu.

De la Caravana de la Muerte, se n'han escrit molts pàgines. El periodista Gervasio Sánchez té un llibre (Blume, 2001) molt il·lustratiu dedicat a “les agrupacions de familiars de les víctimes de la dictadura militar i a totes les persones que han lluitat en silenci durant anys per preservar la memòria”. Amb tot, l'obra fonamental, la millor documentada, és *Los zarpazos del puma* (Centro de Estudios Sociales-Cesoc, 1985), de la periodista Patricia Verdugo, morta de càncer el 2008, prematurament, a seixanta-un anys. (puma= helicòpter en què viatjava Arellano Stark). El llibre va circular clandestinament durant anys, perquè a les dictadures la veritat els fa por. Abans, les fotocòpies, el préstec, el boca orella. Actualment, es pot descarregar lliurement a Internet. Pirateria justificada?

són l'antic director, Víctor Pey i els hereters, i la Fundació president Allende, amb seu a Madrid. “El cas de *Clarín* és únic a la premsa xilena i hi ha pocs exemples similars a Llatinoamèrica. Podríem dir que explotava el morbo, la crònica vermella, la informació d'espectacles, però també estava al costat dels sindicats dels treballadors. Utilitzava un llenguatge directe, senzill i la seva línia editorial era clarament d'esquerres, antioligàrquica, independent de partits polítics. *Clarín* tenia unes vendes altíssimes, fins a 300.000 exemplars”. Ara, segueix amb la mateixa línia editorial, el pensament d'Allende.

PROGRAMES ESPECIALS

El darrer trimestre de 2013, les principals cadenes –Canal 13, Chilevisión i Televisió Nacional de Xile (TVN)– van emetre programes especials amb un suport publicitari important. La Red, un mitjà audiovisual en línia i connectat a les xarxes socials, va entrevistar víctimes de tortures i altres testimonis a l'espai *Mentiras verdaderas*. “La televisió ha explicat la veritat i ha guanyat credibilitat, el que no ha fet la premsa escrita. Ha gaudit de milions d'espectadors en horari de màxima audiència. Això ha estat molt important per al pensament col·lectiu xilè, moltes generacions han conegut per primer cop el que va passar, perquè hi ha persones que encara posaven en dubte les desaparicions i els assassins”, subratlla Paul Walder.

Chilevisión ha emès la minisèrie *Ecos del desierto*, amb un gran impacte social. El seu productor executiu, Patricio Pereira, manifesta que la cadena ha mostrat “sensibilitat” sobre el tema i que “l'èxit s'explica per la suma d'un conjunt d'emissions, com la sèrie documental *Chile, las imágenes prohibidas*”. Per contra, Antoni Traveria té molt clar que ha pesat més l'audiència. “Fins ara les televisions han mostrat cinisme. Chilevisión va tenir una quota de pantalla de prop d'un 40%. Les diferents cadenes, com Canal 13, que és molt catòlica i molt de dretes, han fet una carrera per veure qui emetia el millor do-

EL RETORN DE BACHELET

L'11 de març, Michelle Bachelet es converteix, per segon cop, en presidenta de Xile. La principal adversària ha estat Evelyn Matthei, amb qui comparteix un passat comú. Bachelet i Matthei són filles de generals de la Força Aèria. Després del cop d'estat, el general Alberto Bachelet va mantenir-se fidel a Allende i va ser torturat fins a la mort. Fernando Matthei va formar part de la junta militar de la dictadura. Les ferides obertes de la societat xilena han estat presents durant la campanya electoral.

I LES VÍCTIMES DEL FRANQUISME?

La redacció final d'aquest reportatge coincideix amb la visita del relator de l'ONU per a la promoció de la Veritat, la Justícia i la Reparació, Pablo de Greiff, durant deu dies, a l'estat espanyol. El relator demana una política d'Estat per a les víctimes del franquisme i subratlla que el més preocupant és "la distància entre víctimes i Estat". També li impressiona que el Valle de los Caídos continuï amb el mateix sentit que quan es va aixecar amb treballs forçats. Caldria veure algun dia quina implicació han tingut els mitjans amb la dictadura franquista i quina feina fan per a la recuperació de la memòria històrica.

cumental. Les imatges existeixen des dels anys vuitanta. A qualsevol país ja se sabia què passava durant la dictadura", explica.

El fotògraf, càmera i documentalista Pablo Salas puntualitza que "quasi totes les imatges de *Chile, las imágenes prohibidas* s'havien vist, però és la primera vegada que s'han emès en hora punta en una televisió d'àmbit nacional". El primer capítol d'aquest documental mostra periodistes i fotògrafs que van treballar durant la dic-

"A LA PREMSA OFICIAL ES VAN FER ELS SORDS, ELS MUTS I ELS CECS" Patricia Collyer

tadura. Patricia Collyer, llavors a *Análisis*, es qüestiona com la premsa oficial podia "coexistir en aquell món, en què es van fer els sords, els muts i els cecs". Luis A. Ganderats, vinculat a *El Mercurio*, va demanar perdó davant les càmeres per aquell "comportament".

Del panorama radiofònic, Radio Bio Bio és la primera en audiència, mentre que Radio Cooperativa es relaciona popularment amb la memòria històrica. "No està lligada a l'esquerra, però sí a la denúncia dels horrors de la dictadura", observa Yanina Sepúlveda, de trenta-vuit anys, i que en fa tretze que és a l'emissora, on actualment és cap de Cultura. "Durant els anys de la repressió, a les façanes de l'edifici van instal·lar unes proteccions de ferro pel risc dels trets militars durant els tocs de queda. L'emissora va patir tancaments

desenes de vegades per parlar de crims i abusos als drets humans. Era l'època en què Sergio Campos llegia, amb audàcia i ironia, un comunicat per anunciar la fi de les emissions", evoca la periodista.

Aquest mític radiofonista continua en antena en els informatius dels matins. Amb motiu dels quaranta anys del cop d'estat, Cooperativa va oferir càpsules diàries d'informació que s'anaven repetint, una radionovel·la matinal, entrevistes a polítics vinculats a Allende i entrevistes a colpistes... A banda dels espais especials, Sepúlveda considera que la ràdio està

atenta als fets que recuperen la memòria històrica. "Fem seguiment de notícies, polítics, persones que presenten llibres. I parlem de dictadura". Sepúlveda al·ludeix a l'etapa en què havia de dir "govern militar" a Radio Universo i *Las últimas noticias*. Tot i això, destaca que "encara avui ens estem assabentant de coses. No se sap tota la veritat. No hi ha justícia".

Per entendre per què els mitjans no s'impliquen més en la recuperació de la memòria, Sepúlveda resumeix el missatge de la pel·lícula *NO* (de Pablo Larraín, 2012), que narra el plebiscit de 1988: "No va guanyar la concertació. Va guanyar el model econòmic de Pinochet. Xile està en mans de cinc famílies. Ara no tenim por que ens matin per dir el que pensem, encara que aquell somni de la societat igualitària d'Allende s'ha desfet".

Libio Pérez, delegat de *Le Monde diplomatique* a Xile i responsable de comunicació de Londres 38 —organització que treballa per la recuperació de la memòria històrica—, també manté opinions fermes en aquest sentit: "El problema principal és que el sistema de mitjans reproduceix el discurs oficial sobre la memòria, en què el cos militar era un exèrcit de malvats, en què la repressió i les víctimes es despolititzen. No expliquen que fins als últims dies de la dictadura hi va haver una resistència clandestina. No parlen de les raons del cop d'estat. Allende volia transformar la societat i comptava amb un gran suport popular. El cop de Pinochet va inaugurar un model de neoliberalisme econòmic. Tot això està silenciats pels mitjans".

Més informació a:

[youtube.com/watch?v=Wvoo939_bSc](https://www.youtube.com/watch?v=Wvoo939_bSc)
→ *El diario de Agustín*

[youtube.com/watch?v=3pb9hXQVod8](https://www.youtube.com/watch?v=3pb9hXQVod8)
→ *La batalla de Chile*

La aventura de Miguel Littín clandestino en Chile. García Márquez, Gabriel (Ediciones El País, 1986).

[goo.gl/4Qn5Of](https://www.goo.gl/4Qn5Of) → Informe de la Comissió Nacional sobre Presó Política i Tortura (capítol dedicat als mitjans de comunicació, ps. 203-214).

[goo.gl/kooSIY](https://www.goo.gl/kooSIY) → *Los zarpazos del puma*, de Patricia Verdugo. (Centro de Estudios Sociales-Cesoc, 1985).

+ info

EXPLORA NOUS AMBITTS PROFESSIO- NALS

Consulta els cursos de formació que ofereix el Centre de Formació i Desenvolupament del Col·legi de Periodistes a:

www.periodistes.org

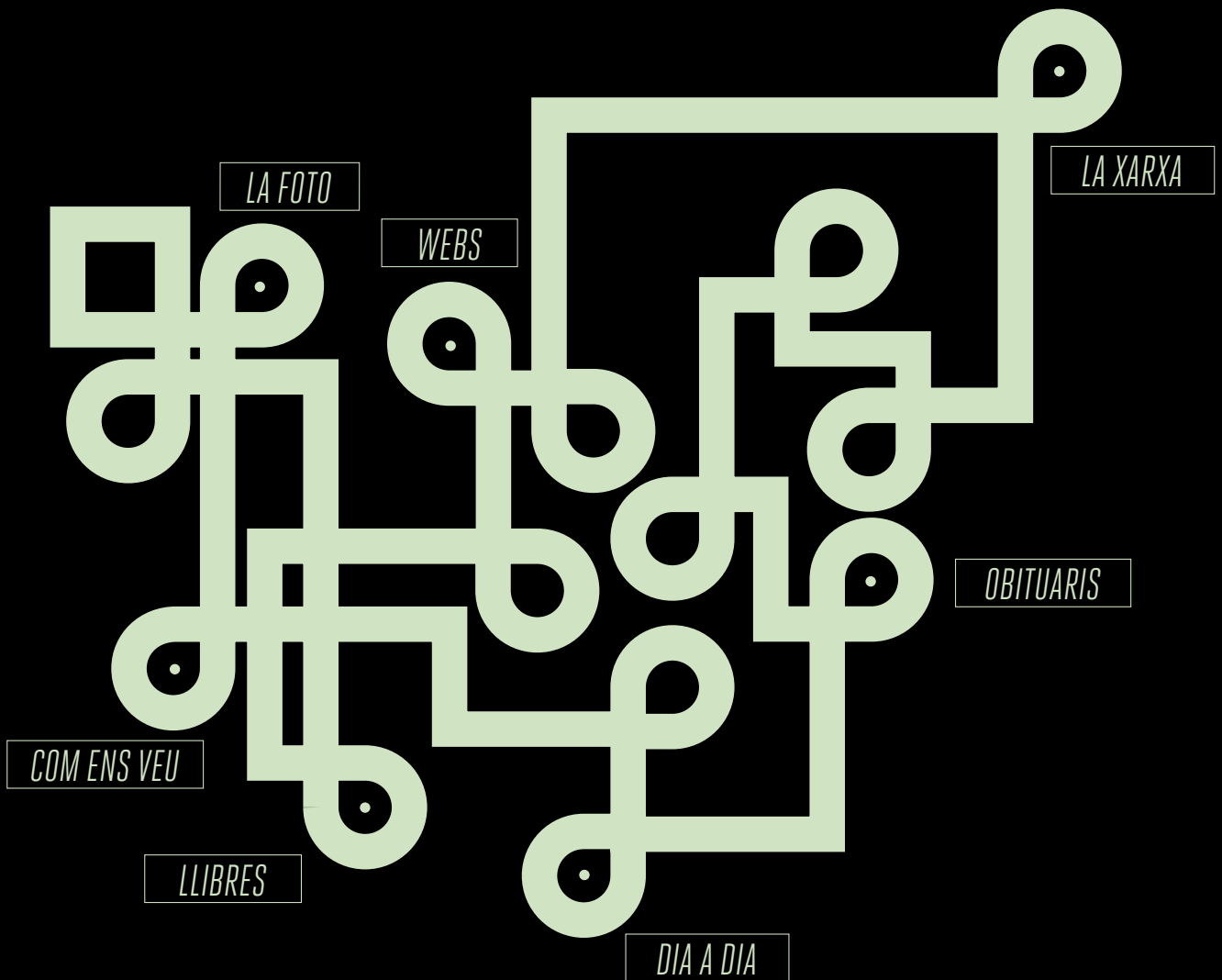

Col·legi
de Periodistes
de Catalunya

SECCIONS

RECOMANACIONS I NOTÍCIES AL VOLTANT DEL PERIODISME

XINALEAKS

www.icij.org/offshore/leaked-records-reveal-offshore-holdings-chinas-elite

Una base de dades documental obtinguda pel Consorci Internacional de Periodistes d'Investigació (ICIJ) revela que familiars dels principals dirigents xinesos han acumulat fortunes a paradisos fiscals. Aquí hi podeu trobar dades sobre el treball original de l'ICIJ, utilitzat després per diaris de tot el món.

1981: UN DIA PER DESCARREGAR UN DIARI

www.youtube.com/watch?v=AtgKVFIRUvw#t=14

Aquest vídeo és una màquina del temps. Ens porta a 1981 i a les primeres proves tecnològiques per descarregar els continguts de diaris de l'època. Es trigava quasi un dia a baixar el text (sense fotos ni publicitat) a través de la línia telefònica normal i la connexió a Internet costava molts diners. Potser alguns voldrien que la cosa s'hagués quedat en aquest punt, però és evident que no ha estat així.

PARLEN ELS PODEROSOS

www.theworldpost.com

El diari digital *The Huffington Post* i el laboratori d'idees (*think-tank*) d'elit Bergruen Institute on Governance impulsen *TheWorldPost.com*, una publicació presentada a Davos en què col·laboren importants polítics i empresaris: Barack Obama, Angela Merkel, Tony Blair i Bill Gates, entre altres. Vol ser el representant de les veus més influents en el món actual.

LES LECTURES DEL GOVERN DE MADRID

https://contrataciondelestado.es/wps/wcm/connect/967a99bc-66ef-470b-93f7-3981a92e858e/DOC201401070914432014070003+-+Anexo_Prensa.pdf?MOD=AJPERES

D'acord, aquesta adreça no és fàcil, però fer-la servir paga la pena. Hi trobareu el llistat de publicacions en paper i digitals que el Govern de Madrid compra per llegir. La selecció -noms de les publicacions, volums d'exemplars, etcètera- donen per a una tesi doctoral.

EL NOU NEW YORK TIMES

www.nytimes.com

El nou disseny digital del diari nord-americà pot marcar, segons alguns analistes, el rumb futur de les publicacions en línia. Quatre pistes dels canvis: modificacions en el "mur de pagament"; una certa estètica del paper... Ara bé, està dirigit al públic dels telèfons intel·ligents i les tauletes; la publicitat hi té un nou encaix; té publicacions pagades (*paid posts*) que estan patrocinades.

FACTTANK

www.pewresearch.org/fact-tank

Bon nom per a un lloc de periodisme de dades impulsat pel Pew Research Center. L'objectiu és donar context a les notícies d'actualitat que apareixen cada dia en els mitjans, mitjançant peces curtes basades en les xifres.

UN CAS AMB NOMS I COGNOMS

www.indiegogo.com/projects/a-journalist-has-fallen-on-hard-times-people

Craig D. Lindsey és un periodista nord-americà que treballava al *News & Observer* a Raleigh (Carolina del Nord). El van acomiadar l'any 2011 i, després de molts problemes, ha acabat demanant ajuda a la Xarxa.

PUBLICAR I COBRAR (POC)

www.the-newshub.com

Una plataforma perquè hi publiquin periodistes i blocaires. Els lectors no paguen per llegir, si bé té un sistema d'avaluació que garanteix que els responsables dels continguts que tinguin més visites i votacions cobrin alguna cosa. Caldrà veure com evoluciona.

YAHOO S'APUNTA ALS MAGAZINS

www.yahoo.com/food

www.yahoo.com/tech

Yahoo que, els darrers temps, ha recuperat protagonisme, aposta per aconseguir nous usuaris amb dos magazins digitals sobre Menjar i Tecnologia, inspirats en les publicacions tradicionals de paper, tot i que servits amb estètica digital.

SENSACIONALISME DIGITAL

www.vocativ.com

Vocativ, probablement, representa un nou tipus de sensacionalisme, fill de la Xarxa. Barreja tota mena de temes, parla força de política internacional i és especialista en l'anomenada *Deep Web* (els nivells més foscos i menys coneguts de la Xarxa). Al darrere hi ha Mati Kochavi, un emprenedor israelià especialista en temes de seguretat.

NOTÍCIES I TWITTER

EL BAIX CONSUM INFORMATIU DE LES JOVES GENERACIONS D'USUARIS LIMITA EL VINCLE ENTRE LA POPULAR XARXA I ELS MITJANS DIGITALS

Fenòmens recents com Twitter estan canviant la manera que els ciutadans tenen d'informar-se. Foto: Arxiu.

Publicacions veteranes com *Washington Post*, *New York Times* i *USA Today*, encapçalen l'impacte informatiu de la premsa nord-americana a Twitter. Aquesta popular xarxa és un reforç per a la difusió dels mitjans, però menys del que alguns pensaven, i té una incidència relativa en el consum informatiu dels adults joves, que no s'acaben d'endollar a les notícies. Aquestes dades, que surten de nous estudis, ens permeten seguir l'evolució de l'escenari informatiu al Estats Units. i conviden a pensar que ens manquen treballs locals amb xifres actualitzades i específiques per analitzar aquesta complexa situació informativa que vivim.

Els resultats de l'estudi sobre Twitter i la premsa nord-americana, realitzat per Searchmetrics, diu que l'any passat les notícies del *Washington Post* van ser les de més repercussió a Twitter, amb una mitjana de 275.193 comentaris per setmana sobre algun contingut del diari. Per darrere seu van estar el *New York Times* (261.422), l'*USA Today* (149.960), el *Wall Street Journal* (134.248) i el *Los Angeles Times* (118.911).

La notícia més comentada a Twitter va ser de l'*USA Today* i explicava, amb text i vídeo, la persecució policial a Texas d'un delinqüent amb antecedents. La segona va ser una història del *Washington Post* sobre Adam Lanza, autor de la mort de 26 persones en una escola de Newtown (Connecticut). La notícia, amb un vídeo del discurs d'Obama sobre la legislació del

TAN SOLS UN 8% DELS NORD-AMERICANS UTILITZA TWITTER COM A FONT DE NOTÍCIES

control d'armes, explicava que Lanza guardava a casa seva més de 1.700 cartutxos de municions.

"Twitter és una eina ideal per dirigir el trànsit addicional al seu contingut i la nostra investigació mostra que molts llocs web dels principals diaris estan tenint èxit en aquest terreny", ha explicat Marcus Tober, director de la ja esmentada Searchmetrics. És una valo-

ració sensata i positiva, però a la qual cal afegir alguns matisos, especialment després de conèixer noves dades sobre aquesta xarxa social. Un recent informe del Pew Research Center estableix que només un 16% dels nord-americans adults fan servir Twitter. I tan sols la meitat d'aquest grup —és a dir, un 8% dels nord-americans— la utilitza com a font de notícies.

SENSE MIRACLES

Xifres i dades que conviden a reflexionar. Les xarxes són una bona eina perquè els diaris guanyin presència en el món digital, tot i així, no són un remei miraculós. Per a alguns experts, hi ha factors demogràfics que ajuden a entendre la situació. Argumenten que Twitter té una majoria d'usuaris joves (l'edat mitjana és de 24 anys) i que les joves generacions tenen menys interès en les notícies que les anteriors.

Andrew Kohut, director del Pew Research Center, en un recent article a *Poynter.com*, parla d'un volum de consum de notícies diferent segons grups d'edats. Identifica quatre grups: Silent Generation (67-84 anys), Boomers (48-66), X Generation (32-47) i Millennials (18-31 anys). I diu que a menys edat, menys interès per les notícies, ja que la Silent Generation dedica uns de 84 minuts diaris a informar-se, per 77 minuts els Boomers, 66 minuts la X Generation i només 46 minuts els Millennials. Són dades que inclouen els diferents formats i suports informatius.

"Els relativament modestos nivells de consum de notícies entre les generacions més joves —escriu Kohu— poden ser el resultat d'una sèrie de factors: més activitats que competeixen amb les notícies, un menor nombre d'esdeveniments històrics de pes durant la infància i l'adolescència, etcètera. En tot cas, hi ha un factor que es desprèn clarament de les enquestes: la gent gran gaudeix de les notícies més que els joves. (...) Només al voltant del 35% dels que reben notícies dels llocs de xarxes socials segueixen i busquen les notícies completes. Els mitjans veuen, encertadament, els lectors digitals com a vitals per al seu futur. Amb tot, les dades suggereixen que les expectatives han de ser modestes respecte a recuperar les audiències que tenien abans".

MÉS INFORMACIÓ A:

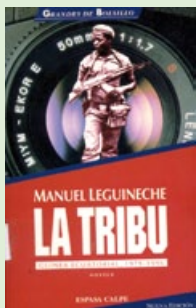
<http://ow.ly/tOYcq> (notícia del *Huffington Post*)

<http://ow.ly/tOYmM> (notícia del *USA Today*)

<http://ow.ly/tOYrD> (notícia del *Washington Post*)

<http://ow.ly/tOYwL> (estudi del *Pew Research*)

<http://ow.ly/tOYCe> (notícia del *Poynter Institute*)

LA TRIBU. GUINEA ECUATORIAL, 1979-1996

Manuel Leguineche | Espasa Calpe, 1996 | 423 pàgines

Manuel Leguineche, el pare dels corresponals de guerra a Espanya i mestre de diverses generacions de periodistes, va morir al gener. En *Manu*, com era conegut, va escriure desenes d'assajos, però una única novel·la, *La tribu*, paraula amb la qual es coneix des de llavors als enviats especials. Es tracta d'una història de periodistes a Guinea Equatorial durant la caiguda de Macías. Publicada per primer cop al 1980, retrata un país abatut i famolenc, en el qual, durant onze anys de tirania, la realitat supera la ficció. És la crònica d'un cop d'estat però, sobretot, la radiografia de la professió de reporters. Una barreja de novel·la i reportatge en què es mostren algunes de les claus de la "tribu". Leguineche va guanyar tots els premis periodístics possibles. Es va iniciar en el periodisme al setmanari *Gran Via* de Bilbao i es va formar en una de les millors escoles de periodisme, *El Norte de Castilla* de Valladolid que dirigia Miguel Delibes. Fruit d'aquesta experiència, escriuria un dels llibres més exitosos, *El camino más corto*. Al llarg de la carrera, va viatjar pels cinc continents informant sobre desenes de conflictes i desastres.

XARXA DE RECORDS

Enric Pujol | Arola Editors, 2013 | 145 pàgines (vol. 1) i 140 pàgines (vol. 2)

Enric Pujol ha dividit en dos volums aquesta crònica dels últims seixanta anys de Tarragona vistos, primer, per un nen; després, per un jove i, finalment, per l'adolescent que es va convertir en periodista. L'autor repassa l'apassionada relació amb la ciutat, la professió, la gent que va ser important en la seva vida o les grans passions. Pujol ens apropa també les seves vivències per ajudar a entendre el fil argumental, amb la participació de les persones que han format part de la seva vida. L'autor ha intentat escriure una crònica distesa, de vegades divertida, però també amb un toc de nostàlgia, que explora en el passat a la recerca de respostes. Amb els títols, *Sota el franquisme* i *Transició i democràcia*, els dos volums estan dividits per dècades. El primer, va des de l'any de naixement de l'autor: 1954, fins a la Transició; i el segon, des de l'inici de la democràcia fins a l'actualitat. Pujol reviu els inicis a Ràdio Tarragona, amb les entrevistes dels personatges que més ha admirat. També va exercir el periodisme durant trenta-quatre anys a Ràdio Nacional d'Espanya i va escriure al *Diari de Tarragona*. Ha publicat més d'una quinzena de llibres de temàtica esportiva, especialment sobre el Nàstic, la seva passió.

LLUÍS COMPANYS: CONTRA LA GUERRA

Josep M. Figueres (ed.) | Institut Català Internacional per la Pau i Angle Editorial, 2014 | 236 pàgines

Recull dels escrits i intervencions parlamentàries de l'expresident de la Generalitat, Lluís Companys, contra la presència i la intervenció militar espanyola al Marroc entre els anys 1921 i 1923, en una clara demostració d'activisme antimilitarista i la seva veu contra la guerra. Gran coneixedor de Companys, Josep M. Figueres ha seleccionat i editat en aquest volum els escrits i les intervencions parlamentàries contra aquesta guerra, en què Companys hi identifica el general Berenguer i el rei com a principals responsables, i reclama que s'abandoni immediatament el Marroc. Antoni

Segura signa el pròleg en què explica que Companys va assumir l'antimilitarisme com a part de l'ideari del republicanisme i del catalanisme d'esquerres que connectava amb el malestar que la guerra del Marroc despertava entre les classes populars. Aquest llibre pertany a la col·lecció "Classics de la pau i la no-violència" i vol ser una aportació que faciliti la implantació progressiva de la cultura de la pau i l'eradicació de la violència socio-política. Historiador i professor d'Història del Periodisme a la UAB, Figueres s'ha fixat en consells de guerra i, especialment, en la premsa catalana, sobre la qual ha investigat i ha publicat un gran nombre de treballs.

VÁZQUEZ MONTALBÁN, SEMPRE

Fundació Nous Horitzons, 2013

103 pàgines

La revista *Nous Horitzons* dedica l'últim número de 2013 a Manuel Vázquez Montalbán. Amb el monogràfic titulat "Vázquez Montalbán, sempre", li ret homenatge coincidint amb el desè aniversari de la seva mort. Es tracta d'un recull d'escrits de l'escriptor tant en aquesta revista com a *Treball*,

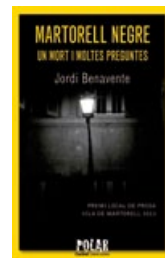
així com signats per persones properes. Han volgut retre homenatge no només al "Manolo" articulista —"qui va dedicar moltes hores i voluntat" escrivint sobre temes molt diversos que anaven des de la política fins als mitjans de comunicació—, sinó també al "Manolo" lector de la revista. Creada el 1960 en clandestinitat i impresa molts anys a l'estranger, *Nous Horitzons* és una de les revistes deganes en català i ha analitzat el pensament polític (la lluita antifranquista, la desaparició de la dictadura i l'arrencada de la democràcia) amb models d'un espai d'esquerres.

MARTORELL NEGRE. UN MORT I MOLTES PREGUNTES

Jordi Benavente

Curbet Edicions, 2014

120 pàgines

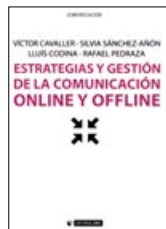

El periodista i escriptor Jordi Benavente publica aquest reportatge novel·lat sobre la mort d'un indigent ebri al calabós municipal de Martorell, una nit de 1976. Fruit d'una investigació periodística i narrat amb tècniques literàries, el llibre va guanyar el Premi Vila de Martorell 2013 a la millor

obra de prosa. És un híbrid entre reportatge i la novel·la negra, crònica de successos i retrat del Martorell dels setanta. L'autor ha accedit a expedients judicials, informes policials i articles de premsa de l'època i ha entrevistat persones relacionades amb el cas, com policies, polítics, periodistes o historiadors. El llibre arrenca amb l'incendi que va provocar la mort per asfíxia però, alhora, fa desfil·lar el policia local que va trobar-se el cadàver, l'alcalde franquista de l'època i els joves activistes que publicaven la revista local, *Sole*, emparada per la parròquia i oposada al butlletí oficial del consistori.

ESTRATEGIAS Y GESTIÓN DE LA COMUNICACIÓN ONLINE Y OFFLINE

Víctor Cavaller, Silvia Sánchez-Añón, Lluís Codina i Rafael Pedraza
Editorial UOC, 2013
189 pàgines

Les xarxes socials o els mercats en línia són un bon exemple de fenòmens que estan suscitant un enorme interès, atès que impliquen la necessitat de desenvolupar noves formes de gestió i noves estratègies de la comunicació tant en línia com fora de línia. Aquest llibre està estructurat en diferents capítols sobre el sector de la comunicació en el món i els aspectes socioculturals, les estratègies i la gestió de la comunicació, i posicionament i analítica web, d'interès clau per a la comprensió del fenomen Internet en el consum de la comunicació i de la problemàtica associada al corresponent mesurament. El llibre està dirigit als professionals de l'àmbit de la comunicació i de la gestió estratègica de la informació que treballen a mitjans de comunicació o de màrqueting, agències de planificació de mitjans, agències publicitàries, dissenyadors d'entorns web, webmasters, etc.; en definitiva, a qualsevol professional interessat en conèixer les metodologies de mesurament i les estratègies de visibilitat i audiència als mitjans en l'era digital.

INFORME ANUAL DE LA PROFESIÓN PERIODÍSTICA 2013

Asociación de Prensa de Madrid, 2013
109 pàgines

“Aprent a seguir sent periodistes” és el títol de la presentació d'aquest anuari. I és que des de l'associació editora destaquen com a una de les principals conclusions del treball d'investigació realitzat el fet que els periodistes han decidit explorar noves fórmules per seguir exercint la professió, atesa la continuïtat de la situació de crisi. S'ha dedicat, per aquest motiu, un capítol específic als nous mitjans posats en marxa. S'han comptabilitzat quasi tres-cents nous projectes periodístics des de principi de 2008. L'informe dibuixa un retrat aproximat sobre el nombre de periodistes existents a Espanya i de les respectives condicions de treball. Una de les conclusions és que el treball que fan els periodistes està canviant; cada cop més professionals es dediquen a la comunicació, empresarial i corporativa,

tant privada com pública. També s'ha consagrat un altre capítol a la destrucció de llocs de treball que ha continuat durant el 2013. L'informe continua oferint, en definitiva, una radiografia de la professió, amb la convicció que es tracta de la millor manera de buscar solucions als problemes detectats.

SALVADOR PUIG ANTICH, CAS OBERT

Jordi Panyella
Angle Editorial, 2014
431 pàgines

Salvador Puig Antich va ser executat el 2 de març de 1974, ara fa quaranta anys. Amb l'ajusticiament, culminava un procés judicial que va ser una gran farsa i en què es va negar a Puig Antich el més elemental dret de defensa. La manipulació del cas va arribar fins al punt que la justícia militar va permetre a la policia franquista alterar el contingut del sumari fent desaparèixer documents, proves de càrrec que exculpaven l'acusat. Aquesta és una de les colpidores revelacions que fa el periodista Jordi Panyella després de furgar en el sumari original i entrevistar-se amb desenes de testimonis directes dels fets, alguns dels quals han acceptat parlar per primer cop en aquestes pàgines, trencant un silenci d'anys. L'autor vol enlairar un clam contra la justícia i demana la reobertura del procés, considerant aquest llibre moralment necessari per a la cultura democràtica del país. Panyella treballa de redactor a la secció de Societat del diari *El Punt-Avui*. L'any 2012, va publicar el llibre *Fèlix Millet, el gran impostor*, sobre la trama de corrupció del Palau de la Música.

LA BANDA QUE ESCRIBÍA TORCIDO. UNA HISTORIA DEL NUEVO PERIODISMO

Marc Weingarten
Libros del K. O., 2013
550 pàgines

Escriptor, editor i cineasta, Marc Weingarten retrata en aquest llibre el naixement del anomenat *Nou periodisme*. Repassa un moment, l'època daurada de les publicacions als Estats Units, en què revistes mítiques com *The New Yorker*, *Esquire* i tantes altres estaven

plenes d'articles signats per Tom Wolfe, Jimmy Breslin, Joan Didion, John Sack, Truman Capote, Gay Talese o Hunter S. Thompson. Els anys 60 i 70 van ser testimonis de com una potent generació d'escriptors començava a enfocar d'una manera diferent la professió del periodisme i van donar peu al naixement d'un nou gènere que deixava de costat l'estricta anàlisi de dades per descriure la realitat d'una manera més literària. “Eren allà per explicar-nos històries sobre nosaltres mateixos d'una manera fins llavors inaudita”, comenta Weingarten en el llibre. L'autor ha publicat també *Station to Station: The Secret History of Rock And Roll on Television* i l'editor de *Yes is The Answer (And Other Prog-Rock Tales)*. Els seus documentals inclouen *God Bless Ozzy Osbourne* i *The Other One*.

¿Y TÚ QUÉ MIRAS? LA TELE QUE NO VES

Mariola Cubells
Roca Editorial, 2013
128 pàgines

“Las tripas de la tele” és el títol del primer capítol d'aquest llibre i dóna una idea del que hi podem trobar. La periodista Mariola Cubells es fica dins de la televisió per explicar, amb el format d'una crònica, tot el que no es pot veure en pantalla. El llibre retrata la realitat televisiva i desvetlla missatges subliminals i els descodifica perquè l'espectador sàpiga què li estan explicant, com i per què. Amb un llenguatge desenfadat, l'autora realitza un viatge per les entranyes de la tele, pels despatxos i platós; i sense deixar de costat el que diuen i fan alguns directius televisius com Maurizio Carloti i Paolo Vasile. Cubells va treballar durant anys en televisió dirigint diferents formats. Ha escrit diversos títols sobre el mitjà -*¡Mírame, tonto!*, *Mentiras en directo* i *¿Quién cocina la tele que comemos?*-, però també altres llibres com *Mis padres no lo saben*, en què recull els testimonis de diferents persones homosexuals que parlen de la seva situació. En l'actualitat, treballa a la Cadena Ser i col·labora amb altres mitjans de comunicació.

Tots els llibres d'aquesta secció es poden trobar al Centre de Documentació Montserrat Roig i estan disponibles en préstec per als col·legiats.

LA BELLESA DEL GÈNESI

El fotògraf brasilereny Sebastião Salgado (Minas Gerais, Brasil, 1944) exposa, des del 17 de gener i fins al 4 de maig, al CaixaForum de Madrid les 245 imatges del seu projecte *Gènesis* que durant vuit anys l'ha portat a viatjar als llocs més recòndits a la recerca dels orígens del planeta. Les seves fotografies mostren la natura en estat pur, retrats de persones, animals i paisatges que viuen allunyats del món modern. La mostra podrà veure's a la tardor a CaixaForum de Barcelona. A la foto, dones de l'aldea Zo'é de To-wari Ypy de l'Amazones (Brasil).

Sebastião
Salgado

— • LA FOTO • —

TATIANA CISQUELLA

UN RASTRE INESBORRABLE

Tots els que vam tenir la sort de conèixer la Tati tenim un record especial de la primera trobada amb ella. Començaves a parlar-hi i, de seguida, sense saber com, et trobaves explicant-li coses íntimes, encetant una conversa profunda que et removia intensament i que sempre transcorria entre bromes i rialles. Amb la Tati, sempre hi havia un primer impacte i sempre era definitiu.

Per això no és estrany que, quan es va saber que la Tatiana Sisquella havia mort, el 6 de febrer, comencessin a arribar a la ràdio milers de missatges que conteni- en tot de records molt especials: entrevistats que explicaven com de còmodes s'havien sentit al seu costat i oients a qui ressonaven les seves rialles. Encara que només l'haguessin vist una vegada o que només l'haguessin sentit per la ràdio. La Tati tenia una facilitat immensa per fer naturals totes les converses, i això la feia especialment apta per a la comunicació, com demostra la seva carrera prolífica i intensa: amb 35 anys, ja havia passat per Barça TV, RAC1, la productora Mí- noria Absoluta, 8tv, TV3 i Catalunya Ràdio, sempre encapçalant projectes d'èxit i deixant rastres inesborrables. El seu currículum és només un senyal de tot el que li quedava per fer.

En els últims temps, a "La tribu", va fer una feina heroica: al matí, es reunia amb els metges per lluitar contra la mort, i a la tarda, venia a la ràdio a fer un progra- ma per celebrar la vida. Així era cada dia, així m'ho havia explicat ella moltes vegades, i així ens va ensenyar a tots els que l'envoltàvem a lluitar pels nostres objectius amb una vitalitat immensa, amb un somriure perenne i amb una feli- citat contagiosa.

És un regal de la vida haver compartit un temps amb la Tati. I l'entusiasme i la sensibilitat amb què sempre va treballar haurien de ser un exemple per a tots els periodistes.

Xavi Rosifol

Membre de *La tribu de Catalunya Ràdio*

Foto: Catalunya Ràdio.

FRANCINA BORIS

La de Francina Boris i Codina va ser, el 1933, la primera veu que es va sentir per Ràdio Girona. Boris va morir el 7 de novembre de 2013 a noranta-vuit anys. Nascuda a Girona el 1915, va aprendre a llegir en català als quatre anys amb el seu pare com a professor. Aquesta formació familiar va influir-la a l'hora de conver- tir-la en una defensora de la llengua i la cultura catalanes. Després dels inicis a Ràdio Girona, es va traslladar amb la seva mare a Barcelona per treballar a Ràdio Associació de Catalunya. Durant seixanta-quatre anys va dirigir i presentar el programa sardanista *Nostra dansa*. El 1942 va tornar a Girona, on va treballar fins

inicis d'aquest segle. Va rebre la Creu de Sant Jordi, la medalla Francesc Macià i la medalla al mèrit sardanista, entre altres guardons. Era Col·legiada d'Honor del Col·legi de Periodistes.

Foto: Diari de Girona

MARÍA PILAR HOLGADO

El 12 de novembre va morir a setanta-vuit anys la periodista María Pilar Holgado i Markova. Natural de Madrid, on havia nascut el 1935, es va instal·lar a Barcelona des de jove i va exercir com a redactora d'*El Noticiero Universal* entre 1964 i 1979. Formava part de la secció de Local del diari. En aquest rotatiu, publicava notícies de caràcter social, en especial de la indústria de la moda, que considerava un gran factor productiu més enllà de les tendències del moment que apareixien a les passarel·les.

ANTONI GARCIA

L'1 de desembre de 2013 va morir el periodista i fotògraf Antoni García Mont- serrat. Nascut el 1927 a Barcelona, va exercir com a fotògraf en diverses publi- cacions de la dècada dels 50 i 60. Les seves imatges es van publicar a la revista *Nova*, *Nueva España*, *Hierro*, *Téle Expres* i *Téle Guia*, entre altres. Coneixedor de la televisió des dels seus primers temps, va exercir el periodisme com a redactor dels serveis informatius de TVE a Barcelona entre 1959-79. El va atraure el món de l'es- port i va treballar com a fotògraf d'*El Mundo Deportivo* entre 1974 i 1979, sobretot cobrint el futbol.

CARLOS AVALLONE

Carlos Avallone va morir el 14 de desembre de 2013 a causa d'un infart fulminant. Argentí de naixement, vivia des de feia dècades a Barcelona i des dels anys vuitan- ta era il·lustrador de *La Vanguardia*. Havia il·lustrat portades per a llibres de Mario Vargas Llosa quan Carlos Barral era el seu editor. Compaginava la seva passió per la il·lustració amb el jazz i la pintura. Va formar el grup Yerba Mate del qual era el trompetista. La banda va actuar a la Cava de Terrassa i a la Cova del Drac de Barcelona. Com a dibuixant, tenia un museu de còmics amb dibuixos de Mickey Mouse i reproduccions dels expressionistes abstractes com Kline o De Koonung.

GLÒRIA OLIVÉ CALMET

Glòria Olivé Calmet va morir el dia 31 de desembre a l'edat de vuitanta-un anys. Nascuda a Valls, llicenciada en Filosofia i Lletres per la Universitat de Barcelona i titulada en Periodisme després de cursar-ne els estudis a l'Escola de l'Església de la mateixa ciutat, Olivé va tenir una vocació permanent pel periodisme malgrat no ser la seva principal ocupació. Com a catedràtica d'Institut de Geografia i Història, va dedicar-se a la docència, però va estar en contacte amb la professió periodística mitjançant col·laboracions a *El Correo Catalán* i a les revistes *Foc Nou* i *El Ciervo* formant part del col·lectiu d'opinió Arnau de Vilanova.

IGNASI PUJOL

EL BUIT QUE DEIXA L'IGNASI

El 21 de gener va ser el dia més trist i més dur de la història de l'ARA. L'Ignasi Pujol, el nostre cap d'Economia, va morir, als trenta-dos anys, a causa d'un càncer. Deixa un buit gran al periodisme econòmic, perquè n'era una jove realitat, i deixa un forat immens a l'ànima de la redacció, de la qual era l'alegria des del primer dia. L'Ignasi era un periodista de pura raça, caçador de notícies, apassionat per l'energia, les infraestructures i els transports.

La seva implicació amb el periodisme era total, els seus companys el recorden com el que mai tenia pressa per marxar. En l'any difícil lluitant contra la malaltia i sotmès a tractaments l'Ignasi ens demanava poder ser a la redacció, havia aconseguit pactar amb els seus metges les baixes mínimes, perquè ser al diari era la seva millor teràpia. L'entusiasme, la capacitat de feina i un optimisme encomanadís feien que aglutinés els companys. A l'ARA hi va fer amics íntims, liderava les bromes internes, va ser un dels responsables que un equip nou sotmès a la pressió de l'arrencada d'un projecte tan intens i complex es convertís en una pinya inseparable. Conscient del seu desenllaç prematur i terriblement injust, lamentava deixar molts projectes professionals pendents, entre els quals un llibre sobre l'aeroport del Prat i la història de les aerolínies que hi han operat i hi operen. Pujol s'havia llicenciat l'any 2004 en Periodisme per la Universitat Autònoma de Barcelona i havia treballat, abans d'incorporar-se a l'ARA, a l'agència Europa Press i al diari *Expansión*. Hem après molt d'ell, és un privilegi que hagi estat de l'ARA des de l'inici. Recordar i honorar l'amor pel periodisme i pels companys que va demostrar el gran Ignasi és el millor estímul per superar el dolor que ha generat la seva pèrdua. Fins sempre, estimat Ignasi.

Carles Capdevila

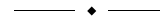

Foto: ARA

FRANCESC CASTELLÓ

El periodista Francesc Castelló va morir el 30 de gener a Barcelona a vuitanta-vuit anys. Havia nascut a Biar (Alacant), però de molt jove es va establir a Barcelona. La seva professió de periodista estava molt vinculada al món de l'esport. En aquest àmbit, va destacar per ser jutge i director de reunions, tant estatals com internacionals, en particular sobre l'atletisme, disciplina que coneixia de prop. En la seva trajectòria professional, va col·laborar i escriure a diferents revistes i diaris, en particular a *El Mundo Deportivo*.

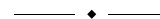

CUCA MASFORT

La periodista Cuca Masfort va morir el 9 de febrer a cinquanta-sis anys, víctima d'un càncer que se li va diagnosticar a final del 2013. Nascuda el 1957, era llicenciada en Ciències de la Informació per la UAB. Masfort havia treballat en diferents mitjans de comunicació, com *El País*, *ABC*, *Avui*, *El Correo Catalán* i *Europa Press* i *Antena 3*, on havia estat cap de Comunicació a Catalunya. Consultora de comunicació, l'any 2001 va fundar la revista *TopGirona*, dedicada al sector del turisme i l'hosteleria, que ella mateixa dirigia. El 2011 va fer el salt a la política i des de llavors era regidora del Partit Popular a Girona.

Foto: La Xarxa

NOVEMBRE

2 de novembre

ASSASSINATS DOS PERIODISTES Francesos A MALI. Els periodistes francesos Ghislaine Dupont i Claude Verlon, de Radio France Internationale, són assassinats després de ser segrestats per un grup d'homes armats a Kidal, al nord de Mali. Els dos reporters acabaven d'entrevistar a Ambéry Ag Rissa, dirigent del Moviment Nacional d'Alliberament de l'Azawad. El Ministeri d'Exteriors francès confirma el decés dels informadors i reclama que s'investiguin les dues morts. El president francès, François Hollande, emet un comunicat de condemna i expressa la indignació per "aquest acte odiós".

5 de novembre

LLIURAMENT DELS PREMIS GABINETS DE COMUNICACIÓ. Els guanyadors dels V Premis Gabinet de Comunicació instituïts pel Col·legi de Periodistes de Catalunya reben els guardons en un acte al Col·legi presidit pel degà, Josep Maria Martí. Els guardonats són la Unió d'Empresaris de la Construcció de Girona pel millor pla de comunicació, l'Ajuntament d'El Prat de Llobregat pel Premi a la Creativitat i la Innovació, gràcies a la campanya #megapotablava, i la Cooperativa Espai Suara per la millor estratègia de Comunicació Interna. L'acte compta amb el debat "Informació, comunicació i credibilitat" en què participen Antoni Bassas, editor de l'ARA; Ester Grávalos, directora de Comunicació de Telefónica a Catalunya; Albert Roura, vicepresident DIRCOM Catalunya, i Pilar Casanova, presidenta de la Comissió de Gabinet del Col·legi.

Foto: CPC

Els guardonats amb Casanovas i el degà.

LLIURAMENT DELS CAVIA. Té lloc a l'ABC el lliurament dels premis Cavia. El Mariano de Cavia és per a Jorge Edwards, ambaixador de Xile a França per l'article "El exceso de realidad", publicat a l'ABC el 17 de juny de 2012. El Luca de Tena correspon a Antonio Burgos, acadèmic de la Real Sevillana de Buenas Letras, per la seva trajectòria. El premi Mingote és

per als dibuixants David Pinto i Carlos López (nom artístic *Pinto i Chinto*) per una vinyeta humorística sobre la cancellera alemanya, Àngela Merkel, publicada a *La Voz de Galicia* el 23 de juny de 2012.

6 de novembre

EL WORLD PRESS PHOTO ARRIBA AL CCCB. El Centre de Cultura Contemporània de Barcelona exposa les 143 imatges del World Press Photo, el certamen de fotografia més important del món que a Barcelona organitza per Photographic Social Vision. En aquesta edició, hi han participat 5.666 fotògrafs de 124 nacionalitats. Tres dels fotoperiodistes catalans estan entre els guardonats, com són Bernat Armangué, Pep Bonet i Miquel Dewever-Plana. La imatge guanyadora del World Press Photo 2013 és la del suec Paul Hansen captada el 2012 a Gaza en el moment en què un grup de persones acompanyaven el cadàver de dos germans, morts durant un bombardeig israelià.

7 de novembre

DEBAT SOBRE MITJANS I SALUT MENTAL. El grup de Periodisme Solidari del Col·legi celebra un acte per debatre com els mitjans de comunicació informen sobre la problemàtica de la salut mental en la societat i els tractaments que en l'actualitat disposen els pacients. Participen en el debat David Clusa, psiquiatra i cap del Departament de Salut Mental de St. Pere Claver; Àngels Vives, psiquiatra i psicoanalista, membre de la Junta de la Fundació Congrés Català de Salut Mental, i Elisenda Ferrer, directora de comunicació de la Federació Salut Mental Catalunya.

8 de novembre

JORNADA DE COMUNICACIÓ LOCAL. El Col·legi de Periodistes celebra la Jornada "Observatori de la Comunicació Local", en què s'analitza tant el present com el futur de la comunicació de proximitat. La Jornada posa l'accent en la crisi i tracta temes com la redefinició dels mitjans locals, els nous mitjans locals en línia i el futur de la comunicació local. Entre els participants hi ha Marta Montagut, coordinadora de l'Observatori de la Comunicació Local; Gabi Barragan, cap de l'àrea de comunicació i entitats adherides de la Xarxa Audiovisual Local (XAL); Carles Ayats, president de la Associació Catalana de la Premsa Comarcal, i Manel de Ramon, president de la Federació de Mitjans Locals de Catalunya, entre altres assistents.

11 de novembre

FOTÒGRAFS SOLIDARIS 2014. Es presenta una nova edició dels calendaris Fotògrafs solidaris en un acte al Col·legi. Enguany, les imatges estan dedicades a Paco Elvira, ànima fundadora d'aquesta iniciativa solidària, que va perdre la vida el 30 d'abril en un accident al penya-segat del Garraf. Any rere any, els fotògrafs catalans aporten treballs per donar a conèixer la tasca solidària de l'INOUT Hostel. En aquesta edició, una part dels beneficis de la venda del calendari anirà destinada a la futura associació que es crearà per recordar la tasca professional d'Elvira i el seu pensament. Aquesta associació serà dirigida per la seva filla Andrea i s'inaugurarà durant la primavera del 2014.

Foto: Laura Guerrero

El calendari solidari està dedicat a Paco Elvira.

CÓPPULO I CALÇADA, GUARDONATS PER FUNDE.

La Federació Internacional d'Entitats Catalanes i l'Associació d'Empresàries, Directives i Professionals FUNDE han premiat els periodistes Miquel Calçada i Sílvia Còppulo en la vuitena edició dels guardons FUNDE. La directora i presentadora d'*El suplement*, de Catalunya Ràdio, ha estat distingida per haver contribuït a mostrar la realitat econòmica i social femenina des d'un mitjà de comunicació. Per la seva part, Miquel Calçada ha estat premiat per la tasca de promoció de la realitat catalana a l'exterior mitjançant el programa *Afers exteriors* de TV3.

12 de novembre

SUPORT A LA RADIOTELEVISIÓ VALENCIANA. El Col·legi de Periodistes organitza un acte de suport als mitjans públics valencians i per la defensa dels mitjans de comunicació públics. Hi participen Sílvia Heras, presidenta del Grup de Mitjans Públics del Col·legi; Vicent Mifsud, vicepresident del Comitè d'Empresa de la rtvv; Vicent Partal, director de Vilaweb, i Amàlia Garrigós, experiodista de la rtvv acomiadada mesos enrere. Els presents alerten de l'escalada perillosa contra els mitjans públics i reivindiquen el servei social que representen en l'estat del benestar

NOU DIRECTOR GENERAL D'UTECA. La Junta directiva de la Unió de Televisions Comercials Associades (UTECA) designa Andrés Armas com a nou director general de l'associació. Armas és llicenciat en Física per la Complutense, màster en Administració d'Empreses i en Gestió Audiovisual i ha ocupat funcions directives a Andersen Consulting, Bankinter i Ferrovial.

14 de novembre

L'ABAT ESCARRÉ I LES DECLARACIONS A LE MONDE. El Col·legi de Periodistes inaugura l'exposició commemorativa del cinquanta anys de les declaracions de l'abat de Montserrat, Aureli M. Escarré, al diari *Le Monde* en defensa de la identitat catalana i la justícia social. L'exposició està produïda per l'Associació de Periodistes Europeus de Catalunya i coordinada pel periodista Josep Maria Cadena. Durant l'acte té lloc una taula rodona en què participen Teresa Carreras, presidenta de l'APEC i comissària dels actes dedicats a les declaracions de l'abat Escarré, l'advocat Josep Cruanyes, el pare Pius Fragan de l'abadia de Montserrat i el periodista Josep Maria Cadena.

MEMORIAL LLUÍS DíEZ AL COL·LEGI. S'inaugura al Col·legi de Periodistes la mostra fotogràfica Memorial Lluís Díez-Solano, fotògraf que va morir el 13 de juliol del 2013 a setanta-dos anys. Format professionalment a París, on va viure en la dècada dels 70 al 80, a Barcelona va coincidir amb la fundació del Sindicat de Periodistes de Catalunya, organització de la qual va formar part de la direcció. Va rebre el premi Professional de Visa pour l'Image de Perpinyà. Les seves fotos recullen moments de la vida social a Catalunya i retrats de personatges.

GIRONA ENTREGA LES MOSQUES. El Monestir de Sant Pere de Galligants (seu del Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona) acull el lliurament de les Mosques de la Informació en la 25 edició. L'acte, organitzat per la demarcació de Girona del Col·legi, aplega 250 persones de l'entorn polític i econòmic, a més de la societat civil. Durant la reunió, es lliuren els guardons de la Mosca Borda a la persona o entitat que hagi posat més resistència a les sol·licituds dels periodistes. En aquesta edició, correspon a l'alcalde de Salt, Jaume Torramadé, per l'hermetisme a l'hora de facilitar informació, mentre que la Mosca Grossa a la persona o entitat més accessible recau en Bitó Produccions. D'altra banda, La Mosca del Col·legi es lliura als periodistes que afronten la feina amb

empenta en uns moments de crisi. Finalment, la Mosca de Sant Narcís, un referent per a aquells que destaquen pel compromís en la defensa de drets, béns o interessos col·lectius, és per als setze restaurants gironins distingits amb estrelles Michelin.

Fotografia de família dels guardonats.

Foto: Cèlia Atset

15 de novembre

JORDI FORTUNY, PREMI PEDRO MORILLO
El periodista Jordi Fortuny de TV3 recull el XVI Premi de Periodisme Pedro Morillo convocat per la Fundació Tèxtil Cottonera, destinat a reconèixer els millors treballs periodístics publicats o difosos i que tracten aspectes socioeconòmics del sector tèxtil espanyol. Fortuny obté el guardó pel reportatge "Què està canviant en el tèxtil", emès al programa *Valor afegit*, de TV3. El jurat destaca la capacitat de síntesi de tots els elements de major actualitat en les inquietuds de la indústria tèxtil i confecció.

FUSIÓ DE CATALUNYA RÀDIO I TV3. Es fa efectiva la fusió de Catalunya Ràdio i Televisió de Catalunya en una única societat denominada Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals SA. Es consolida, així, un projecte que es va iniciar el 29 de maig amb l'objectiu de "simplificar l'estructura organitzativa del grup". La integració de la ràdio i la televisió pública catalanes no afecta ni els continguts, ni les marques dels mitjans associats, que es mantenen com fins ara.

19 de novembre

ATURADES PARCIAIS A TV3. Els treballadors de TV3 inicien una sèrie d'aturades parcials en protesta per l'externalització del departament comercial de la televisió pública catalana. Els talls duren dues hores i mitja. Durant la protesta, tots els canals de TVC -excepte l'infantil Super 3- ofereixen la mateixa programació.

MONTAGUT, DIRECTOR DE COMUNICACIÓ DEL BARÇA. El Futbol Club Barcelona informa que el periodista Albert Montagut n'és el nou director de Comunicació. Montagut substitueix en el càrrec a Xavier Martín, que ocupava aquest càrrec des de final de 2011. Periodista, professor universitari i articulista, Montagut té una dilatada trajectòria en mitjans de comunicació. És el quart cap de Comunicació nomenat per Sandro Rosell des que va arribar a la presidència del club.

Montagut, nou cap de comunicació del Barça.

Foto: FCB

ANDORRA PREMIA MARTÍN DE POZUELO. El periodista de *La Vanguardia*, Eduardo Martín de Pozuelo, és guardonat pel govern d'Andorra amb la 18a edició del Premi Pirene de periodisme interperiodic en la versió de premsa escrita. El jurat ha valorat positivament el reportatge "La salvación eran los Pirineos", publicat al *Magazine* el 6 de gener del 2013. El reportatge rememora les persecucions del jueu pel govern nazi i com el duaner de la població de Les de la Val d'Aran i els seus habitants van ajudar molts jueus a entrar a Espanya per salvar-los les vides. En la categoria de premsa audiovisual, els guanyadors són Jorge Cebrián i Roger Torruella pel reportatge "Tota una vida vetllant per Andorra: 50 aniversari COEX", emès per Andorra Televisió el 31 de desembre de 2012.

Martín de Pozuelo durant l'entrega del premi.

Foto: Gov. d'Andorra / Javiadot

20 DE NOVEMBRE

SEIXANTÈ ANIVERSARI DELS ONDAS. El Liceu acull l'entrega de la seixantena edició dels premis Ondas,

que distingeixen els professionals de la ràdio, de la televisió, de la publicitat i de la música. Els guardons són atorgats per la cadena SER a través de Ràdio Barcelona. En l'edició d'enguany, s'han guardonat, entre altres, Júlia Otero per la seva trajectòria a la ràdio, Pedro Piqueras i El Gran Wyoming com a millors presentadors de televisió i Maria Escario com a millor presentadora. La millor cobertura informativa especial recau en Jordi Évole pel treball sobre l'accident del metro de València, mentre que Ràdio Galícia (SER) obté l'Ondas pel millor tractament informatiu de l'accident de tren a Santiago de Compostel·la. *La competència*, de RAC1 és guardonat com el millor programa de ràdio.

Foto: SER

Imatge amb els guardonats d'aquesta edició.

21 de novembre

PREMIS NACIONALS DE COMUNICACIÓ. Té lloc el lliurament dels Premis Nacionals de la Comunicació de la Generalitat en un acte al Saló Sant Jordi del Palau de la Generalitat presidit per Artur Mas i altres membres del Govern. En aquesta edició, destaquen els guardons concedits a les associacions de mitjans locals i comarcals per una llarga dedicatòria i per haver prestigiat el periodisme de proximitat com l'Associació Catalana de Premsa Comarcal (ACPC), l'Associació Catalana de Premsa Gratuïta i Mitjans Digitals (ACPG) i l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC) en la categoria de premsa. En l'apartat de ràdio, s'ha guardonat Toni Clapés de RAC1. En televisió, els premiats són *El gran dictat*, de TV3, i l'Agència Catalana de Notícies (ACN). En la categoria de mitjans digitals, el premi és *l'Ara.cat*. El publicista Miquel Sambois obté el guardó en Publicitat, mentre que el Grup Tele Taxi recull una menció d'honor.

POCA PRESENCIA DE L'ESPORT FEMENÍ. L'Associació de Dones Periodistes de Catalunya (ADPC) organitza al Col·legi de Periodistes un debat al voltant de l'escassa visibilitat de l'esport femení als mitjans. L'acte s'emmarca en la commemoració del 20è aniversari de l'ADPC i és moderat per la periodista Maria Eugènia Ibáñez. A l'acte hi participen Anna Tarrés, ex-

seleccionadora de natió sincronitzada; Willy Romero, jugadora del Barça i de la selecció espanyola; Anna Caula, entrenadora del Club de Bàsquet Uni Girona; Àngel Cárceles, periodista de Teledeporte de RTVE; Edu Polo, cap d'Esports de la cadena SER Barcelona, i Anna Corbella, navegant i regatista.

CRISTINA CALDERER, PREMI FOTO MERCÈ. La fotògrafa del diari *ARA* Cristina Calderer obté el premi Mercè 2013, que atorga l'Institut de Cultura de Barcelona en la categoria de premsa gràfica. La instantània, publicada al diari *ARA* el 25 de setembre, mostra un grup de trabucaires disparant a l'aire en un cercavila. En l'apartat de fotografia popular, el primer premi és per a Jordi Cohen per la fotografia d'un drac durant el correfoc. Altres premiats per fotos de les festes de la Mercè són Antoni Alcàntara, per una instantània del castell de focs, i Agustí Munté per la imatge dels castellers de Barcelona.

27 de novembre

ELS COL·LEGIS DE PERIODISTES DEMANEN UN CONSELL. Per tercer cop, els col·legis de Periodistes espanyols sol·liciten al Govern la creació del Consell General de Col·legis Professionals de Periodistes, un organisme regulat per llei que ordeni l'exercici, representi i defengui de manera unitària la professió i els seus col·legis. La primera iniciativa en aquest sentit va ser a l'abril del 2005, quan ho van demanar el Col·legi de Periodistes de Catalunya i el Colexio Profesional de Xornalistas de Galicia. Davant del silenci del Ministeri, es va formular una nova demanda al gener de 2007, amb idèntic resultat.

VILAMITJANA, PREMI MANUEL BONMATÍ. L'escriptor i mestre Jordi Vilamitjana rep el premi Manuel Bonmatí de periodisme per l'article "No em dugueu en lloc més", publicat al *Diari de Girona* el 8 de novembre. El lliurament del premi, convocat pel Rotary Club de Girona, reuneix moltes personalitats de la literatura i el periodisme. Narcís-Jordi Aragó, portaveu del jurat, defineix Vilamitjana com "un gironí de tota la vida nascut al cor de la ciutat vella". Vilamitjana es va llicenciar en Filologia catalana i ha exercit de professor en diversos instituts de Secundària.

29 de novembre

FABRA TANCA CANAL 9. El Govern valencià tanca Canal 9 mitjançant una ordre judicial i amb presèn-

cia de la policia, que irromp a la seu de la televisió després de vèncer la resistència dels treballadors, als quals desallotja quan pretenien mantenir-ne l'emissió. Al carrer, l'oposició, el comitè d'empresa i els representants de la societat civil rebutgen aquesta polèmica decisió de la Generalitat valenciana.

Foto: RTVV

Els treballadors de Canal 9 en una mobilització.

30 de novembre

LA PUBLICITAT DE TVC, EXTERNALITZADA. La Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) dona llum verda a l'externalització comercial de la publicitat de Televisió de Catalunya i obre el procés de selecció de l'empresa que ho gestionarà. Les condicions aplicables a l'empresa adjudicatària van ser aprovades pel Consell de Govern el 28 de novembre. El plec definitiu amb les condicions seguirà l'habitual procés administratiu que finalitzarà probablement en dos o tres mesos amb l'elecció del contractista. Els treballadors del departament comercial es neguen a ser subrogats. El president de la CCMA, Brauli Duart, assegura que el contracte té "totes les garanties".

DESEMBRE

2 de desembre

ELS EDITORS REIVINDIQUEN EL DIARI COM A NEGOCI. L'Associació d'Editors de Diaris Espanyols (AEDE) presenta el *Llibre blanc de la premsa diària 2014*, que posa l'accent en la presència dels diaris com a "principal valor per construir el futur i com a base de negoci". En aquest sentit, el director general d'AEDE, José Gabriel González Arias, afirma que "el diari clàssic, el de sempre, continuarà sent durant molts anys el centre de negoci editorial sobretot per la qualitat". Tot i el descens de vendes dels últims anys (més d'un milió d'exemplars de difusió diaris) el públic "no ha parat de llegir diaris entre impresos i digitals. Segons el Llibre blanc, actualment hi ha 18,3 milions de lectors diaris.

3 de desembre

JUDICI PER UNA CORRESPONSALIA DE CATALUNYA RÀDIO. El Jutjat del Social de Tortosa acull el judici per la demanda del periodista Josep Baubí contra Catalunya Ràdio, en defensa de la seva relació laboral amb la cadena. Baubí ocupava la corresponsalia de l'emissora des de 1989, però l'empresa de la cadena qualifica la relació laboral com a "indefinida" i "no fixa". A mitjan d'any, Catalunya Ràdio va tancar una trentena de corresponsalies de tot Catalunya i els llocs de treball van ser ocupats per personal de plantilla. La defensa de Baubí presenta proves documentals per demostrar la veritable situació del seu treball durant anys per aconseguir una sentència que consideri l'acomiadament del periodista com "improcedent".

4 de desembre

PREMIATS DEL CONSELL DE BENESTAR SOCIAL. El Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona acull el lliurament dels premis de mitjans de comunica-

ció del Consell Municipal de Benestar Social que guardonen un periodisme social, cívic, responsable i compromès. En aquesta edició, han estat guardonats el programa *El món a RAC1*, pel "rigor, el tracte humà i la qualitat dels programes", la productora Nova Veranda pel documental "Voluntaris", l'associació Xarxa Digital Catalana (Xadica) i el diari *El Punt-Avui*. Per la seva part, Catalunya Ràdio, Televisió de Catalunya i l'associació Esclat reben una menció especial.

9 de desembre

EL WORLD PRESS PHOTO NO VOL RETOCS. El prestigiós certamen de fotoperiodisme World Press Photo anuncia que endurirà les normes sobre l'edició de fotografies presentades. La nova directriu determinarà en quin nivell les fotografies s'haurien millorat en la postproducció. La decisió arriba després de la polèmica apareguda en la fotografia premiada del suec Paul Hansen, que retratava a Gaza el cadàver de dos nens amortallats. En diferents blocs s'acusava Hansen

d'haver manipulat la fotografia. El World Press Photo va investigar i va comprovar que les acusacions eren falses, tot i observar una "certa manipulació en la postproducció de la imatge pel que fa al tractament de la llum". A partir d'ara, els participants hauran d'entregar els negatius per delimitar els retocs si el jurat els observa.

10 de desembre

EL COL·LEGI DEMANA L'ALLIBERAMENT DELS SEGRESTATS A SÍRIA. Un comunicat del Col·legi de Periodistes manifesta la preocupació dels periodistes segrestats a Síria. El Col·legi, que ja havia demanat l'alliberament de Marc Marginedas, ara fa extensiva la petició als reporters d'*El Mundo* Javier Espinosa i al fotògraf català Ricard García. Els dos van ser segrestats el 16 de setembre a la ciutat siriana de Tal Abyad, prop de territori turc, quan intentaven abandonar el país.

miravé
CLÍNICA DENTAL

DEIXA QUE ET RECORDIN PEL TEU SOMRIURE

Promoció Especial

per a col·legiats, empleats i familiars directes del Col·legi de Periodistes de Catalunya

Serveis Gratuïts

- Visita (consulta i revisió) · Ortodòncia (1a visita)
- Visita pròtesi · Fluoració (infantil i adults)
- Radiografies intraorals · Extracció de punts de sutura

Serveis per tan sols 20€

- Extracció dental simple · Visita d'urgències de dia
- Ortopantomografia · Higiene dental
- Ensenyament d'Higiene Oral

Fins al 25% de dte.

- En la resta de tractaments en qualsevol especialitat

Cita online a: www.clinicamirave.es

[Facebook.com/ClinicaDentalMirave](https://www.facebook.com/ClinicaDentalMirave) [@clinicamirave](https://twitter.com/clinicamirave)

TOM WOLFE A BARCELONA. El pare de l'anomenat *Nou periodisme*, Tom Wolfe, presenta en el cicle "Converses a La Pedrera" l'última novel·la *Bloody Miami*. Wolfe va néixer a Richmond el 1931 i a vuitanta-dos anys és un dels periodistes més reconeguts dels Estats Units. Renovador de la professió, va incorporar al periodisme les tècniques de la novel·la i a la novel·la l'estil del periodisme.

11 de desembre

LES ENTREVISTES DE RIVIÈRE, EN UN LLIBRE. Es presenta al Col·legi de Periodistes el llibre de Margarita Rivière *Entrevistas. Diàlegs con la política, la cultura i el poder*, un recull d'entrevistes dels anys vuitanta i noranta. El llibre, editat a la Universitat de Barcelona, forma part de la col·lecció "Periodismo activo". La presentació compta amb la presència de Roberto Herrscher, professor del màster de Periodisme de la UB, dels periodistes Josep Cuní i Xavier Mas de Xaxàs, a més de l'autora.

12 de desembre

PREMIS DE COMUNICACIÓ NO SEXISTA. L'Associació de Dones Periodistes de Catalunya (ADPC) lliura els guardons de Comunicació No Sexista. El premi de Bones Pràctiques de Comunicació No Sexista és per a Sílvia Còppulo d'*El Suplement*, de Catalunya Ràdio; a Cristina Puig, presentadora d'*El Debat de La 1*, de TVE, a Marta Maria Pastor, periodista i poeta, de Radio 5 i a Celeste López de *La Vanguardia*. També s'ha dedicat un premi a la sèrie *Pioneres Catalanes* d'Eva Corbacho a *La Xarxa*. Són igualment guardonats el web *MasBasket* per la visibilització i promoció de l'esport femení, la *Revista Treballadora* de CCOO i la Fundació Isonomia de la Universitat Jaume I de Castelló. El premi a la Trajectòria Periodística recau en la fotògrafa Pilar Aymerich. El premi Males Pràctiques s'atorga al programa *En guàrdia*, de Catalunya Ràdio, dirigit per Enric Calpena.

Foto: ADPC

Els premiats per l'ADPC a dalt de l'escenari.

VUITANTÈ ANIVERSARI DE RÀDIO GIRONA AMB GABILONDO. Iñaki Gabilondo inaugura els actes de celebració del 80è aniversari de Ràdio Girona des del programa *Amb tu* de l'emissora. L'espai està dedicat a la ràdio, a Girona i les seves comarques i, en particular a la història de l'emissora EAJ-38. Entre els convidats a la retransmissió hi ha els cuiners Joan Roca i Marc Gascons, el cardiòleg Ramon Brugada, fundador de la cooperativa La Fageda, l'alcalde de Girona, Carles Puigdemont, i els periodistes i escriptors Rafael Nadal i Josep Maria Fonalleras. *Amb tu* dedica un record a antics locutors de Ràdio Girona i ret un petit homenatge a la recentment desapareguda Francina Boris, la primera veu de Ràdio Girona.

13 de desembre

ALUMNES GUANYADORES DEL CONCURS CARTA A UN SOLDAT. Dues alumnes de l'escola Lestonac de Lleida, Montserrat Boira i Montse Deltell, reben el primer i segon premi, respectivament, de la primera edició del concurs Carta a un Soldat, organitzat per la demarcació de Lleida i la Subdelegació de Defensa. El concurs invitava els alumnes de batxillerat i cicles formatius a escriure una carta dirigida a un soldat que està lluny de casa. Les guanyadores han rebut una mini tauleta de regal. En total, hi han participat cinquanta-tres alumnes de les comarques de Lleida.

DEL OLMO TANCA EL MICRO. Luís del Olmo, creador el 1973 del programa *Protagonistas*, s'acomiada de l'audiència després de cinquanta anys a la ràdio. Del Olmo assegura que "ja ha arribat el moment de dir adéu. Un adéu que no és un fins després. Ara toca guardar silenci i escoltar com fan la ràdio i com la viuen altres companys".

15 de desembre

RAMONEDA, ESPINÀS I BASTENIER, PLOMA D'OR. Els periodistes Miguel Àngel Bastenier, Josep Ramoneda i Josep Maria Espinàs reben el premi Ploma d'Or 2013 que atorga la Facultat de Comunicació i el Grup d'Investigació d'Història de la Universitat Autònoma de Barcelona. El guardó es dedica a professionals de trajectòria reconeguda.

MARIUS CAROL, DIRECTOR DE LA VANGUARDIA. Màrius Carol substitueix José Antich al capdavant de *La Vanguardia*. Antich es va incorporar a *La Vanguardia* el 1994 i va ocupar la direcció el març del 2000. És el

director que més temps ha estat en el càrrec, concretament tretze anys i nou mesos. Sota la seva direcció es va editar l'edició catalana del diari. Per la seva part, Màrius Carol va entrar al diari el 1988 i en els últims catorze anys ha estat responsable de Comunicació del grup Godó, a més de columnista. Com a escriptor ha rebut els premis Ramon Llull i Prudenci Bertrana.

Foto: Pedro Madueño

Màrius Carol substitueix José Antich.

18 de desembre

JOSEP MARIA ESPINÀS, OFICI DE PERIODISTA. L'escriptor i periodista Josep Maria Espinàs (Barcelona, 1927), rep el guardó Ofici de Periodista que atorga el Col·legi de Periodistes. A l'acte participen el degà, Josep Maria Martí; Ignasi Aragay, director adjunt de l'ARA, i la periodista i escriptora Empar Moliner. El degà defineix Espinàs com una persona que "posa el rigor en benefici del nostre ofici de manera directa amb una trajectòria de referència per a la professió", mentre que Aragay ressalta la seva dedicació al periodisme "com un conjunt d'humanitat concentrada que ha donat vida a l'exercici diari". Empar Moliner fa una entrevista a Espinàs amb preguntes sobre la seva manera de fer, la ironia, l'experiència en trepitjar nous camins, etc. Les respostes d'Espinàs són concretes: "No escric pensant en els lectors", "No contesto mai cartes quan les rebo", "La ironia és important", "Escric en pijama moltes vegades. De nit o de bon matí", "Tinc ganes de continuar", "Estic molt bé escrivint". El premi Ofici de Periodista va ser instituït pel Col·legi per reconèixer aquells que són referents per a la professió.

Foto: CPC

Espinàs en el moment de rebre el guardó.

23 de desembre

WIKIDIARI RENOVA LES BEQUES. A partir de gener de 2014, tots els redactors de *Wikidiari* rebran una microbeca de la Fundació Ferrer Eguizábal (d'entre 20 i 50 euros) per cada peça publicada. Amb aquest canvi, es vol impulsar el web de notícies *Wikidiari*, íntegrament escrit per periodistes col·legiats. El Col·legi recorda que cada dimarts a les cinc de la tarda hi ha un consell de redacció dirigit per Oleguer Sarsanedas a l'aula 2 del Col·legi de Periodistes.

27 de desembre

LA GACETA DEIXA EL PAPER. El diari *La Gaceta* supri-meix l'edició en paper tot i continuar en versió digital. La delicada situació econòmica es va intensificar el passat novembre per una crisi que arrossegava i va afectar la rotativa de Saragossa que imprimia part de la tirada. Com a conseqüència, la publicació ja no va arribar a alguns llocs de la península, entre aquests Catalunya.

30 de desembre

DETENCIÓ DE TRES PERIODISTES D'AL-JAZIRA. La cadena Al-Jazira informa de la detenció de tres dels seus periodistes després que el Ministeri d'Interior egipci acusés el canal amb seu a Qatar d'emetre "il·legalment des de la suite d'un hotel del Caire juntament amb un membre dels il·legalitzats Germans Musulmans. Les oficines d'Al-Jazira al Caire estan tancades des del 3 de juliol, quan van ser escorcollades per les forces de seguretat poc després de l'en-derrocament del president Mursi.

GENER

3 de gener

VUITANTA-SET PERIODISTES SEGRESTATS. L'ONG Reporters sense Fronteres (RSF) revela que, el 2013, hi ha hagut vuitanta-set periodistes segrestats mentre treballaven en l'exercici de la professió. El conflicte a Síria actualment converteix el país àrab en el país més perillós per als periodistes.

5 de desembre

UN MILIONARI XINÈS VOL EL NEW YORK TIMES. El filantrop xinès, Chen Guangbiao, anuncia que vol comprar *The New York Times*, el diari més emblemàtic de la premsa nord-americana. Chen acumula

una fortuna de 740 milions de dòlars i a la Xina se'l coneix per les seves "extravagàncies filantròpiques" entre aquestes la destrossa del seu automòbil Mercedes en públic per demanar que els seus paisans facin servir menys l'automòbil. Ha fet grans donacions a zones afectades per tsunamis com, per exemple, el Japó. En alguns països l'han acusat de fer propaganda comunista.

7 de gener

CONDEMNNA PER INJÚRIES A GELI. El jutjat penal número 20 de Madrid condemna el tertulià d'Intereconomia, Eduardo García Serrano, a pagar 18.000 euros a la diputada del PSC, i exconsellera de salut, Marina Geli, a la qual va insultar greument en el programa *El gato al agua* arran del contingut del web *Sexe jove*, creat per la Conselleria de Cultura quan Geli n'era titular. Pocs dies després de la intervenció, el periodista va demanar disculpes a l'exconsellera a través del mateix espai. El jutge també obliga la cadena a divulgar la sentència un cop aquesta sigui ferma.

8 de gener

CRISTINA ÒNEGA, CAP DE PREMSA DEL CGPJ. La periodista Cristina Ónega ja no serà la responsable de l'àrea de Nacional dels Informatius de TVE per decisió pròpia. A partir d'ara, desenvoluparà el càrrec de cap de premsa del Consell General del Poder Judicial (CGPJ). La sortida d'Ónega de TVE es produeix quan, malgrat haver aconseguit el lideratge dels informatius durant l'any passat, també ha rebut acusacions de manipulació, subjectivitat i parcialitat per part de la majoria de grups polítics, a excepció del PP. La periodista va iniciar la carrera professional a RTVE, el 1997, en la secció de Nacional del canal 24 Horas. Posteriorment, el 1998, es va incorporar a la redacció dels telenotícies en l'àmbit de la informació de justícia i tribunals.

9 de gener

NOVA DIRECCIÓ DE RÀDIO 4. La direcció de RNE nomena Paola Callieri Baquerizas nova directora de Ràdio 4. Callieri, coordinadora i presentadora del programa *Entre hores*, de Ràdio 4, des de la posada en marxa, substitueix Jacint Felip. També hi ha un canvi a l'àrea d'Esports dels serveis informatius de RNE. José López-Terradas n'és el nou responsable, càrrec que fins ara ocupava José María Abad.

JOAN FOGUET, CAP DE CONTINGUTS DE LA XARXA.

El periodista Joan Foguet és nomenat cap de Continguts de *La Xarxa*, empresa que aplega l'antiga COMRàdio, la XTVI i La Malla. Substitueix Rafael de Ribot, que s'incorpora a Barcelona Televisió per organitzar la posada en marxa de l'emissora de ràdio municipal que s'impulsarà des de BTV.

Foto: La Xarxa

Foguet, nou responsable de continguts.

11 de gener

XAVI AYÉN, PREMI GAZIEL. El periodista Xavi Ayén guanya el premi Gaziel de Biografies i Memòries amb l'obra *Los años del boom*. El llibre analitza l'expansió de la literatura llatinoamericana durant la segona meitat del segle XX i la relació amb Barcelona, ciutat que va ser capdavantera de les lletres en aquells moments. El premi té una dotació de 10.000 euros.

GABILONDO, PREMI MIGUEL DELIBES. Iñaki Gabilondo és guardonat amb el Premi Nacional de Periodisme Miguel Delibes pel treball "La lengua que nos une", emès a la cadena SER el 27 d'octubre de 2013. El jurat ha valorat "l'exquisit ús del llenguatge i la defensa de l'idioma". El premi està dotat amb 6.000 euros.

15 de gener

L'ALCALDE RESPON. El Col·legi de Periodistes acull la tradicional trobada anual de l'alcalde de Barcelona amb els periodistes. El degà del Col·legi, Josep Maria Martí, fa esment de les trobades amb els alcaldes de Barcelona des de 1983. En aquesta oportunitat, la trobada té lloc a la sala d'actes del Col·legi, recentment remodelada, i serveix per parlar de la realitat de la ciutat i el balanç d'actuacions de 2013. Trias destaca que a la capital catalana hi ha hagut 4.000 aturats menys que l'any anterior i que s'han creat 5.425 noves empreses. En aquest context, "Barcelona ha funcionat, és una ciutat oberta al món, impulsora del país". De cara al 2014, vol ampliar serveis socials com les beques menjador. Els periodistes pregun-

ten pel sou dels treballadors públics, les tarifes del transport, el suposat trasllat de la presó Model a una altra zona o la consulta sobre la independència, entre altres qüestions.

17 de gener

ASSEMBLEA EXTRAORDINÀRIA DEL COL·LEGI. L'Assemblea General del Col·legi, reunida amb caràcter extraordinari, aprova per unanimitat incorporar el sistema de vot electrònic en futures eleccions. Per fer-ho factible, calia modificar l'articulat dels Estatuts col·legials i del Reglament Intern de Règim Electoral.

18 de gener

ÉVOLE I PREGO, GUARDONATS PER L'APM. L'Associació de la Premsa de Madrid (APM) atorga els Premis de Periodisme en la 75a edició. Són guardonats Jordi Évole com a millor periodista de l'any per apropar als ciutadans els grans temes que més preocupen en temps de crisi, mentre que Victòria Prego rep el premi d'honor a la trajectòria professional. Altres premiats són Felipe Serrano, de la Cadena Ser, i Francisco Carrión, freelance d'*El Mundo*, per la cobertura de les revoltes a Egipte. El jurat fa una menció especial a l'Agència EFE amb motiu del 75è aniversari de la seva fundació.

21 de gener

CATALUNYA RÀDIO EMMUDEIX AL PAÍS VALENCIÀ. Els valencians ja no reben als transmissors el senyal de Catalunya Ràdio i d'iCat. Es posa fi, així, a més de vint anys d'emissions de Catalunya Ràdio a València. La causa del tancament és la denúncia d'una entitat anticatalanista. El president de la Generalitat, Artur Mas, insta els territoris de parla catalana a defensar amb "dents i ungles" els seus drets. El Ministeri d'Indústria del Govern estatal comunica a Acció Cultural del País Valencià, propietària del senyal, que li obrirà un expedient sancionador amb una possible multa d'un milió d'euros per les instal·lacions radioelèctriques sense autorització. Davant d'això, Acció Cultural del País Valencià immediatament ha pres la decisió de desconnectar la xarxa.

23 de gener

SESSIÓ LINGÜÍSTICA A LLEIDA. La demarcació de Lleida del Col·legi celebra una sessió informativa dedicada a resoldre dubtes lingüístics en català en línia.

La reunió va a càrrec del Consorci de Normalització Lingüística de Lleida.

27 de gener

L'ARA, PREMI NACIONAL DE COMUNICACIÓ CIENTÍFICA. El diari *ARA* rep el Premi Nacional de Comunicació Científica per la tasca de divulgació de la ciència. El guardó és atorgat per la Generalitat i la Fundació Catalana per a la recerca i la Innovació, i es valora que el diari dediqui cada setmana "un ampli espai a les notícies sobre recerca en el suplement *ARA Ciència*". Recull el guardó el director del diari, Carles Capdevila.

Foto: Cèlia Atset

Capdevila després de rebre el premi.

RESPECTE PEL CODI DEONTOLÒGIC. Alertat per diferents queixes de ciutadans sobre el cas del "violador del cúter" publicat en alguns mitjans amb imatges d'un jove a qui atribueixen ser el presumpte violador, el Col·legi de Periodistes difon una nota en què recorda que el tractament de la notícia vulnera diferents articles del Codi deontològic, entre aquests el que demana complir escrupolosament el principi de presumpció d'innocència en les informacions i opinions relatives a causes o procediments penals en curs.

VAGA DE DOTZE HORES A TV3 I CATALUNYA RÀDIO. Un noranta-cinc per cent de treballadors de TV3 i un noranta per cent de Catalunya Ràdio fan dotze hores de vaga per reclamar la vigència dels convenis contra les noves retallades salarials que vol aplicar la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Una cadena humana de treballadors impedeix l'emissió del *Telenotícies migdia*, que queda reduït a vint minuts en bloquejar l'accés al plató. Durant tot el dia, la cadena ha connectat amb el canal de notícies 3/24 per oferir blocs informatius de deu minuts cada mitja hora en compliment dels serveis mínims.

28 de gener

VALÈNCIA ES MOBILITZA PER CATALUNYA RÀDIO. Acció Cultural del País Valencià, amb el suport dels partits de l'oposició i dels sindicats, anuncia mobilitzacions en tota la comunitat perquè Catalunya Ràdio es pugui tornar a escoltar després del tancament ordenat pel Ministeri d'Indústria. Les entitats oposidores a la pèrdua de Catalunya Ràdio presentaran al·legacions a l'ordre ministerial.

29 de gener

CONFERÈNCIA DE L'ALCALDE DE TARRAGONA. L'alcalde de Tarragona, Josep Fèlix Ballesteros, pronuncia a la sala d'actes del Col·legi d'Advocats i Farmacèutics de Tarragona la tradicional conferència anual sobre l'estat de la ciutat organitzada per la demarcació tarragonina del Col·legi de Periodistes de Catalunya. Sota el lema "Volem i podem", Ballesteros reitera la importància que tenen per a la ciutat els Jocs del Mediterrani de 2017, que permetrien la creació d'uns 11.500 llocs de treball, la renovació de la zona de Ponent de la ciutat i el posicionament internacional de Tarragona.

Foto: Ajuntament de Tarragona

L'alcalde de Tarragona durant la conferència.

30 de gener

PEDRO J., DESTITUÏT. El grup Unidad Editorial fa pública la destitució de Pedro J. Ramírez com a director del diari *El Mundo*. Natural de La Rioja, de seixanta-un anys, ha estat al capdavant del rotatiu durant un total de vint-i-cinc anys. Ramírez ha pactat amb l'empresa que mantindrà el càrrec fins al 2 de febrer, data en què deixarà definitivament la direcció general del grup i serà substituït per Casimiro García Abadillo, fins ara vicedirector del rotatiu. Des d'Unidad Editorial, asseguren que Ramírez mantindrà la vinculació amb el grup a través de diferents treballs puntuals o col·laboracions. El periodista insinua que la destitució ha estat produïda per "pressions polítiques", mentre l'empresa, propietat del grup italià Rizzoli Media Group (RCS), addueix raons econòmiques.

Crea el teu
propi espai
al catàleg del
Centre de
Documentació
i les biblioteques
del Col·legi!

ENCARA NO L'HAS FET SERVIR?

Ja pots consultar el catàleg en línia dels fons documentals de les biblioteques de Girona i Lleida i del Centre de Documentació del Col·legi de Periodistes de Catalunya.

- Trobaràs 7.000 referències especialitzades en comunicació de massa i exercici de la professió periodística.
- Podràs crear la teva pròpia biblioteca, els teus llistats, comentar i etiquetar els documents...

Característiques d'un Bon periodista

Sabadell
Professional

Una cosa és dir que treballem en PRO dels professionals.
Una altra és fer-ho:

Compte Expansió PRO.

T'abonem el 10% de la teva quota de col·legiat*.

0

comissions
d'administració i
manteniment.

+

3%

de devolució dels teus
rebuts domèstics
principals, fins a un
màxim de 20 euros al
mes.

+

Gratis

la targeta de crèdit i de
dèbit.

+

Més de

2.300

oficines al teu servei.

Al cap i a la fi, som el banc de les millors empreses. O el que és el mateix, **el banc dels millors professionals: el teu.**

Truca'ns al 902 383 666, identifiqui's com a membre del seu col·lectiu, organitzem una reunió i comencem a treballar.

sabadellprofessional.com

El Compte Expansió PRO requereix la domiciliació d'una nòmina, pensió o ingrés regular mensual per un import mínim de 700 euros. S'exclouen els ingressos que provenen de comptes oberts al grup Banc Sabadell a nom del mateix titular. Si tens entre 18 i 25 anys, no cal domiciliar cap ingrés periòdic.

*Fins a un màxim de 100 euros l'any per compte.

**Captura el codi QR i
coneix la nostra news
'Professional Informa'**

El banc de les millors empreses. I el teu.

El nostre benefici és la teva protecció

A Asisa treballem dia a dia per reinvertir els beneficis en tu

1.700.000
Assegurats

Confia en una companyia que reinverteix els beneficis en prestacions per tenir cura del seu principal actiu: tu. Perquè l'únic que volem guanyar és la teva confiança.
el nostre benefici és la teva salut.

ASISA

www.asisa.es
901 10 10 10

